

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1899

Τὸ πρῶτον Διοικητικὸν Συμβούλιον
1899-1904

Πρόεδρος, Δημ. Βικέλας. Ἀντιπρόεδρος, Δημ. Αἰγινίτης. Γραμματεὺς-Γραμματεῶν
Σύμβουλος, Γ. Δροσίνης. Ταμία, Παντ. Ψύχας.
Μέλη: Τιμ. Ἀργυρόπουλος, Μάρκ. Δραγούμης, Ἰωάν. Μπότασης, Ἰωάν. Πανταζί-
δης, Γεώργ. Πασπάτης, Π. Πρωτοπαπαδάκης, Ἐκτωρ Ρωμάνος, Στέφ. Σκουλούδης,
Γεώργ. Στρέιτ.

Τὸ νῦν Διοικητικὸν Συμβούλιον

Κωνστ. Ἀ. Μανάφης, Καθηγητὴς Φιλοσ. Σχολῆς Παν/μίου Ἀθηνῶν, Πρόεδρος.
Στέφ. Δ. Ἡμελλος, Καθηγητὴς Φιλοσ. Σχολῆς Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἀντιπρόεδρος.
Δικ. Β. Βαγιακάκος, Ἐπίτ. Γεν. Διευθ. Ἱστορ. Λεξικοῦ Ἀκαδ. Ἀθηνῶν, Γεν. Γραμματεὺς.
Ἀντ. Ἀ. Λεγάκις, Πολιτικὸς Μηχανικὸς Ε.Μ.Π., Ταμία.
Δημ. Ν. Καμβύσης, Ἐπίτ. Σύμβουλος Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, Μέλος
Χρ. Π. Πετρόπουλος, Δικηγόρος, »
Ἀθαν. Δ. Κομίνης, Καθηγητὴς Φιλοσ. Σχολῆς Παν/μίου Ἀθηνῶν, »
Ἰωάννης Κυριακόπουλος, Μηχανολόγος - Ἡλεκτρολόγος, »
Ἑλένη Δ. Μπελιᾶ, Δ/τρια Κέντρ. Ἐρ. Ἰστ. Νεωπ. Ἑλληνισμοῦ Ἀκαδ. Ἀθηνῶν, »
Παν. Γ. Νικολόπουλος, Καθηγητὴς Φιλοσ. Σχολῆς Παν/μίου Ἀθηνῶν, »
Ἑπαμ. Π. Σπηλιωτόπουλος, Ὁμότ. Καθηγητὴς Πανεπιστημίου, »
Μενέλ. Τουρτόγλου, Καθηγητὴς Πανεπιστημίου, Ἀντ. Μέλος Ἀκαδ. Ἀθηνῶν, »

ISBN 960-7133-79-X

© Σύλλογος πρὸς Διάδοσιν Ὡφελίμων Βιβλίων
Ὁδὸς Ἀκαδημίας 54, 106 79 Ἀθήναι, Τηλ. 3612381

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΣΩΜΑΤΕΙΟΝ ΑΝΕΓΝΩΡΙΣΜΕΝΟΝ
(ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ)

11

11

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ
ΤΗΣ
ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ

ΥΠΟ
ΠΑΝΤ. Μ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ

Φυσικὴ σύστασις τῆς χώρας.
Πολιτικὴ γεωγραφία. Φυσικὸς πλοῦτος.

ΤΥΠΟΙΣ Π. Α. ΠΕΤΡΑΚΟΥ
(Στοῦ Πάππου)

ΑΘΗΝΑΙ
1921

ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ
2000

Ὁ Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὀφελίμων Βιβλίων κατήρτισεν «Ἐπιτροπείαν Ἑθνικῶν Δημοσιευμάτων», ἀποτελεσθεῖσαν ἐκ τοῦ κ. Γ. Ν. Χατζιδάκι ὡς προέδρου, τῶν κ. κ. Ν. Γ. Πολίτου, Χρ. Τσουντα, Δ. Αἰγινήτου, Σίμου Μενάρδου, Στεφ. Δέλτα, Ἀπ. Δοξιάδου, Βασίλ. Κολοκοτρώνη, Γ. Δροσίνη, Κ. Κουρουνιώτη, Α. Κουρτίδου ὡς μελῶν, καὶ τοῦ κ. Π. Μ. Κοντογιάννη ὡς γραμματέως ἵνα ἐπιμεληθῇ τὴν ἔκδοσιν βιβλίων, ἀναφερομένων εἰς τὴν μελέτην καὶ ἔρευναν τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν.

Ἡ Ἐπιτροπεία κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 1 Φεβρουαρίου 1919 ἀνέθηκεν εἰς τὸν κ. Παντελὴν Μ. Κοντογιάννην τὴν συγγραφὴν «Γεωγραφίας τῆς Μ. Ἀσίας», ἡ ὁποία καὶ ἐκδίδεται νῦν.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὸ βιβλίον τοῦτο σκοπὸν αὐτοῦ ἔταξε νὰ μεταδώσῃ εἰς τοὺς πολλοὺς εἰδήσεις γεωγραφικὰς περὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὅλης. Καὶ πραγματεύεται περὶ τῶν χωρῶν αὐτῆς κατὰ τὴν τουρκικὴν διοικητικὴν διαίρεσιν εἰς βιλαέτια χωρὶς ὅμως νὰ παραλείπῃ καὶ ἐκείνην, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἄλλοτε ἡ χώρα καὶ κυρίως κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Εἰδήσεις ἔπειτα ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν χωρῶν αὐτῆς καὶ τῶν πόλεων κατὰ τὰς διαφόρους ἱστορικὰς περιόδους τῆς, εἰδήσεις ἀκόμη περὶ τῶν λαῶν, οἱ ὅποιοι τὴν κατέκτησαν καὶ τὴν διόκησαν, παρεμβάλλονται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἐφ' ὅσον ἐννοεῖται ἐπιτρέπει τὸ διάγραμμα καθόλου τοῦ βιβλίου, ὥστε νὰ γνωρίζεται κατὰ τὸ δυνατόν καὶ ἡ ἱστορικὴ σπουδαιότης των. Ἀλλὰ καὶ ὁ φυσικὸς πλοῦτος αὐτῆς, περὶ τοῦ ὁποίου ἐδημοσίευσαν εἰς τὰς ἡμέρας μας πολλὰ οἱ Γερμανοί, γίνεται προσπάθεια νὰ δηλωθῇ ἵνα γνωσθῇ κατὰ τὸ δυνατόν καὶ ἡ οἰκονομικὴ καὶ πλουτολογικὴ σπουδαιότης τῆς.

Ὁ συγγραφεὺς δὲν ἔχει τὴν γνώμην ὅτι παραδίδει εἰς τὸ κοινὸν βιβλίον πλήρες καὶ ἀναμάρτητον. Ὅσοι ἐπεχείρησαν νὰ ἐξετάσωσι ζητήματα ἱστορικὰ, γεωγραφικὰ, ἀρχαιολογικὰ, ἐθνολογικὰ, ἀναφερόμενα εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, παρετήρησαν ὅτι ἡ χώρα εἶναι ἀκόμη ἀμελέτητος μεθ' ὅσα καὶ ἂν ἐδημοσιεύθησαν περὶ αὐτῆς ἀπὸ αἰῶνος καὶ πλέον. Προσεπάθησε μόνον, δεχθεὶς τὴν ἐντολήν τῆς Ἐπιτροπείας τῶν Ἑθνικῶν Δημοσιευμάτων, νὰ ἱκανοποιήσῃ προχείρως ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ποθοῦσι νὰ γνωρίσωσι τὴν χώραν. Ἐλπίζει δὲ ὅτι τὸ βιβλίον θὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς τοὺς φιλοτίμους μάλιστα Μικρασιάτας νὰ συμπληρώσουν καὶ νὰ ἐξακριβώσουν ὅσα γράφονται περὶ τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος των, ὥστε νὰ μὴ ὑπολειφθῶμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν εὐγενῆ περὶ τῆς ἐξερευνησέως καὶ τῆς γνώσεως τῆς χώρας ἀγῶνα, τὸν ὁποῖον οἱ ξένοι διεξάγουν, ἴσως δὲ καὶ πρὸς ζημίαν μας, ἐὰν ἡμεῖς σιωπῶμεν.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΑΝΑΤΥΠΩΣΕΩΣ

Όπως αναφέρεται στο άνωτέρω σύντομο εισαγωγικό σημείωμα (σ. δ') της έκδόσεως του έτους 1921, ο «Σύλλογος πρὸς Διάδοσιν Ὡφελίμων Βιβλίων» σὲ μιὰ κρίσιμη γιὰ τὰ ἐθνικά μας θέματα περίοδο κατήρτισε «Ἐπιτροπὴν Ἑθνικῶν Δημοσιευμάτων», μὲ σκοπὸ ἢ Ἐπιτροπὴ αὐτὴ νὰ ἐπιμεληθῇ τὴν ἔκδοση βιβλίων «ἀναφερομένων εἰς τὴν μελέτην καὶ ἔρευναν τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν». Τὴν Ἐπιτροπὴν αὐτὴν ἀπετέλεσαν ἄνδρες, ὅπως ὁ Γ. Ν. Χατζιδάκις, ὁ Ν. Γ. Πολίτης, ὁ Γ. Δροσίνης κ.ἄ., τὰ πρῶτα φέροντες στὴν ἐπιστήμη, στὴν ἔρευνα, στὴν καλλιέργεια τῶν γραμμάτων καὶ τεχνῶν ἀλλὰ καὶ μὲ λεπτὴ εὐαισθησία γιὰ τὰ ἐθνικὰ θέματα. Τοῦτο καταδεικνύει τὴν εὐαισθησία καὶ τοῦ Συλλόγου γιὰ τὰ θέματα αὐτὰ ἀλλὰ καὶ τὴν σοβαρότητα μὲ τὴν ὁποία ἀντιμετώπισε τὴν προώθηση τῆς σειρᾶς αὐτῆς, ἢ ὁποία περιέλαβε τελικῶς 13 δημοσιεύματα, ἀναφερόμενα στὴν Μικρὰ Ἀσία, τὸν Πόντο, τὴν Θράκη, τὴν Μακεδονία καὶ τὴν Βόρειο Ἠπειρο.

Τὰ 13 αὐτὰ βιβλία ἔχουν ὅλα ἐξαντληθῇ πρὸ πολλοῦ, εἶναι ὅμως εὐχάριστο ὅτι ἐσχάτως ἐκδηλώνεται ἐνδιαφέρον ἀπὸ πολλοὺς νὰ τὰ ἀποκτήσουν καὶ νὰ τὰ μελετήσουν. Ὁ Σύλλογος πιστεύει ὅτι, παρὰ τὰ 70 περίπου χρόνια ποὺ ἔχουν περάσει ἀπὸ τὴν ἔκδοσίν των, τὰ δημοσιεύματα αὐτὰ ἐξακολουθοῦν νὰ παραμένουν στὴν κατηγορία τῶν «Ὡφελίμων Βιβλίων» καὶ νὰ εἶναι, λόγῳ τῶν προσφάτων ἀναταραχῶν στὸν χώρο τῶν Βαλκανίων καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου καὶ σήμερα ἐπικαίρα γιὰ τὸν Ἕλληνα ἀναγνώστη. Ὁ τελευταῖος ἀπὸ ἑλλειψὴ ἄλλων ἀναγκάζεται νὰ καταφεύγῃ σὲ ἀναλόγου περιεχομένου δημοσιεύματα ξένων, τὰ ὁποῖα ὅμως ὄχι σπανίως παραποιοῦν τὴν ἀλήθεια, γιὰ νὰ ὑπηρετηθοῦν ποικίλοι ἄλλοι σκοποί.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ ὁ Σύλλογος ἐπανεκδίδει ἀναστατικῶς ὁλόκληρὴ τὴν σειρὰ τῶν βιβλίων αὐτῶν μὲ πρῶτο τὴν Γεωγραφία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τοῦ Παντελεῆ Κοντογιάννη.

Σημείωση:

Κατὰ τὴν πρώτην ἔκδοση τοῦ βιβλίου (1921) ἡ σελιδαρίθμησή του ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ 224 ἐσυνεχίσθη, ἐκ λάθους προφανῶς, στὸν ἀριθμὸ 255, χωρὶς αὐτὸ νὰ ἐπηρεάζῃ παντελῶς τὸ κείμενο.

Γιὰ λόγους χρῆσεως τοῦ εὐρετηρίου ἡ σελιδαρίθμηση παραμένει ἡ ἴδια.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	Σελ. ε', ζ'
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ζ'-ιγ'
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	» 1
1. Ὀνομασίαι καὶ ὄρη	» 1
Ἡ ὀνομασία Ἀσία καὶ ἡ ἐπέκτασις αὐτῆς. Ἡ ὀνομασία Μικρὰ Ἀσία. Ἡ ὀνομασία Ἀνατολή καὶ Levant. Ὅρια τῆς Μ. Ἀσίας. Τὰ πρὸς ἀνατολὰς ὄρια. Ἐμβαδόν.	
	» 1
2. Χῶραι τῆς Μ. Ἀσίας κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους καὶ σημερινὰ βιλαέτια	» 3
Πόντος. Παφλαγονία. Βιθυνία. Μυσία. Λυδία. Φρυγία. Καρία. Λυκία. Πισιδία. Παμφυλία. Καβαλὶς. Ἰσαυρία. Λυκαονία. Γαλατία. Καππαδοκία. Κιλικία. Βιλαέτια σημερινὰ καὶ διοικητικὴ διαίρεσις τῆς Μ. Ἀσίας. Καραμανία	
	» 3
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ	
Φυσικὴ δύστασις τῆς χώρας	» 10
1. Ὄρη	» 10
Κεντρικὸν ὄροπέδιον. Ἀργαῖος. Λυκαονικὸν ὑψίπεδον. Γαλατικὸν ὑψίπεδον. Ἡ πρὸς Β ὄροστοιχία. Βιθυνικὸς Ὀλυμπος. Ὀλγασσος. Παρυάδρης. Σκοιδίσης. Χαρακτηρισμὸς τῆς βορείου ὄροστοιχίας. Ἡ νοτιὰ ὄροστοιχία τοῦ Ταύρου. Κράγιος. Ἀντίκραγιος. Δαίδαλα. Μασικύτης. Σόλυμα. Κλιμαξ. Σουσους - δάγ. Διποῦλας - δάγ. Σουλτάν - δάγ. Τὰ ὄρη τῆς Τραχείας Κιλικίας. Κιόκ - δάγ. Ἰμβαρὸς. Βουλγὰρ - δάγ. Ὄρη τῆς δυτικῆς Μ. Ἀσίας. Κάδμος. Σάλβακος. Λάτμος. Μεσσωγίς. Πακτύς. Πηρών. Θώραξ. Μυκάλη. Τμῶλος. Ὀλυμπος. Δύο Ἀδέλφια. Μίμας. Σίτυλος. -Τῆμνον. Δίνδυμον. Ἰδη. Μύσιος Ὀλυμπος. Ἀργανθώνιον.	
	» 10
2. Ποταμοί	» 20
Χαρακτηρισμὸς τῶν ποταμῶν τῆς Μ. Ἀσίας. Ποταμοὶ χυνομένοι εἰς τὸν Εὐξείνιον. Σαγγάριος. Ὑπιος. Βιλλαῖος. Παρθένιος. Ἄλυσ. Λυκάστος. Ἰρις. Θερμώδων. Πυξίτης. Ὑσσος. Ὀφίς. Μικροὶ ποταμοὶ μέχρι τοῦ Βατούμ. — Ποταμοὶ χυνομένοι εἰς τὴν Προποντίδα καὶ τὸν Ἑλλήσποντον. Ρύνδακος. Μάκεστος. Ὀδρύσης. Αἰσηπος. Γράνικος. Ρόδιος. Τάρισιος. — Ποταμοὶ χυ-	

νόμενοι εἰς τὸ Αἰγαῖον. Σκάμανδρος. Θύμβριος. Σιμόεις. Σα-
νιόεις. Κοιλὰς τοῦ Καΐκου, τοῦ Ἑρμου, τοῦ Καύστρου, τοῦ
Μαιάνδρου.—Ποταμοὶ χυνόμενοι εἰς τὴν Μεσόγειον. Κάλβις.
Ἰνδός. Γλαῦκος. Ἀρύκανδος. Καταρράκτης. Τσαντίρ τσάϊ. Κέ-
στρος. Εὐρυμέδων. Μέλας. Καλύκαδνος. Κύδνος. Σάρος. Πύραμος.

Σελ.

20

3. Λίμναι. » 31

Τάττα. Σόγλα. Μπέη-σεχίρ. Ἐγερδέρ. Βουλδούρ. Ἀτζι-τουζ-
γκιολού. Ἐρέγλι. Καραμπουνάρ. Ἰλγίν. Ἀκ-σεχίρ. Ἐμπέρ-
γκιόλ. Καρὰ-σού. Ἀκ-γκιόλ. Σαπάντζα. Ἀσκανία. Ἀπολλωνία.
Ἀφνίτις. Ἐτζέ-γκιόλ. Σύνας. Γυγαία. Βαφί-δενίς » 31

4. Τὰ παραλία. » 35

Βορεία παραλία. Χαρακτηρισμός αὐτῆς. Λιμὴν Τραπεζοῦν-
τος καὶ Πλατάνων. Ἱερὸν ἀκρωτήριον. Κόλπος Σινόπης. Συριάς
ἄκρα. Κάραμβις. Συμπληγάδες.—Δυτικὴ παραλία. Χαρακτηρισμός
αὐτῆς. Αἰγαῖον. Προποντίς. Κυζικηνὴ χερσόνησος. Βόσπορος.
Ἀστακηνὸς κόλπος. Κιανὸς κόλπος. Ἑλλήσποντος. Σίγειον. Βε-
σίκια. Λεκτὸν ἀκρωτήριον. Μοσχονήσια. Κόλπος Δικελί. Ἐλαϊ-
τικός. Κόλπος τῆς Σμύρνης. Ἐρυθραία χερσόνησος. Ἀργεννον
ἀκρωτήριον. Κόλπος τῆς Νέας Ἐφέσου. Λάδη. Τρωγίλιος ἄκρα.
Ἰασικός κόλπος. Χερσόνησος Ἀλικαρνασσοῦ. Κεραμεϊκὸς κόλ-
πος. Κνιδία χερσόνησος. Τριόπιον. Ροδία. Κόλπος Δωρίδος. Λι-
μὴν Μαρμαρᾶς.—Νοτιά παραλία. Χαρακτηρισμός αὐτῆς. Κόλπος
τῆς Μάκρης. Ἐπτὰ Κάβοι. Ἱερὰ ἄκρα. Λιμὴν Καλαμακίου.
Βῶλος καὶ Ὀχεντρα. Καστελλόριζον. Λιμὴν Ἀντιφέλλου. Ὀρ-
μος Ἀσσάρ. Δολιχίστη. Ὀρμος Ἀνδράκι. Κόλπος τοῦ Φοίνικα.
Χελιδονία ἄκρα. Κόλπος Ἀτταλείας. Ἀνεμούριον ἀκρωτήριον.
Ἀκρωτήριον Καρατάς. Κόλπος Ἀγιάς. Ὀρμος Γιαμουρταλίκ.
Κόλπος Ἀλεξανδρέττας » 35

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Πολιτικὴ Γεωγραφία.

1. Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις περὶ τῶν κατοίκων. » 47

Χετταῖοι. Φρύγες. Μυσοί. Κιμμέριοι. Τρῆρες καὶ Βιθυνοί.
Καππαδόκαι. Ἀρμένιοι. Λυδοί. Πισίδαι. Λυκάονες. Ἰσαυροί.
Κᾶρες. Λύκιοι. Ἕλληνες ἀποικοὶ, Αἰολεῖς καὶ Ἴωνες. Γαλάται.
Πέρσαι. Ἀραβες. Βυζαντινοὶ χρόνοι. Σελτζοῦκοι. Μογγόλοι.
Ὀσμάνοι. » 47

2. Σημερινοὶ κάτοικοι. Σελ. 52

Ἕλληνες. Ἀρμένιοι. Ἑβραῖοι. Λεβαντίνοι. Τούρκοι. Τουρ-
κομάνοι. Κιζιλμπάσιδες. Τσετμηδες. Γιουρσοῦκοι. Ζεϊμπέκηδες.
Ἀφσάροι. Τονιαλῆδες. Λαζοί. Ὀφίται. Φελλάχοι. Ἀθίγγανοι.
Κοῦρδοι. Κιρκάσιοι. Τάταροι. Γεωργιανοί. Βόσνιοι καὶ Πομά-
κοι. Τουρκοκρήτες. Ἀραβες. Μαρωνῖται. Πέρσαι. Ἀφγανοί.
Εὐρωπαῖοι. Ἀλβανοί. » 52

3. Βιλαέτιον Τραπεζοῦντος. » 63

Τραπεζοῦς. Χωρία περὶ αὐτὴν. Τζεβιζλίκ. Λιβερά. Πλάτανα.
Σούρμαϊνα. Μονὴ Σουμειᾶ, Περιστερεώτα, Βαζελῶνος. Τρίπο-
λις. Καζᾶς Τριπόλεως. Κερασοῦς. Πουλαντζάκη. Καζᾶς Κερα-
σοῦντος. Κοτύωρα. Καζᾶς Κοτνώρων. Ἀμισός. Τσαρσαμπᾶς.
Τέρμε. Καζάδες Τσαρσαμπᾶ καὶ Τέρμε. Οἰνὴ. Καζᾶς Οἰνός.
Φάτσα. Καζᾶς Φάτσας. Πάφρα. Ἀλάτσαμ. Καζᾶς Πάφρας. Ἀρ-
γυρόπολις. Ἡ χώρα τῆς Χαλδίας. Ἀρδασα. Σάντα. Κρώμνα.
Ἱμερα. Σταυρίν. Σαντζάκιον Ἀργυροπόλεως. Ρίζαιον. Ὄφισ.
Χόπα. Σαντζάκιον Λαζιστάν. Γενικαὶ εἰδήσεις περὶ τοῦ βιλαε-
τίου Τραπεζοῦντος. Ὀδοί. Ἱστορικαὶ εἰδήσεις περὶ τοῦ Πόντου. » 63

4. Βιλαέτιον Κασταμονῆς. » 95

Κασταμονή. Ἰνέπολις. Λεζίδδε. Τατάϊ. Ἀράτς. Ζαφράμπολις.
Τὰς-κιοπροῦ. Τόσια. Μπόλου. Παρθένιον. Ποντοηράκλεια.
Δούντζε. Οὐσκιούπ. Μουδουρνού. Γκιονέκ. Γκέρεντε. Δεβρέκ.
Φίλιος. Τσαρσαμπᾶ. Τσάϊ-τζουμά. Ἀμαστρίς. Γάγγραι. Τσερκέζ-
κιοί. Ἰσκελίπ. Σινώπη. Μποϊμπάτ. Ἰσσεφάν. Γενικαὶ εἰδήσεις
περὶ τοῦ βιλαετίου Κασταμονῆς » 95

5. Βιλαέτιον Σεβαστείας. » 111

Σεβάστεια. Κότς-χισάρ. Ζάρα. Γενί-χάν. Δάρεντε. Γκιουρούν.
Ἀξιζιέ. Δάβριτζε. Καρὰ-χισάρ-σαρκί. Μεσουδιέ. Ἐντερεζ. Κοί-
λὸν-χισάρ. Χαμηδιέ. Τοκάτη. Ἐρμπαά. Ζήλιε. Νεοκαισάρεια.
Σουλὸν-σεραῖ. Κίρκορος. Ἀμάσεια. Μερζεφούν. Λαοδίκεια.
Κάβζα. Μετζιτ-ουζού. Βεζιρ-κιοπροῦ. Γκιουνοῦς-χατζή-κιοί.
Ὀσμαντζίκ. Γενικαὶ εἰδήσεις περὶ τοῦ βιλαετίου Σεβαστείας. » 111

6. Βιλαέτιον Ἀγκύρας. » 127

Ἀγκυρα. Ἰστανός. Ἀγιάς. Μπέη-παζάρ. Ναλλι-χάν. Κάλε-
τζικ-Σιβρί-χισάρ. Κιρ-σεχίρ. Μπογιαλίκ. Δενέκ-μαδέν. Ἀβανός.
Χατζή-μπεκτάς. Ὑογάτη. Μπογαζλιάν. Ἀκ-δάγ-μαδέν. Σούγ-

γουρλου. Τσόρουμ. Καισάρεια. Ζιντζίδερε. 'Ανδρονίκιον. Μου- ταλάκη. Ζαβλοσούνιον. Κερμίρα. Ταξιάρχης. Σαρμουσακλί. 'Ιντζέσου. Δεβελού-καρά-χισάρ. Γενικαί ειδήσεις περί τοῦ βι- λαετίου 'Αγκύρας	Σελ. » 127
7. <i>Βιλαέτιον 'Ικονίου</i>	» 143
'Ικόνιον. Σίλλη. 'Ακ-σεχίρ. 'Ιλγίν. Πέρματα. 'Ερέγλι. Κα- ραμάν. Νίγδη. Καγιάμπαση. Φερτέκιον. Τένεγι. 'Αραβάνιον. Μισθή. Μαλακοπή. Σύλατα. Νεβσεχίρ. 'Αραβισός. Συνασός. Ζε- μέλα. Ποτάμια. Προκόπιον. Μπόρ. Κιλισέ-χισάρ. 'Αρχαῖοι ὑπόγειοι συνοικισμοὶ τοῦ βιλαετίου 'Ικονίου. Μπούλγάρ-μαδέν. 'Ακ-σεράι. 'Αττάλεια. 'Ελμαλί. Φοίνικας. Κάς. 'Ακσέκι. 'Αλά- για. 'Αρχαῖαι πόλεις τῆς Παμφυλίας καὶ τῆς Λυκίας. Σπάρτη. 'Εγερδέρ. Βουρδούριον. Τέφνι. Γενικαί ειδήσεις περί τοῦ βιλαε- τίου τοῦ 'Ικονίου. 'Η ἄρδευσις τῆς πεδιάδος τοῦ 'Ικονίου. . .	» 143
8. <i>Βιλαέτιον 'Αδάνων</i>	» 168
'Αδανα. Καρατάς. Μίσις. Ταρσός. Κιλίκιαι Πύλαι. Καρά- ισαλού. Μερσίνα. Καζανλί. Σελεύκεια. 'Ερμενέκ. Μούτ. Κιλίν- τρια. Σελίντι. Τσοράκ. Σίς. Κάρς. Χατζίν. Φεκέ. Γιαρπούτη. 'Οσμανιέ. 'Ισλαχιέ. Χασά. Μπαχτσέ. Παγιάς. 'Αγιάς. Γενικαί ειδήσεις περί τοῦ βιλαετίου 'Αδάνων. 'Ιστορικαί ειδήσεις περί τῆς Κιλικίας.	» 168
9. <i>Μικρασιατικὴ Κωνσταντινούπολις</i>	» 184
'Ανατολὸν-φενέρ. Κετσιλί-λιμάν. 'Ανατολὸν-καβάκ. Χουγγιάρ- ισκελεσί. Μπέικος. Κάνλιτζα. 'Ανατολὸν-χισάρ. Καντιλί. Μπεη- γλέρμπεη. Κουσκουντζούκι. Σκούταρι. Κατίκιοϊ. Πριγκιπώνησοι. Πρώτη. 'Αντιγόνη. Χάλλη. Πρίγκιπος. 'Οξεῖτα. Πλάτη. Νέαν- δρος. Πίτα καὶ 'Αντιροόβιθος. Χαϊδάρ-πασά. 'Ερέν-κιοϊ. Μάλτεπε. Χαρταλιμή. Παντεῖχιον. Κέπζε. Λάριτζα. Ρύσιον. Χέ- ρεκε. Χιλή. Γενικαί ειδήσεις περί τῆς μικρασιατικῆς Κωνσταντι- νουπόλεως.	» 184
10. <i>Σαντζάκιον (μουτσαριφλίκιον) Νικομηδείας</i>	» 198
Νικομήδεια. 'Αρσλάν-μπέη-κιοϊ. 'Αρμάσα. Καρά-μουρσάλ. Γιάλοβα. Τεπέ-κιοϊ. 'Αδά-παζάρ. Σαπάντζα. 'Ορτά-κιοϊ. Γκέιβε. Μπαχτζετζίκ. 'Ακ-χισάρ. Καλόλιμνος. Γενικαί ειδήσεις περί τοῦ σαντζακίου Νικομηδείας. Οἱ σημερινοὶ κάτοικοι τοῦ σαντζακίου Νικομηδείας.	» 198

11. <i>Σαντζάκιον (μουτσαριφλίκιον) Βίγας</i>	Σελ. 208
Δαρδανέλλια. Βίγα. Λάμψακος. Ρέγκιοϊ. 'Εζινέ. Βαῖραμίτς. 'Αἰβατζίκ. 'Αρχαῖαι πόλεις κείμεναι ἐπὶ τῆς χώρας τοῦ σαντζα- κίου. 'Ασσος. Γάργαρα. Λάμψακος. 'Αβυδος. Δάρδανος. 'Οφρύ- νιον. 'Ιλιος. Νεάνδρεια. Κεβρήνη. 'Αλεξάνδρεια Τρωάς. Γενικαί ειδήσεις περί τοῦ σαντζακίου Δαρδανελλίων. 'Ο 'Ελλήσποντος. . .	» 208
12. <i>Βιλαέτιον Προύσης ἢ Χουδαβενδικιάρ</i>	» 217
Προῦσα. Κίος. Μουδανία. Σιγή. Τρίγλεια. Κῶμαι καὶ κωμο- πόλεις τριγύρω τῆς Προύσης. Μιχαλίτσι. Κερμαστή. 'Απολλω- νία. 'Αδρανός. Μπαλουκεσέρ. Μάλια. Γκιόνεν. Καζακλάρ. Μπαλάτ. Πίγαδιτς. Σιντιργί. Πάνορμος. Κυζικηνή χερσόνησος. 'Αρτάκη. Πέραμος. Κῶμαι τῆς κυζικηνῆς χερσονήσου. Αἱ νῆσοι τῆς Προποντίδος. Προκόνησος. 'Αλώνη. 'Αφισιά. Κούταλη. 'Αδραμύτιον. Φρένελι. Κεμέριον. Κυδωνίαι. Μοσχονήσια. Κιου- τάχια. 'Εσκί-σεχίρ. Οὔσάκ. Γκέδιζ. Σιμάβ. 'Αφιδόν-καρά-χισάρ. Μπολβαντέν. Σαντικλί. Δινέρ. Μούζλιτζε. Μπίλετζικ. Λεῦκαι. Κουπλία. Γενί-σεῖχ. 'Ινεγγιολ. Σογιούτ. Νίκαια. Γενικαί ειδήσεις περί τοῦ βιλαετίου Προύσης.	» 217
13. <i>Βιλαέτιον 'Αἰδινίου ἢ Σμύρνης</i>	» 295
Σμύρνη. Προάστεια καὶ ἔξοχαι τῆς Σμύρνης. Κορδελλιό. Βουρ- νόβας. Μπουναρμπαση. Μπουτζάς. Καρατάς. Καραντίνα. Γκιδς- τεπέ. Αἰντζια. Ναρλί-δερέ. Νύμφαιον. 'Ερυθραία χερσόνησος. Βρίουλα. Σιβρισάριον. Κρήνη. Λυθρί. Μελί. 'Αχιρλί. Γκιούλ- μπαχτζές. Παλαιὰ Φώκαια. Νέα Φώκαια. Μενεμένη. Πέργαμος. Δικελί. Νέα 'Εφεσος. 'Αγιά-σολούκ. Βαῖνδήριον. Καρά-κιοϊ. Τουρπαλί. Θείρα. 'Οδεμήσιον. Μαγνησία. Τσοπανησία. 'Ορός- κιοϊ. 'Αξάριον. Κιρκαγάτς. Σόμα. Σαλιχλί. Κασαμπάς. Κούλα. Τακμάκ. Γκιόρδες. Δεμιρτζί. Φιλαδέλφεια. 'Αἰδίνιον. Σώκια. 'Αρχαῖαι πόλεις τῆς περιφέρειας Σωκίων. Πριήνη. Μυοῦς. 'Ηρά- κλεια. Μίλητος. Μαγνησία. Ναζλί. Μπόσδογαν. Γίροβα. Δενιζλί. Σαρά-κιοι. Δεμιρτζί-κιοϊ. Γκερέγκουμε. Μπουλαντάν. 'Αρχαῖαι πόλεις τοῦ σαντζακίου Δενιζλί. Λαοδίκεια. 'Ιεράπολις. Τρίπο- λις. Κολοσσαί. Χῶναι. Μοῦγλα. Κέραμος. Γκιόβα. Βουδρούμιον. Χερσόνησος τῆς 'Αλικαρνασσοῦ. Μύλασα. Λαῖνά. Μαντάλια. Τὰ παράλια τῆς Καρίας καὶ τῆς Λυκίας. Μαρμαράς. 'Η χερσόνησος Τραχεῖα. Κνίδος. Γιουκσέκουμ. Μάκρη. Λιβίσιον. 'Αρχαῖαι πό- λεις τῆς κοιλάδος τοῦ Ξάνθου. Γενικαί ειδήσεις περί τοῦ βιλαε- τίου 'Αἰδινίου. Αἱ τέσσαρες μεγάλαι κοιλάδες τῆς δυτικῆς Μ.	

Ἄσias. Ἡ κοιλάς τοῦ Καΐκου. Ἡ κοιλάς τοῦ Ἑρμου, Ἡ κοιλάς τοῦ Καύστρου. Ἡ κοιλάς τοῦ Μαϊάνδρου. Σελ. 295

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

Φυδικὸς πλοῦτος τῆς χώρας.

1. *Κλίμα.* » 376

Ποντικὴ ζώνη. Βυζαντιακὸν κλίμα. Τραπεζουντιακόν. Κλίμα τῶν δυτικῶν κοιλάδων. Τοῦ κεντρικοῦ ὀροπεδίου. Τῶν μεσημβρινῶν χωρῶν. » 376

2. *Πλοῦτος καὶ ποικιλία φυτῶν.* » 379

Ἡ καθόλου βλάστησις τῆς χώρας. Ἡ μηλέα. Ἡ ἀπιδέα. Ἡ κυδωνέα. Ἡ ροιά. Ἡ μεσπιδέα. Ὁ φοῖνιξ. Ἡ βερυκοκκία. Ὁ διόσπυρος. Ἡ κράνεια. Ἡ ἐλαία. Ἡ ζιζυφία. Ἡ λεπτοκαρύα. Ἡ καρύα. Ἡ καστανέα. Ἡ ἀμυγδαλή. Ἡ πιστάκη. Ἡ μορέα. Ἡ φράουλα. Ἡ συκὴ. Ἡ ἄμπελος. Ἡ ξυλοκερατέα. Ἡ πεπονιά καὶ ἡ καρπουζιά. Χρησιμοποίησις τῶν φυτῶν καὶ τῶν καρπῶν τούτων ὑπὸ τῶν κατοίκων. Λαχανικά. Χρησιμοποίησις τῶν λαχανικῶν ὑπὸ τῶν κατοίκων. Δημητριακά. Ὁ σίτος Ἡ κριθή. Ἡ βρόμη. Ἡ κέγχρος. Τὸ σόργον. Ὁ ἀραβόσιτος. Ἡ ὄρυζα. Τὸ καραμποσίτιον. Ἡ βρίζα. Τὰ γεώμηλα. Τὸ τριφύλλιον. Χρησιμοποίησις τῶν δημητριακῶν ὑπὸ τῶν κατοίκων. Ναρκωτικά. Ὁ καπνός. Τὸ ὄπιον. Χρησιμοποίησις τῶν ναρκωτικῶν ὑπὸ τῶν κατοίκων. Φαρμακευτικά. Ἡ γλυκόρριζα. Βιομηχανικά. Τὸ λίγνον. Ἡ κάνναβις. Ὁ βάμβαξ. Τὸ ἐρυθρόδανον. Ἡ ράμνος. Ὁ κρόκος. Τὸ μαστιχόδενδρον. Ὁ στύραξ. Ἄνθη. Θαμνώδη φυτά. » 379

3. *Δάση.* » 399

Τὰ ὑπάρχοντα δάση καὶ ἡ ἀποδάσσωσις. Δασικὰ δένδρα. Ἡ πλάτανος. Ἡ λεύκη. Ἡ φιλύρα. Ὁ ὀξύς. Ἡ πελέα. Ἡ μελία. Ἡ ἰτέα. Ἡ δρυς. Ἡ ἱπποκαστανέα. Ἡ σημύδα. Κωνοφόρα. Ἡ κυπάρισσος. Ἡ κέδρος. Ἡ ἄρκυνθος. » 399

4. *Ζῶα.* » 406

Ὁ ἵππος. Ὁ ὄνος. Ὁ ἡμίονος. Ἡ κάμηλος. Ὁ βοῦς καὶ ὁ βούβαλος. Τὸ πρόβατον. Ἡ αἰξ. Ὁ κύων. Ἀγριμαῖα καὶ σαρκοφάγα. Πτηνὰ. Ζωῦφια. Ἰχθύς. » 406

5. *Μέταλλα καὶ ὀρυκτά.* » 418

Μόλυβδος. Ψευδάργυρος. Χαλκός. Χρυσός. Ἀντιμόνιον.

Ὑδράργυρος. Χρῶμιον. Σίδηρος. Μαγγάνιον. Σμύρις. Σήπιον. Σελ. Ὀπάλιος λίθος. Στυπηρία. Θεῖον. Γαϊάνθρακες. Λιγνίτης. Νάφθα. Νίτρον. Ἄλας. Ἀργίλος. Γύψος. Λιθογραφικὰς ἀσβεστόλιθος. Μάρμαρον. Γρανίτης. » 418

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ » 426

Σιδηρόδρομοι τῆς Μ. Ἀσίας. Τὸ ἐμπορικὸν μέλλον τῆς Σμύρνης. Ἡ ὁροθετικὴ γραμμὴ τῆς παραχωρηθείσης εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐνδοχώρας τῆς Σμύρνης. » 426

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ »

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ »

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ »

ΣΜΥΡΝΗ (*Ἰσμιρ τουρκ.*).

Κάτοικοι τῆς πόλεως (ἄνευ τῶν προαστείων) 270,000.

Ἑλληγες 140,000.

Τούρκοι 80,000.

Ἀρμένιοι 12,000.

Ἑβραῖοι 20,000.

Εὐρωπαῖοι καὶ Λεβαντῖνοι 15,000.

Ὅλγαι πόλεις, λέγει ὁ γερμανὸς Rath, ἔχουν τόσον ὥραια καὶ τόσον μεγαλοπρεπῆ πρόαστεια καὶ ἐξοχάς, ὅσον ἡ Σμύρνη. Καὶ ἡ ὥραιότης των αὐτῇ καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια καταφαίνεται κυρίως, ὅταν τὰ βλέπει κανεὶς ἀπὸ τὸν Πάγον, τὸ βουνόν, τὸ φέρον ἄλλοτε τὴν ἀρχαίαν ἀκρόπολιν καὶ πρὸς τὰ ΝΑ τῆς πόλεως κείμενον. Κατὰ τὸ θέρος ἰδίως, ὅταν ὁ δῦων ἥλιος ἀποστέλλῃ τὰς λοξὰς τοῦ ἀκτίνας ἐπὶ τῶν θαυμασίων περιχώρων τῆς Σμύρνης, ἀφῆνει δὲ νὰ ἐναλλάσσωνται σκιὰ καὶ χρωματισμοί, δύνανται κανεὶς νὰ ἀπολαύσῃ τὴν ἐξοχὸν γοητείαν τῆς Σμύρνης, καθήμενος ἐπὶ τῶν ἡρειπωμένων μεσαιωνικῶν τειχῶν τῆς παλαιᾶς ἀκροπόλεως, τῶν ἀνεγερθέντων μὲ τὰ ἀρχαιότερα λείψανά της, εἰς μόνωσιν καὶ ἡσυχίαν, ὅπου ἀντηχοῦν ὡς ἀπολεσθέντες ἤχοι τοῦ ἀνθρωπίνου κόσμου ὁ βρυχὸς πάταγος τῆς μεγάλης πόλεως, τὸ σφύριγμα τοῦ ἀτμοπλοῦ, τοῦ ἐτοιμαζομένου κατὰ σύμππτωσιν ἐκελεῖν τὴν ὥραν πρὸς ἀνυχώρησιν ἢ ἡ ἐσπερινὴ προσευχὴ τοῦ μουεζζίν.

Ἡ τουρκικὴ συνοικία κάτω ἀπὸ τὸν Πάγον ἔχει ἀγυιάς ἡσυχούς, πολυαριθμούς μιναρέδες καὶ λευκοὺς θόλους τζαμιῶν καὶ λουτρῶν. Οἱ δρόμοι ἀναρριχῶνται εἰς τὸ ὕψος τοῦ Πάγου μὲ τὰς οἰκίας των, μὲ τὰς περιτοιχισμένας αὐλάς, ἐντὸς τῶν ὁποίων κυπάρισσοι καὶ πυκνόφυλλα δένδρα ὑψοῦνται, σκιερὰ, μεταξὺ τῶν λιθίνων ὀγκῶν τῶν οἰκιῶν. Κάτω τῆς τουρκικῆς συνοικίας ἀκολουθεῖ ἡ γωνιώδης ἐβραϊκὴ. Ἡ κυρία πόλις ἀπλοῦται ἐπὶ πεδινῆς ἐκτάσεως. Εἰς τὸν λιμένα ἐπικρατεῖ ἐκκωφωτικὴ συγκοινωνία, ἰδίως κατὰ τοὺς μῆνας τῆς ἐξαγωγῆς (ἀρχὰς Ἰουν. μέχρι τέλους Σεπτεμβρ.). Μέσῃ δὲ εἰς τὸν θόρυβον ὄλων τῶν ἐθνῶν τῆς Δύσεως καὶ τῆς Ἀνατολῆς συνωθοῦνται οἱ κραυγάζοντες πωληταὶ καὶ τὰ βραχέως φορτωμένα κάρρα, βυθίζοντες δὲ μὲ τὴν κεφαλὴν ὠρθομένην αἰτεράσονται φορητοὶ κάμηλοι, ἐνῶ ἔξω εἰς τὸν λιμένα κροτοῦν αἱ ἀλύσεις τῶν πλοίων, αἱ ἀνασύρουσαι τὰ ἐξυγόμενα προϊόντα. Ἀναλόγως δὲ τῆς ἐποχῆς φορτώνονται εἰς τὰ πλοῖα κυρίως σάκκοι μὲ σιτηρὰ (ἰδίως

κριθῇ) καὶ μὲ κηκίδια, κιδῶτια σταφίδων ἢ σύκων, δέματα καπνοῦ, βάμβακος, ὀπίου, τάπητες ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ σπόγγοι ἐκ τῶν νήσων.

Περαιτέρω δὲ καὶ πρὸς Β τοῦ λιμένος ἡ προκυμαία, ἡ μὲ εὐρεῖς τετραγώνους λίθους ἐστρωμένη, παρουσιάζει ἄλλο θέαμα. Ἀντὶ τῶν καταστημάτων καὶ τῶν ἐμπορικῶν γραφείων, τῶν πρακτορείων ἀτμοπλοικῶν ἐταιρειῶν καὶ τῶν ἀτμομύλων τοῦ λιμενικοῦ μέρους παρατάσσονται πρὸς αὐτὴν ζυθοπωλεῖα, καφενεῖα, καφωδεῖα, θέατρα. Ἐδῶ συνωθεῖται ἰδίως τὰς ἐσπερινὰς ὥρας τὸ πλῆθος τῶν ἀργοσχόλων, ἀλλὰ καὶ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐξετέλεσαν τὴν ἐργασίαν τῆς ἡμέρας. Κάθηνται, ζωηρῶς διεκλεγόμενοι, εἰς μικρὰς τραπέζας πρὸ τῶν καφενείων ἢ περιπατοῦν ἄνω καὶ κάτω ἀπολαύοντες τὸν δροσερὸν θαλάσσιον ἀέρα. Εὐρωπαῖοι, Λεβαντῖνοι καὶ Ἑλληγες μὲ εὐρωπαϊκὴν ἐνδυμασίαν, Τούρκοι χωρικοὶ μὲ τὰ ποικιλόχροα των ὑποκάμισα, μὲ κοντὰ βρακιά καὶ μὲ εὐρείας ζώνας, νησιῶται μὲ βαθυκύανα βρακιά, Ἀλβανοὶ, Μαυροβούνιοι, Ἀραβες καὶ δερβίσοι μὲ τὰς διαφορετικὰς ἐνδυμασίας των, γραφικῶς στολισμένοι καθάσιδες, Τούρκοι (ἄλλοτε) ἀξιωματικοὶ μὲ τὰς στολὰς των, κυρίαι πρὸς τοῦτοις τῶν χριστιανῶν Σμυρναίων μὲ τουαλέττας παρισινὰς, κομψὰς, κίνησις τέλος καὶ τύρβη καὶ βίος τόσον ποικίλος καὶ πλούσιος εἰς ἀντιθέσεις, ὅπως μόνον εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἀλλὰ καὶ ἐδῶ δὲν τὸ βλέπει κανεὶς παντοῦ μὲ τὴν ποικίλιν, ὅπως εἰς τὴν προκυμαίαν τῆς μεγάλης ἐμπορικῆς πόλεως. Ἐτι περαιτέρω πρὸς Β, ὅπου σχηματίζεται δέλτα, εἶναι ἡ «Πούντα» μὲ τὰ λουτρά της, ἡ ὁποία εἶναι μᾶλλον μονήρης. Ἐκεῖ ὑπάρχουν τὰ κομψὰ καὶ εὐπρεπῆ εἰκήματα τῶν πλουσίων Εὐρωπαίων καὶ Λεβαντίνων καὶ τὰ περισσότερα προξενεῖα.

Πρὸς τὴν ξηρὰν ἀπὸ τῆς εὐρείας προκυμαίας εἰσδύει ὁ ὁδοιπόρος εἰς στενάς, πνιγερὰς καὶ περιπεπλεγμένας ὁδοὺς. Πρὸς τὸ νότιον μέρος τοῦ λιμένος συνέχεται, συνορεῖον μὲ τὴν τουρκικὴν καὶ ἐβραϊκὴν συνοικίαν, «τὸ παζάρι», τὸ ὅποσον ὑπολείπεται μὲν ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ παζαριοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅχι δ' ὅμως καὶ ὡς πρὸς τὸν ἰδιαιτερόν τῆς κινήσεως χαρακτήρα, καθὼς καὶ τῶν ἐκτεθειμένων ἐμπορευμάτων. Βορείως τούτου ἐκτείνεται παράλληλος πρὸς τὴν προκυμαίαν ἡ ὁδὸς τοῦ Φραγκομικχαλά, ἡ κυρία ὁδὸς τῶν εὐρωπαϊζόντων καταστημάτων, τὰ ὁποῖα κατευθύνονται πρὸς Β κατ' ὀλίγον εἰς τὴν εὐρεῖαν συνοικίαν (ἄλλοτε) τῶν Φράγκων καὶ τῶν Ἑλλήνων, ἐκτεινομένην ὀπισθεν τῆς προκυμαίας καὶ μέχρι τῆς Πούντας.

Αἱ συνοικίαι δὲ αὐταὶ κάμνουν πολὺ καλὴν ἐντύπωσιν μὲ τὰς κανονικὰς τῶν καὶ καθαρὰς ὁδοῦς, μὲ τὰς καταλεύουσας οἰκίας τῶν. Πρὸς Α δὲ τοῦ παζαριοῦ ἐκτείνεται ἡ ἄρμενικὴ συνοικία, ὅπου εἶναι καὶ ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς Πασμᾶ-χανέ, ὁ τελικὸς σταθμὸς τῆς γαλλικῆς γραμμῆς Σμύρνης—Κασαμπᾶ—Ἀφιὸν-καρᾶ-χισάρ, ἡ ὁποία παραδόξως πῶς δὲν προεκτείνεται μέχρι τοῦ λιμένος. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τοὺς στενοὺς δρόμους τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς πόλεως δυσκόλως ἤμπορουν νὰ προχωρήσουν τὰ κάρρα, ἡ μεταφορὰ τῶν ἐμπορευμάτων μεταξὺ τοῦ σταθμοῦ τούτου καὶ τοῦ λιμένος ἐκτελεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον μὲ καμήλους! Περαιτέρω πρὸς Α φέρει ὁδὸς, ἐξόχως ζωηρά, εἰς τὴν γέφυραν τῶν καραβανίων, ὅπου ἡ μόνη συγκοινωνικὴ ὁδὸς πρὸς Α διέρχεται ἐπὶ γεφύρας τοῦ Μέλητος, ἄλλη δὲ ὁδὸς, διακλάδωσις αὐτῆς, παρακολουθεῖ πρὸς Ν τὸν ροὺν τοῦ ποταμοῦ τούτου. Πλησίον τῆς γεφύρας εἶναι μεγάλη, κενή, πλατεῖα, ὅπου σταματοῦν αἱ κάμηλοι τῶν καραβανίων. Ὅχι πολὺ μακρὰν χωρεῖ ἡ ἀγγλικὴ γραμμὴ Σμύρνης—Ἀϊδινίου—Δινέρ, ἡ ὁποία τὸν τελικὸν τῆς σταθμὸν ἔχει εἰς τὴν Πούνταν, ἐνθ' ἡ γαλλικὴ διασταυρῶναι αὐτὴν καὶ ἔχει καὶ ἐδῶ δεῦτερον σταθμὸν, «τὸ Γεφύρι», καλούμενον. Ἡ ἀγγλικὴ γραμμὴ προχωρεῖ πλέον ὅλως διόλου διὰ κήπων καὶ νεκροταφείων (ὅπου ὅμως κατὰ τὸν τελευταῖον παγκόσμιον πόλεμον οἱ Τούρκοι ἀνῆγειραν ἐργοστάσια πυρομαχικῶν), ὡς καὶ πλησίον νοσοκομείων καὶ ἀποτελεῖ τὸ ἀνκτορικὸν ὄριον τῆς πόλεως.

Ἐνθ' λοιπὸν ἡ εἰς τρίγωνον σχηματιζομένη πόλις ὡς βάσιν ἔχει τὸν Πάγον, πρὸς Δ ὀρίζεται ἀπὸ τὴν θάλασσαν, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐκτείνεται ἡ μία τοῦ τριγώνου πλευρά, καὶ ἡ ἄλλη εἶναι ἐστραμμένη πρὸς Α, πρὸς τὴν ξηρὰν καὶ πρὸς τὴν πεδιάδα, τὴν ὁποίαν σχηματίζει τὸ δέλτα τοῦ Μέλητος, καὶ ἐκ τῆς ὁποίας μόνον τὸ δυτικὸν μέρος κατέχει ἡ πόλις. Ἐδῶ ἀνοίγεται ἀπὸ Ν ἡ εἰς τὸ στόμιον τοῦ Μέλητος καταλήγουσα στενὴ κοιλάς, ἡ ὁποία πρὸς Β συγκοινωνεῖ μὲ τὴν πεδιάδα τοῦ Βουρνόδα. Αὕτη δὲ ἐσχηματίσθη ἀπὸ τὰς προσχώσεις μικρῶν ρυάκων, οἱ ὁποῖοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲν φθάνουν μέχρι τῆς θαλάσσης. Αἱ δύο δὲ πεδιάδες ἐνώνονται καὶ συγκοινωνοῦσι διὰ στενώματος, ἀκόμη περισσότερον στενευμένου διὰ τῆς μεγάλης πηγῆς τοῦ Χαλκᾶ-μπουνάρ, ἡ ὁποία ἀναδύει εἰς τοὺς πρόποδας τῶν ὄρεων, καὶ τῆς ὁποίας ἡ ἀπόρροια τελματώνει τὴν πεδιάδα Βουρνόδα.

Κατὰ ταῦτα ἡ Σμύρνη ἔχει διὰ τὴν κατὰ ξηρὰν συγκοινωνίαν

τέσσαρας εἰσόδους, διὰ τῶν ὁποίων τέσσαρες ὁδοὶ ἄγουσιν πρὸς τέσσαρας συγκοινωνιακὰς κατευθύνσεις. Καὶ λοιπὸν ἔχομεν 1) τὴν ἀπὸ Δ ὁδόν, δηλαδὴ ἀπὸ τῆς Ἐρυθραίας χερσονήσου, ἡ ὁποία διέρχεται διὰ τῶν προσστείων Γκιὸς-τεπέ καὶ Κκρατάς. Πέραν δὲ τούτων χωρεῖ ἐπὶ παραλιακοῦ πεδίου (τῆς νοτίας παραλίας τοῦ κόλπου) σχεδὸν μέχρι τῶν Βριούλων (λεωφόρος Σμύρνης—Βριούλων—Τσεσμέ). 2) τὴν ἀπὸ Ν ὁδὸν ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Μέλητος περὶ τὸν Πάγον πρὸς τὴν γέφυραν τῶν καραβανίων (λεωφόρος μόνον μέχρι Σεδδίκιοι καὶ Μπουτζᾶ, σιδηρόδρομος Σμύρνης—Ἀϊδινίου—Δινέρ μὲ διακλάδωσιν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Καύστρου). 3) τὴν ἀπὸ Α διὰ τοῦ Χαλκᾶ-μπουνάρ καὶ τῆς γεφύρας τῶν καραβανίων. Εἶναι δὲ ἡ ὁδὸς αὕτη ἡ κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἑρμου (λεωφόρος Σμύρνης—Νυμφαίου—Πάρσας (οὐχὶ περαιτέρω). 4) τὴν ἀπὸ Β, ἀπὸ τοῦ Ἑρμου περὶ τὸ Σίπυλον δυτικῶς καὶ ἐπὶ τῆς παραλιακῆς πεδιάδος τοῦ Κορδελιοῦ ἐπὶ τοῦ ἀλιπέδου τοῦ Βουρνόδα (λεωφόρος ἀπὸ Περγάμου—Ἀξαρίου—Μαγνησίας—Μενεμένης, ὡς καὶ ἀμαξιτὸς ἀπὸ Περγάμου παρὰ τὴν παραλίαν εἰς Μενεμένην. Εἰσοδος εἰς τὴν πόλιν παρὰ τὴν Πούνταν. Σιδηρόδρομος Σμύρνης—Μαγνησίας (διακλάδωσις εἰς Σόμα)—Κασαμπᾶ (Ἀφιὸν-καρᾶ-χισάρ). Εἰσοδος εἰς τὸ Πασμᾶ-χανέ πλησίον τῆς γεφύρας τῶν καραβανίων).

Ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἡ Σμύρνη ἔχει κεντρικὴν θέσιν πρὸς ὅλας τὰς κυρίας συγκοινωνιακὰς ὁδοὺς τῆς δυτικῆς Μ. Ἀσίας. Κειμένη σχεδὸν εἰς τὸ μέσον τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς χερσονήσου, εἰς τὸν μυχὸν βυθίως ἐσχωροῦντος κόλπου, τὸν ὁποῖον ἡμπορεῖ κανεῖς ἐξαιρέτως νὰ υπερασπίσῃ ἀπὸ τῆς θαλάσσης, εὐπροσέτου δὲ σήμερον καὶ εἰς τὰ μέγιστα ἀτμόπλοια, ἀπολαύει τῶν ἀνετωτάτων πρὸς τὴν ξηρὰν συγκοινωνιῶν πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις, ἂν καὶ περιβάλλεται τριγύρω ἀπὸ ὄρη. Πρὸς Ν ὅμως ἡ κοιλάς τοῦ Μέλητος διατρυπᾷ τὰ ὄρη (ἐδῶ ἔχομεν τὴν κοιλάδα τοῦ Τζιμόδασι) καὶ ἀνοίγει εἰσοδὸν τελείως πεδινὴν καὶ εὐρεῖαν πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Καύστρου (ἀφοῦ ἀνέλθῃ μέχρις 130 μ.). Ἀπ' αὐτῆς χωρεῖ προεκτείνουσα τὴν ὁδὸν ταύτην εἰσοδος μόνον 231 μ. πέραν εἰς τὴν μεγάλην κοιλάδα τοῦ Μαιάνδρου καὶ δι' αὐτῆς πρὸς τὴν νοτιοδυτικὴν Μ. Ἀσίαν ἀφ' ἐνός, πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν δὲ ὁροπέδιον ἀφ' ἑτέρου. Πρὸς Α πάλιν τῆς μικρᾶς πεδιάδος τῆς Σμύρνης καὶ πλησίον τοῦ Νυμφαίου δύναται τις ἐπὶ ὕψους 263 μ. νὰ φθάσῃ κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν μεγάλην κοιλάδα τοῦ Ἑρμου καὶ δι' αὐτῆς μέχρι τῶν προπόδων τοῦ κεντρικοῦ ὄρο-

πεδίου, τὸ ὅποιον πρέχει πρὸς τὴν κοιλάδα ταύτην, μεταξὺ Φιλαδελφείας καὶ Οὐσάκ, ἐλαφρὰν ἀνάδασιν χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ὅρος ἀπτόμον, τὸ ὅποιον νὰ τὴν δυσκολεύῃ. Πρὸς Β φέρει ὁμαλὴ παραλιακὴ ὁδὸς τριγύρω τοῦ δυτικοῦ Σιπύλου (Γιαμκνλάρ - δάγ) πρὸς τὸν Ἑρμον Ἀπ' ἐδῶ ἡ παραλιακὴ ὁδὸς φέρεται πρὸς Β, ἔχουσα μέχρι τῆς Ἰδης νὰ διέλθῃ μόνον λόφους μὲ κατωφερείας ἡρέμους. Ἐξ ἄλλου χωρεῖ τις πρὸς τὸν Ἑρμον, πρὸς τὰ ἄνω αὐτοῦ, ἀνέτως μέχρι Μαγνησίας καὶ ἀπ' ἐκεῖ περαιτέρω εἰς τὴν ἄνω κοιλάδα τοῦ Ἑρμου, εἴτε πρὸς Β διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἰλλου εἰς τὸν Κάϊκον (Πέργαμος) καὶ ἐπὶ σχετικῶς ἀνέτων καὶ χαμαλιῶν διόδων εἰς τὴν Μυσίαν καὶ τὴν Προποντίδα. Καὶ ἐὰν δὲ θέλῃ κανεὶς νὰ ἀποφύγῃ τὸν περὶδρομον τοῦ Σιπύλου, ἡμπορεῖ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Μαγνησίαν ὑπεράνω τοῦ ὅρους διὰ τοῦ Σαπάντζα-μπαλί.

Τοιοιτοτρόπως ἡ Σμύρνη εἶναι τὸ κέντρον τοῦ σιδηροδρομικοῦ δικτύου τῆς δυτικῆς Μ. Ἀσίας, τὸ ὅποιον ἐξετελέσθη χωρὶς τὸ ἔδαφος νὰ παράσχῃ δυσκολίας ἀνυπερβλήτους.

Λοιπὸν ἡ Σμύρνη ἔχει ἐξαιρετον τοποθεσίαν ὡς πρὸς τὴν συγκοινωνίαν. Ἐν τούτοις ἡ ἄμεσος περὶ αὐτὴν χώρα δὲν εἶναι εὐρεῖα καὶ ἡ πεδιάς, τῆς ὁποίας δεσπόζει, ἀσήμαντος. Ἀλλ' ὅμως τοῦτο εἶναι μέγα δι' αὐτὴν πλεονέκτημα. Δὲν ὑπάρχει ἀμέσως πλησίον τῆς Σμύρνης μέγας ποταμός, ὥστε ὁ λιμὴν αὐτῆς δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ καταχωσθῇ ἀπὸ προσχώσεις, τὰ τέλματα δὲ εἶναι ἀσήμαντα καὶ τὸ κλίμα διὰ τοῦτο ὑγιεινόν. Τὸ θέρος ἰδίως ἰσχυροὶ θαλάσσιοι ἀνεμοὶ διαχύνονται διὰ τοῦ ἐπιμήκους κόλπου καὶ δροσίζουσιν τὴν πόλιν. Μὴ ἔχουσα δὲ ἡ Σμύρνη εὐρεῖαν πεδιάδα ὡς ἐνδοχώραν, δὲν ἔπαθεν ἀπὸ τὰς προσχώσεις, ὅσα ἡ Ἐφεσος καὶ ἡ Μίλητος (ἀπὸ τὸν Κάϋστρον καὶ τὸν Μαίανδρον), αἱ ὁποῖαι τέλος καὶ κατεστράφησαν ἐξ αὐτῶν. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ ἰδίᾳ τύχῃ ἡπείλει καὶ τὴν Σμύρνην διὰ τοῦ στομίου τοῦ Ἑρμου ἀπὸ Β. Ἀλλ' αἱ ἐκβολαὶ τοῦ ποταμοῦ τούτου μετεκινήθησαν πρὸς Β μακρὰν τοῦ κυρίως κόλπου τῆς πόλεως καὶ ὁ κίνδυνος οὗτος ἐξέλιπεν.

Ἡ σημερινὴ Σμύρνη ἔχει καὶ ἐξαιρετον πόσιμον ὕδωρ, προερχόμενον ἀπὸ τὸν Ὀλυμπον. Βεβαίως μολυσματικὰ νοσήματα ἐπιδημοῦν εἰς αὐτὴν καὶ ἡ χολέρα, ὡς καὶ ἡ πανώλης, συχνὰ τὴν ἐπισκέπτονται. Ἰσχυρίζονται μάλιστα ὅτι καὶ φιλοξενοῦνται διαρκῶς. Συγκρινομένη ὅμως μὲ ἄλλας μεγάλας πόλεις τῆς Ἀνατολῆς πρέπει νὰ θεωρῇται ὡς ὑγιεινὴ. Τὸ κλίμα τῆς εἶναι μεσο-

γειακὸν καὶ καθ' ὅλον τὸ ἔτος ψυχρότερον ἀπὸ τὸ κλίμα τῶν Ἀθηνῶν. Βρέχει δὲ περισσότερον εἰς τὴν Σμύρνην παρὰ εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ καθ' ὅλους τοὺς μῆνας πλὴν τοῦ Ἰουνίου, Ἰουλίου, Αὐγούστου, Σεπτεμβρίου καὶ Ὀκτωβρίου. Καὶ ἡ διαφορά τοῦ χειμῶνος μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Σμύρνης εἶναι μεγίστη. Ἡ ξηρασία ὅμως τοῦ θέρους εἶναι καὶ εἰς τὴν Σμύρνην τόση, ὅση καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀλλὰ κάπως βραχυτέρα. Ἀρχίζει τὸν Ἰούνιον καὶ τελειώνει τὸν Σεπτέμβριον. Κατὰ τοὺς μῆνας Νοέμβριον, Δεκέμβριον, Ἰανουάριον πίπτει τὸ ἥμισυ ὕδωρ ἀφ' ὅσον πίπτει τὸ ὅλον ἔτος. Ἀρκετὰ βροχερὸν εἶναι καὶ τὸ ἔαρ. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸ ἔδαφος ὑπάρχει κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ θέρους ὕδωρ περισσότερον, ἢ βλάστησις εἶναι ἰσχυροτέρα παρὰ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, ἐνῶ τούναντίον ἡ δυτικὴ Ἑλλὰς ἔχει βροχὰς περισσότερας ἀπὸ τὴν Σμύρνην. Τὸ πλεονέκτημα τοῦτο τῆς Σμύρνης ἰσχύει καὶ διὰ μέγα μέρος τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Μ. Ἀσίας, ὅχι ὅμως καὶ διὰ τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς. Ὁ θερινὸς καύσων καὶ ἡ ξηρὰ ἐποχὴ εἶναι ἀνεκτότεροι εἰς τὴν Σμύρνην, ἔνεκα τοῦ ἐμβάτου, ὁ ὁποῖος φυσᾷ κατὰ τὸ θέρος σχεδὸν καθημερίνως κατὰ τὰς μεσημβρινὰς καὶ μεταμεσημβρινὰς ὥρας, κάποτε δὲ μὲ ὀρμὴν σφοδράν, ἀπὸ τοῦ κόλπου πρὸς τὴν πόλιν. Κανένας δὲ τόπος τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Μ. Ἀσίας δὲν παρουσιάζει τὸ φαινόμενον τοῦτο μὲ τόσῃ κανονικότητι καὶ ἰσχύϊ ὡς ἡ Σμύρνη, ὅπου ὁ ὀρογραφικὸς σχηματισμός, ἀποτελῶν χοάνην, συμπιέζει τὸν θαλάσσιον ἀέρα πρὸς τὴν πόλιν. Καὶ ὁ δροσερὸς θαλάσσιος ἀήρ εἶναι διὰ τὴν πόλιν μεγίστης ὑγιεινῆς σπουδαιότητος. Εἰς αὐτὸν ὀφείλει ἡ πόλις τὸ ὅτι μ' ὅλην τὴν ἐντὸς κόλπου τοποθεσίαν τῆς ἡ θερμότης δὲν εἶναι τόσον αἰσθητή, ὅσον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, καὶ διὰ τοῦτο ἐπιζητεῖται καὶ ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας τῆς Αἰγύπτου ὡς θερινὴ διαμονή.

Ἄν καὶ αἱ ἀπὸ τῆς ξηρᾶς ὁδοὶ τρέφουν τὸ ἐμπόριον, διεξάγεται ὅμως μὲ τὸν ἔξω κόσμον διὰ θαλάσσης ἐπίσης ἀξιόλογον ἐμπόριον. Ἀτμόπλοια τῆς γραμμῆς (αὐστριακὰ, γερμανικὰ, ρωσικὰ, γαλλικὰ, ἰταλικὰ, ἑλληνικὰ, αἰγυπτιακὰ) κρατοῦν εἰς ἐπικοινωνίαν τὴν Σμύρνην μὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν, μὲ τὸν Εὐξείνιον, μὲ τὴν Ἑλλάδα, μὲ τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην, μὲ τὴν Συρίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον, ἐνῶ τουρκικὰ (ἑλληνικὰ μὲ σημαίαν τουρκικὴν) καὶ ἑλληνικὰ τῆς ἀκτοπλοΐας τὴν συνδέουσιν μὲ τοὺς μικροὺς λιμένας τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου. Ἐκ τούτων πολλὰ ἔχουν τὴν ἔδραν εἰς τὴν Σμύρνην. Φορτηγὰ δὲ ὅλων

τῶν ἐθνῶν ζωηρεύουν τὸν λιμένα κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐξισχωγῆς τῶν προϊόντων. Πολυάριθμα, μικρά, καΐκια διεξάγουν τὴν μικρὰν ναυτιλίαν, ἰδίως δὲ τὴν εἰσχωγὴν προϊόντων μικρᾶς ποσότητος ὡς λ. χ. τὴν εἰσχωγὴν καυτίμου ξυλείας καὶ ξυλανθράκων.

Ἡ Σμύρνη ἦτο καὶ ἡ μεγίστη πόλις τῆς ἀσιατικῆς Τουρκίας τὸ μέγιστον αὐτῆς ἐμπορικὸν κέντρον, ἦτο δὲ καὶ ἡ δευτέρα πόλις τῆς Τουρκίας, ἡ πρωτεύουσα τοῦ πλουσιωτάτου βιλαετίου τῆς Τουρκίας, τὸ ὁποῖον ἐπισήμως καλεῖται καὶ σήμερον κατὰ τὴν παλαιάν του πρωτεύουσιν βιλαέτιον Ἀἰδινίου. Καὶ τὸ βιλαέτιον τοῦτο εἶναι τὸ πολυπληθέστατον καὶ παρχωγικώτατον τῆς Μ. Ἀσίας. Ἐκτείνεται δὲ καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ δυτικὸν μέρος τῆς χερσονήσου πλὴν τῶν παραλιακῶν χωρῶν τῆς Προποντίδος. Ἐκεῖ καὶ πρὸς Δ τοῦ κεντρικοῦ ὁροπεδίου συναντῶνται αἱ χώραι, διὰ τῶν ὁποίων συγκοινωνεῖ ἡ Σμύρνη καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις. Ἡ τελευταία σύρει διὰ τοῦ ἀνατολικοῦ σιδηροδρόμου τὸ κεντρικὸν ὁροπέδιον πρὸς ἐκὺν τήν. Ἐν τούτοις ἡ κατασκευὴ τῆς γαλλικῆς γραμμῆς Σμύρνης—Ἀφιὸν-κκρά-χισάρ, ἡ προέκτασις ἐπομένως αὐτῆς καὶ μέχρι τῆς γραμμῆς τοῦ ἀνατολικοῦ ἔσυρεν ἤδη πρὸς τὴν Σμύρνην σημαντικὸν μέρος τῆς συγκοινωνίας καὶ τοῦ κεντρικοῦ ὁροπεδίου. Ἄλλως δὲ οἱ ὅροι, μὲ τοὺς ὁποίους διεξάγεται τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ ναυτιλία εἰς τὴν Σμύρνην, εἶναι καλύτεροι πρὸς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἡ πόλις διὰ τοῦ Βοσπόρου τεμαχίζεται, ὅπου αἱ προκυμαῖαι δὲν παρέχουν εὐκολίας, ὅπου ἰδίως δυσμενῶς ἐπιδρά ἡ πολιτικὴ ἀνωμαλία καὶ ἡ ἰσχυροτέρα ἐπέμβασις τῶν ἀρχῶν.

Ἐκτὸς τοῦ σχετικῶς ἀσημάντου εὐρωπαϊκοῦ στοιχείου τὸ ἐγχώριον ἑλληνικὸν κυριαρχεῖ ὅχι μόνον κατ' ἀριθμὸν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν δύναμιν. Κατέχει μὲν τοὺς ὀλίγους Εὐρωπαίους σχεδὸν ὅλον τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν εἰς τὰς χεῖράς του καὶ ὑπερέχει τὰ ἄλλα ἔθνη κατὰ τὴν εὐπορίαν καὶ τὴν σχετικὴν μόρφωσιν. Διὰ τοῦτο κυριαρχοῦσα γλῶσσα εἶναι ἡ ἑλληνικὴ, διεθνὴς δὲ ἡ γαλλικὴ. Σχεδὸν ὅλοι οἱ Σμυρναῖοι ὄλων τῶν ἐθνοτήτων ὁμιλοῦν τὴν ἑλληνικὴν. Πολλὰ ἐπίσης ἀπὸ τὰ προάστεια καὶ τὰ περίχωρα εἶναι ὀλόκληρα ἢ κατὰ τὸ πλεῖστον ἑλληνικά. Ἄλλ' ὑπάρχουν καὶ τουρκικὰ χωρία πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως. Ἐπειδὴ δὲ ἔχει χαρακτῆρα χριστιανικόν, οἱ Τοῦρκοι δὲν τὴν ἀγαποῦν. Τὴν ὀνομάζουν μετὰ φθόνου ἢ χλευαστικῶς Γκιαοῦρ (ἄπιστον) Ἰσμίρ. Ἐν τούτοις ἡ Σμύρνη εἶναι δι' ὅλον τὸν τουρκικὸν πληθυσμὸν τοῦ ἐσώτε-

ρικοῦ τὸ ἀπαραίτητον ἐπίνειον καὶ ἦτο διὰ τὸ τουρκικὸν κράτος κυρία πηγὴ τῶν προσόδων του.

Περὶ τῆς ἐμπορικῆς κινήσεως αὐτῆς ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν τὰ ἑξῆς. Ἡ ἀξία τῶν εἰσαγομένων ἐμπορευμάτων ἀνέρχεται ἐτησίως εἰς 80,000,000 περίπου φράγκων, τῶν ἐξαγομένων εἰς 110,000,000, τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου εἰς 40,000,000. Εἰσάγονται δὲ ἀποικιακὰ καὶ ὄλα σχεδὸν τὰ ἐμπορεύματα τῆς βιομηχανίας τῆς Εὐρώπης, διότι ἡ βιομηχανία δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένη εἰς τὴν πόλιν, μολονότι δὲν λείπουν οἱ εὐνοϊκοὶ πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτῆς ὅροι. Καὶ ὁ καταπλέων εἰς τὴν Σμύρνην δὲν παρατηρεῖ τὸ πλῆθος τῶν καπνοδόχων, οἱ ὅποιοι ἀνέρχονται ὑπὲρ τὸν Πειραιᾶ, δηλωτικοὶ τῆς βιομηχανικῆς προόδου τῆς πόλεως, ἀν καὶ πρέπει ἀκόμη νὰ λεχθῇ ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας οἱ Ἕλληνες τῆς Σμύρνης ἐπεδόθησαν καὶ εἰς τὴν ἐγκατάστασιν μηχανημάτων βιομηχανικῶν πρὸς κατεργασίαν πρώτων ὕλων καὶ πρὸς πλήρωσιν στοιχειωδῶν βιομηχανικῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας. Ἐκ τῶν ἐξαγομένων προϊόντων γνωστότατοι εἶναι οἱ τάπητες καὶ τὰ σύκα. Τάπητες δὲ ἐξάγονται κατ' ἔτος ἀξίας 7 1/2 — 9,000,000 φράγκων ἦτοι 500,000 τετραγωνικῶν μέτρων. Οἱ τάπητες οὗτοι κατασκευάζονται ὅχι κυρίως εἰς τὴν Σμύρνην, ἀλλ' εἰς τὸ ἐσώτερικόν (Οὐσάκ, Γκιόρδες, Κιουτάχια, Πέργαμος Ἀξάριον, Δεμερτζί, Κοῦλα, Μύλασα, Σπάρτη, Ἰκόνιον, Καισάρεια, Μουτζούρ, Σεβάστεικ, Λαδίκ κτλ.). Εἰς τὴν κατεργασίαν τῶν ταπήτων ἐξοδεύονται κατ' ἔτος 1,250,000 χιλιόγραμμα μαλλίου, τὸ ὁποῖον κλώθεται εἰς ἐγχώρια κλωστήρια καὶ λαμβάνεται ἀπὸ τὰ βιλαέτια Ἰκονίου, Ἀγκύρας, Σεβαστείκς, Ἀἰδινίου, ὅπου ἡ παραγωγή τοῦ μαλλίου ἀνέρχεται εἰς 5,000,000 χιλιόγραμμα. Εἰς τὴν χώραν κατασκευάζονται ἐπίσης μεταξωτὰ ὑφάσματα.—Τὸ ἐμπόριον τῶν σύκων εἶναι σημαντικώτατον. Ἐξάγονται σχεδὸν 330,000 στατήρες ἐτησίως καὶ ἐξοδεύονται εἰς αὐτὴν τὴν χώραν 70,000. Τὰ σύκα παράγονται κυρίως εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Ἀἰδινίου. Ἐξάγονται ἐπίσης σταφίδες, οἶνος, καπνός, ὄπιον, ἔλαιον, ἔριον, βάμβαξ καὶ σμύρις. Ἐκτὸς δὲ 3,500 ἱστιοφόρων προσεγγίζουν εἰς τὴν Σμύρνην καὶ 2,500 ἀτμόπλοια 2,500,000 τόννων. Ἐκ τούτων τῷ 1911 ἀγγλικά ἦσαν 348 (581,405 τόννων), γερμανικά 128 (222,621 τόννοι), ἑλληνικά τὰ πλεῖστα, ἴσως δὲ τὰ δύο τρίτα τοῦ ὅλικοῦ ἀριθμοῦ.

Ἡ προκυμαία τῆς Σμύρνης ὡς καὶ ὁ νέος αὐτῆς λιμὴν κατεσκευάσθησαν ἀπὸ γαλλικὴν ἐταιρείαν (1868-1880). Ἐκτοτε ἡ πόλις

προσέλαβεν ἄλλην ὄψιν. Βεβαίως καὶ ὁ λιμὴν οὗτος δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς σημερινὰς ἀξιώσεις τῆς μεγάλης συγκοινωνίας. Ὅχι μόνον εἶναι πολὺ μικρὸς, ἀλλὰ στερεῖται ἀκόμη καὶ ὅλας τὰς νεωτέρας εὐκολίας, τὰς ὁποίας ἀπαιτεῖ ἡ ἀνετος καὶ ἀδάπανος κατὰ τὸ δυνατὸν διαφύλαξις, φόρτωσις καὶ ἐκφόρτωσις τῶν ἐμπορευμάτων (ἀποθήκαι, τελωνεῖα, γέρανοι, μετακόμισις ἐμπορευμάτων, συγκοινωνία κτλ.). Ἐν τούτοις ἡ Σμύρνη σήμερον ἔχει ὅλον τὸ ἐμπόριον τῆς δυτικῆς Μ. Ἀσίας -ὡς μονοπώλιον, κατέστησε δὲ ἀχρήστους ὅλους τοὺς μικροὺς λιμένας τῆς δυτικῆς παραλίας, ἰδίως διὰ τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, αἱ ὁποῖαι κανένα ἄλλον λιμένα δὲν προσεγγίζουν καὶ ἐκεῖ ἀκόμη ἔπου ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ διὰ μικρὰς καμπῆς ἡ μικρὰς διακλαδώσεως. Οὕτως ἡ ὅλη παραλία ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Μαιάνδρου μέχρι τοῦ Ἑρμου καὶ μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Καϊκού ἐστερήθη τῆς ἐνδοχώρας, διὰ νὰ ὠφεληθῇ ἡ Σμύρνη.

Οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὴν πόλιν Εὐρωπαῖοι, ὅσοι αὐστηρῶς κρίνουν τὰ πράγματα καὶ ἀντιπαρὰβάλλουν τὴν κατάστασιν αὐτῆς πρὸς τὰς ἰδικὰς τῶν πόλεις, ἀντιλαμβάνονται ὅτι πνευματικὸς βίος εἰς τὴν πόλιν ταύτην δὲν ὑπάρχει κατὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν ἀντίληψιν τοῦ πράγματος. Διότι εἰς μίαν πόλιν, συγκεντρώνουσιν τόσῃ ἐμπορικὴν κίνησιν καὶ ζωὴν, τόσον πληθυσμὸν καὶ τόσον πλοῦτον, δὲν ὑπάρχει μίᾳ ἀνωτέρα σχολή, ἵνα ἀνταποκριθῇ πρὸς τὰς πνευματικὰς σημερινὰς ἀνάγκας, δὲν ὑπάρχει δὲ καὶ πνευματικὴ κίνησις, ἀντισταθμίζουσα τὰ κακὰ, τὰ προερχόμενα ἐκ τῆς μονομεροῦς προσηλώσεως τοῦ πληθυσμοῦ πρὸς τὸν ὕλικόν βίον. Κατ' ἀντίθεσιν δὲ πρὸς τὰς Ἀθήνας, τὸ μέγα πολιτιστικὸν κέντρον τοῦ ἑλληνισμοῦ, ὅπου παρατηρεῖται ζωηρὰ ἐπιστημονικὴ κίνησις, ὑποστηριζομένη καὶ ἀπὸ λογίους ὅλων τῶν ἐθνῶν, ἀρχαιολόγους κυρίως, εἰς τὴν Σμύρνην θεραπεύεται ἡ ὕλική πρόοδος. Εἶναι ἄληθές ὅτι πολλὰ εὐρωπαϊκὰ ἔθνη, οἱ Γάλλοι ἰδίως, διατηροῦν ἀνώτερα σχολεῖα. Ἀλλ' ὅμως τὸ ἔργον τῶν εἶναι στοιχειῶδες καὶ μέτριον. Μόνον οἱ Ἕλληνες ἐκαλλιέργησαν τὰ γράμματα, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν μάλιστα τοῦ 19 αἰῶνος, ἀφ' ὅτου δηλαδὴ ἤρχισεν ἡ ἀφύπνισις τῶν καὶ ὁ πόθος τῶν ὅπως φωτισθοῦν. Ἐκτοτε ἡ Σμύρνη ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμῶν καὶ ἐχρησίμειυσεν ὁ τηλαυγὴς φάρος, ὁ ἐκπέμπων τὸ παρήγορον φῶς τοῦ μέσα εἰς τὸ σκότος τῆς Μ. Ἀσίας. Καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψὶν ταύτην ἡ πόλις ἀπέκτησε σπουδαιότητα ἀναμφισβήτητον καὶ προσέφερεν ὑπηρεσίας πολυτίμους εἰς τὸν ἑλληνισμόν.

Ἱστορικαὶ εἰδήσεις.—Ἡ Σμύρνη ἰδρύθη τὸν 11 αἰῶνα π. Χ. ἀπὸ Αἰολεῖς, 3 1/2 περίπου χμ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἐπὶ τῆς βορείου πλευρᾶς τῆς πεδιάδος καὶ ἐπὶ ὑψωμάτων τοῦ Σιπύλου. Ἀλλ' οἱ Ἴωνες τῆς Κολοφῶνος κατέκτησαν δι' ἐμπορικοὺς λόγους τὴν πόλιν εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 7 αἰῶνος καὶ προσέθηκαν αὐτὴν ὡς δεκάτην τρίτην πόλιν εἰς τὸν ἰωνικὸν σύνδεσμον. Μετὰ ταῦτα ἡ Σμύρνη προσεδλήθη ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς τῆς Λυδίας, οἱ ὅποιοι ἤθελαν νὰ τὴν κατακτήσουν δι' ἐμπορικοὺς ἐπίσης λόγους. Ἀντίστη δὲ εἰς τὸν Γύγην καὶ ὑπέκυψε τῇ 575 εἰς τὸν Ἀλυάττην. Ἡ ὀχυρὰ πόλις κατεστράφη τότε καὶ οἱ κάτοικοι τῆς διεσκορπίσθησαν. Ἀλλ' οἱ βασιλεῖς Ἀντίγονος καὶ Λυσίμαχος (τέλος τοῦ 4 αἰῶνος), ἐκτελοῦντες σχέδιον τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἔδρυσαν καὶ πάλιν τὴν πόλιν ὅπου σήμερον κεῖται. Ἐγένετο δὲ ἔκτοτε μίᾳ τῶν ὠραιότερων πόλεων τῆς Μ. Ἀσίας. Ἐκεῖ δὲ ὅπου σήμερον κεῖται τὸ παζάρι ὑπῆρχεν ὁ «κλειστὸς λιμὴν» ὑπῆρχε δηλαδὴ ὅρμος μεταξὺ τοῦ Δέλτα τοῦ Μέλητος καὶ τοῦ Πάγου, σήμερον ἐξαφανισθεῖς. Ὁ Στράβων ὀνομάζει τὴν Σμύρνην τῶν ἡμερῶν τοῦ «καλλίστην τῶν πασῶν» καὶ καθόλου τὴν ἐπαινεῖ καὶ τὴν περιγράφει (ἔστι δ' ἡ ρυμοτομία διάφορος ἐπ' εὐθειῶν εἰς δύναμιν καὶ αἱ ὁδοὶ λιθόστρωται, στοαὶ τε μεγάλαι τετράγωνοι, ἐπίπεδοι τε καὶ ὑπερῶν ἔστι δὲ καὶ βιβλιοθήκη καὶ τὸ Ὀμήρειον, στοὰ τετράγωνος, ἔχουσα νεῶν Ὀμήρου καὶ ξόανον» Στράβ. 14,646). Ἀναμφιδόλως δὲ ἡ Σμύρνη κατὰ τοὺς ἀλεξανδρινοὺς καὶ ρωμαῖκοὺς χρόνους ἡμιλλᾶτο μὲ τὰς ἀρχαιοτέρας μητροπόλεις τοῦ ἐμπορίου Ἐφεσον καὶ Μίλητον. Καὶ ἀφοῦ αἱ δύο αὗται κατὰ τὸν μεσαιῶνα κατέπεσαν καὶ ἐξηφανίσθησαν, ἔμεινεν αὕτη μόνη. Κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους ἦτο μίᾳ τῶν 7 ἐκκλησιῶν τῆς Ἀποκαλύψεως (Ἀποκ. 1,11, 2,8), ἐδῶ δὲ ὑπέστη τὸν μαρτυρικὸν θάνατον ὁ δεύτερος ἐπίσκοπος αὐτῆς Πολύκαρπος εἰς τὸ Στάδιον, ἀρνηθεὶς νὰ ἀποπτύσῃ τὸν χριστιανισμόν (155). Τοῦρκοι πειραταὶ ἀφῆρσαν τὴν πόλιν ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς (1084), ὡς καὶ οἱ Σελτζούκοι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὅμως ἀφῆρέθη. Ἐπὶ τῆς φραγκοκρατίας ἀπετέλεσε μέρος τοῦ βιλαετίου τῆς Νικαίας. Ὁ Ταμερλάνος (1402) τὴν ἐκυρίευσεν καὶ τὴν ἠρῆμωσε, τῇ δὲ 1424 τὴν κατέλαβον οἱ Ὀσμάνοι. Ἐκτοτε «ὁ ὀφθαλμὸς τῆς Ἀνατολῆς», ὅπως τὴν ὠνόμασαν οἱ Τοῦρκοι, ἔμεινεν εἰς κατάκτητικὰς ἐπιδράσεις ξένη, ἔπαθεν ὅμως πολλὰ ἀπὸ σεισμοὺς καὶ εἰς ἀρχαιοτέρους χρόνους (178, 180 μ. Χ.), ἀπὸ πυρκαϊῆς, ἀπὸ στάσεις, ἀπὸ ἐπιδημίας. Ἐπὶ

τουρκοκρατίας ἐν τούτοις ἡ πόλις διετήρησε τὴν ἐμπορικὴν ἐπισήμότητά της, διεξήγε σπουδαῖον ἐμπόριον μὲ τὴν δυτικὴν Εὐρώπην καὶ εἶχε δι' ἐμπορικοὺς λόγους εὐρωπαϊκὰς παροικίας ἀνέκαθεν. Τὴν ἐπεσκέπτοντο δὲ καὶ περιηγηταί. Κατ' αὐτοὺς ἡ πόλις κατὰ τὸ πρῶτον ἀκόμῃ ἡμισυ τοῦ 19 αἰῶνος εἶχε στενάς καὶ ἀκαθάρτους ὁδούς, ἀθλίαν οἰκίαν, συνθήκας λιμενικὰς οἰκτρὰς. Διὰ τῆς κατασκευῆς τῶν σιδηροδρόμων (ἀπὸ τοῦ 1858) ἤρχισεν ἡ νέα ἀνάπτυξις. Ἐκτοτε ἐκτίσθησαν αἱ βόρειαι κανονικαὶ συνοικίαι, κατεσκευάσθη δὲ ἡ προκυμαία καὶ ὁ λιμὴν.

Προάστεια καὶ ἔξοχα τῆς Σμύρνης.

Ἡ Σμύρνη ἔχει πολλὰ προάστεια, ἐξοχικὰ κέντρα καὶ χωρία, κατεσπαρμένα εἴτε κατὰ τὰ βόρεια καὶ νότια παράλια τοῦ κόλπου, εἴτε ἐπὶ τῆς πεδιάδος, τῆς μετὰ τοῦ Σιπύλου, τοῦ Ὀλύμπου καὶ τοῦ Πάγου. Τὰ προάστεια ταῦτα, συγκοινωνοῦντα ἀνέτως μὲ τὴν πόλιν, εἶναι τῷ ὄντι γοητευτικά, μάλιστα δὲ τὸ θέρος, ὅποτε καὶ συχνάζονται πολὺ. Ἐκ τούτων μερικὰ εἶναι πόλεις ἀξιόλογοι σήμερον. Τὰ ἐπισημότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι τὰ ἑξῆς.

Κορδελιὸ (Καρσιακᾶς).

Κάτοικοι 30,000.

Κεῖται εἰς τὴν βορείαν παραλίαν τοῦ κόλπου εἰς τὸ μέσον κήπων, ἔχει δὲ ἐπαύλεις πολλὰς καὶ πολυτελεῖς, ἀνηκούσας εἰς τοὺς Ἑλλήνας. Εἰς τὸ Κορδελιὸ μεταβαίνει κανεὶς σιδηροδρομικῶς (ἀπὸ τὸν σταθμὸν Πασμά-χανὲ εἰς ἡμίσειαν ὥραν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀπέχει 11 χμ., ἢ διὰ πλοίων, ἐκτελούντων τὴν συγκοινωνίαν τοῦ κόλπου. Τὸ Κορδελιὸ ἔχει καὶ πολὺ συχνάζόμενα θαλάσσια λουτρά.

Βουρνόβας (κατὰ τὸν μεσαιῶνα Πρινόβαρις).

Κάτοικοι 15,000.

Κεῖται ΒΑ τῆς Σμύρνης, εἰς τοὺς νοτίους πρόποδας τοῦ Σιπύλου. εἰς τὸ μέσον ὠραιωτάτων κήπων, εἶναι πολίχνη σύσκιος καὶ κατάρρυτος, ἔχει κομπὰς ἐπαύλεις, εἶναι δὲ ἡ ἀρχαιοτάτη ἀπὸ ὅλας τὰς ἐξοχὰς τῆς Σμύρνης. Ἀπέχει ἀπ' αὐτῆς 9 χμ. καὶ συνδέεται δι' ἰδίαν γραμμὴν τοῦ γαλλικοῦ σιδηροδρόμου Σμύρνης - Κασαμπᾶ (μὲ τὸν σταθμὸν Πασμά - χανέ). Ὁ Βουρνόβας ἔχει ἀγγλικὴν, καθολικὴν (μὲ προστασίαν αὐστριακὴν) καὶ ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν, ὡς καὶ τζα-

μίον μὲ ἀρχαῖα λείψανα τέχνης. Ἔχει δὲ ὠραῖα καὶ ψυχαγωγικὰ κέντρα εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου καὶ ἐντὸς αὐτοῦ.

Μπουνάρμασι (κυρία πηγὴ, οἶονεὶ κεφαλόβρυσον).

Κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Κουραὺ-τεπέ πρὸς Α τῆς Σμύρνης, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἀρέσκονται νὰ κάμνουν ἐκδρομὰς εἰς αὐτό. Τὸ ὄνομά του ὀφείλει εἰς τοὺς πολυαρίθμους ρύακας καὶ τὰς πηγὰς, αἱ ὁποῖαι ἀρδεύουν τοὺς ὠραίους τοῦ κήπου. Ἐπὶ τῆς πλατείας του ρίπτουν τὸ θέρος εὐχάριστον σκιὰν παλαιοὶ πλάτανοι, ἐπὶ τῶν ὁποίων κτίζουσιν τὰς φωλεὰς των πελαργοί.

Μπουτιᾶς.

Κάτοικοι 12,000.

Κεῖται ΝΑ τῆς Σμύρνης καὶ συχνάζεται κατὰ τὸ θέρος κυρίως ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν τῶν διαμενόντων εἰς τὴν Σμύρνην. Ἔχει δὲ ἀγγλικὴν λέσχην καὶ ἵπποδρόμιον, ὅπου αἱ ἵπποδρομίαι γίνονται κατὰ τὸ Πάσχα. Ἡ συγκοινωνία μὲ τὸ προάστειον τοῦτο ἐκτελεῖται διὰ τοῦ ἀγγλικοῦ σιδηροδρόμου ἀπὸ τὸν σταθμὸν τῆς Πούντας (ἀπόστασις 9 χμ.) κατὰ μῆκος τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς πόλεως ἀπὸ Β πρὸς Ν, ἔπειτα δὲ πρὸς Α, καὶ ἐντὸς ἡμισείας ὥρας.

Καρατὰς, Καραντίνα, Γκιὺς-τεπέ, Λίντζια, Ναρλί-δερέ.

Ἀπὸ τὸ διοικητήριον τῆς πόλεως ἀφορμώμενος τροχιόδρομος καὶ διὰ τοῦ παλαιοῦ ἐδραϊκοῦ νεκροταφείου χωρῶν, προσεγγίζει τὰ δύο παραθαλάσσια προάστεια τῆς πόλεως, Καρατὰς καὶ Καραντίναν, σήμερον πλέον ἡνωμένα μετ' αὐτῆς καὶ προεκτείνοντα αὐτὴν κατὰ τὴν νοτίαν παραλίαν τοῦ κόλπου. Κατόπιν ὁ τροχιόδρομος προχωρεῖ πρὸς τὸ Γκιὺς-τεπέ, προάστειον ἔχον κομπὴν τοποθεσίαν, ἀπέχον δὲ ἀπὸ τὴν πόλιν 5 χμ., μὲ καθολικὴν καὶ ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν (συγκοινωνία γίνεται καὶ διὰ θαλάσσης). Ὁ τροχιόδρομος προχωρῶν ἀκόμῃ 2 χμ. πρὸς Δ καταλήγει εἰς τὸ Ρεσαδιὲ (Κοκάρ-γιαλι). Ἄν δὲ προχωρήσῃ τις 3 χμ. δυτικώτερον, ἔπειτα δὲ πρὸς Ν φθάνει εἰς τὰ Λίντζια, ὅπου ὑπάρχουν θερμὰ μεταλλικὰ λουτρά. Τὰ Λίντζια κεῖνται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Δύο Ἀδέρφια ἐντὸς κοιλάδος καὶ ἐπὶ θέσεως γραφικῆς. Ἐδῶ δὲ πλησίον κεῖται καὶ τὸ Ναρλί-δερέ, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἀναβαίνουν εἰς τὰ Δύο Ἀδέρφια καὶ ἀπ' αὐτῶν ἔχουν ὠραίαν θέαν.

Ἐκ τῶν ἄλλων δὲ πολλῶν προαστείων καὶ χωρίων τῆς περιχώ-

ρου τῆς Σμύρνης ἀναφέρονται τὸ Μπαϊρακλί πρὸς Α τοῦ Κορδελιοῦ, τὸ Μερσινλί, τὸ Ναρλί-κιοί καὶ τὸ Χατζιλάρ πρὸς Ν τοῦ Βουρνόδα, τὸ Κουκλουτζά πρὸς Α τῆς Σμύρνης.

Νύμφαιον (Νιφ).

Κάτοικοι 5,000.

Ἑλληνες οἱ ἡμίσεις.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ. Κεῖται ἐπὶ τῆς ΒΑ κατωφερείας τοῦ Νιφ-δᾶγ (τοῦ Ὀλύμπου) εἰς τὴν ἑξοδὸν κοιλάδος, εἰς ἀπόστασιν 28 χμ. ἀπὸ τὴν Σμύρνην καὶ πρὸς Α αὐτῆς. Ἡ ὁδὸς, ἡ ἄγουσα εἰς τὸ Νύμφαιον διέρχεται διὰ θαυμασιῶν κήπων ἐξ ὀπωροφόρων δένδρων (περίφημα εἶναι τὰ κεράσια τοῦ Νυμφαίου). Ἀνω δὲ τῆς πόλεως καὶ πρὸς τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς κοιλάδος ὑψοῦται ἐπὶ ἀποκρήννου βράχου μεσαιωνικὸν φρούριον. Πρὸς Δ πάλιν παρατηροῦνται λείψανα βυζαντινῆς ἐκκλησίας καὶ παρεκκλήσιον τοῦ ἁγ. Ἰωάννου. Οἱ Ἑλληνες τοῦ Νυμφαίου ὑπάγονται εἰς τὴν μητρόπολιν Ἐφέσου.

Ἐρυθραία χερσονήσος.

Πρὸς Ν τῆς Σμύρνης κατέρχεται μὲ κατεύθυνσιν ἀπὸ Β πρὸς Ν ἡ στενὴ καὶ μακρὰ κοιλάς τοῦ Τσιμόδασι, ἡ ὁποία εἶναι καὶ τὸ ὄριον τῆς Ἐρυθραίας χερσονήσου πρὸς Α, καὶ τὴν ὁποίαν φράσσει πρὸς τὰ δυτικὰ αὐτῆς τὸ Κιζιλ-δᾶγ (Πάγος). Ἐντὸς δὲ μακρὰς κοιλάδος τοῦ ὄρους τούτου, εἰς ὕψος 654 μ. κεῖται τὸ χωρίον Ἐφεν-τσουκούρ. Ἡ μικρὰ αὕτη κοιλάς καὶ οἱ περὶ αὐτὴν ἄγροί πρὸς ὀλίγου ἀκόμῃ ἐκαλύπτοντο ἀπὸ ἀμπελώνων, οἱ ὅποιοι ἦσαν πρόξενος εὐπορίας καὶ ἀνέσεως βίου εἰς τὸν τουρκικὸν πληθυσμόν. Ἡ φυλλοξήρα τοὺς κατέστρεψε καὶ οἱ μοιρολάτραι Τοῦρκοι, στερούμενοι κεφαλαίων, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ζωηροὺς καὶ εὐκινήτους Ἑλλήνας γείτονάς των — λέγει ὁ Φίλιππον — δὲν ἐφύτευον ἀμερικανικὰ κλήματα πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς βλάβης. Καὶ οὕτως αἱ ἐκτάσεις αὐταί, αἱ ἄλλοτε προσδοφόροι, μετεβλήθησαν εἰς νομάς πενιχράς, ὅπου σήμερον ἔδω καὶ ἐκεῖ φύονται πεῦκα. Ὅσοι δὲ ἐκ τῶν κατοίκων δὲν μετηνάστευσαν ἐπὶ τῶχυναν καὶ ἔγιναν ποιμένες. Οἱ Τοῦρκοι τοῦ Κιζιλ-δᾶγ ἔχουν ἰδιαιτέρον τύπον. Ἐχουν ἀνάστημα ὑψηλόν, πρόσωπον ἐπίμηκες, εἶναι δὲ γνωστοὶ διὰ τὴν ἀλαζονείαν καὶ τὴν ἐριστικότητά των. Εἶναι πάντοτε ὀπλισμένοι καὶ φέρουν ἐνδυμασίαν ἰδιαιτέραν καὶ ποικιλόχρωμον. Οἱ νεώτεροι συμπεριφέρονται ὡς «ζεῖμπέ-

κιδες», δηλαδὴ ὡς πολεμικοὶ ἢ φιλοπόλεμοι νέοι, χορεύουν δὲ καὶ ἰδιαιτέρον χορόν, τὸν ζεῖμπέκιον. Εἰς τὸ Κιζιλ-δᾶγ εὐδοκίμεῖ πλὴν τῆς ἀμπέλου καὶ ἡ ἐλαία.

Πόλεις δὲ καὶ κωμπολεις τῆς Ἐρυθραίας ἔχομεν τὰς ἑξῆς:

Βρίουλα ἢ Βρουλά (τουρκ. Βουρλά).

Κάτοικοι 30,000.

Τοῦρκοι 5,000.

Ἐδραῖοι ὀλίγοι.

Ἑλληνες ὅλοι οἱ ἄλλοι.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ καὶ κεῖται πρὸς Δ τῆς Σμύρνης ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ χωρίζοντος τὴν ὄλην χερσονήσον εἰς δύο, τοῦ μεταξὺ τοῦ κόλπου τοῦ Γκιουλ-μπαχτζέ καὶ Σιγατζίκ. Μὲ τὴν Σμύρνην τὰ Βρίουλα συνδέονται δι' ἀμαξιτοῦ 40 χμ. Ἀπέχουν δὲ 4 χμ. ἀπὸ τὴν θάλασσαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶναι ἡ Σκάλα τῶν Βρουλῶν, ὁ μικρὸς λιμὴν αὐτῶν μὲ μικρὸν συνοικισμόν. Ἀπέναντι δὲ τῆς Σκάλας καὶ ἐπὶ νησίος τοῦ ἁγ. Ἰωάννου, ἡ ὁποία εἶχεν εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους τὰς Κλαζομενάς, εἶναι σήμερον τὸ λοιμοκαθαρτήριο τῆς Σμύρνης. Ἐπὶ δὲ τῆς παραλλῆλως τῆς ἑνθεν καὶ ἑνθεν τῆς Σκάλας, ἐκτείνεται γόνιμος πεδιάς μὲ συκεῶνας, μὲ ἐλαιῶνας καὶ μὲ ἀμπελώνας περιφύμους. — Ἡ συμπαθὴς καὶ ἀξιόλογος πόλις εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ ὑψωμάτων. Τὴν νοτικὴν πλευράν της κατέχει ὁ λόφος «Δέκα μύλοι», οὕτω καλούμενος ὡς βασιτάζων 10 ἀνεμομύλους. Χειμαρρος ρέων ἀπὸ Ν πρὸς Β διαχωρίζει τὰς συνοικίας τῶν ὁμογενῶν ἀπὸ τὴν ὀθωμανικὴν καὶ ἐδραϊκὴν. Ὀλίγον δὲ ἔξω τῆς πόλεως ὑπάρχει ἐπὶ γραφικῆς τοποθεσίας πηγὴ καὶ ἀπὸ τὴν δεξαμενὴν της ὑδρεύεται ἐπαρκῶς ἡ πόλις. Τὰ Βρίουλα εἶναι εὐπορος πόλις καὶ κατοικεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ Ἑλλήνων (5,500 Ἑλληνες ὑπήκοοι), οἱ ὅποιοι διατηροῦν ἀξιολογώτατα σχολεῖα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὴν Ἀναξαγόρειον σχολήν, ἰδρυθεῖσαν ἤδη τῷ 1760, ὡς ἀναφέρεται. Ζοῦν δὲ οἱ κάτοικοι της ἐκ τῆς καλλιέργειας τῆς ἀμπέλου, τῶν σύκων καὶ τῆς ἐλαίας, τὰ τελευταῖα δὲ ἔτη καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ. Πρὸ 24 περίπου ἐτῶν ἡ φυλλοξήρα κατέστρεψε τὰς ἀμπέλους των καὶ οἱ κάτοικοι ἠρθάνθησαν κλονισμόν οἰκονομικὸν σοδαρώτατον. Εὐτυχῶς ἔδειξαν εὐστάθειαν ἠθικὴν καὶ δύναμιν θελήσεως ἀξιωματικῶς ἐξοικονομήσαντες τὰς ἀσθενεῖς ἀμπέλους καὶ ἐφύτευον ἄγρια ἀμερικανικὰ κλήματα, μὴ προσβαλλόμενα ὡς γνωστὸν ἀπὸ τὴν νόσον ταύτην,

ούτω δὲ ἐσώθησαν. — Ἡ πόλις ἀναμφιδόλως συνωκίσθη μεταγενέστερον καὶ δὲν εἶναι ἀρχαία. Ἡ συνοικία Μανιάτ μαχαλὲ δεικνύει ὅτι ἐκεῖ ἐγκατεστάθησαν ἄποικοι Μανιάται. Προσῆλθον ὅμως εἰς τὰ Βριούλα Πελοποννήσιοι πολλοί, Νάξιοι καὶ ἄλλοι ἐξ ἄλλων μερῶν τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου διὰ τὴν εὐφορίαν τοῦ τόπου. Τὸ κλίμα τῶν Βριούλων εἶναι ἥπιον καὶ ὑγιεινόν, μᾶλλον δὲ νησιωτικὸν παρὰ ἡπειρωτικόν. Εἰς τοὺς ἀμπελῶνας οἱ Βρουλιῶται ἔχουν ἐξοχικὰς οἰκίας, τὰς ὁποίας ὀνομάζουν κουλάδες.

Χωροῦντες δὲ νοτίως τῶν Βριούλων συναντῶμεν τὸ τουρκικὸν χωρίον Σκραπδαλάρ καὶ νοτίως πάλιν τούτου καὶ ἐπὶ τῆς νοτίου παραλίας τῆς χερσονήσου τὴν πολίχνην Σιγατζίκ μὲ τετράγωνον τεῖχος καὶ μὲ πύργον ἐπὶ τοῦ λιμένος.

Σιβρισάριον.

Κάτοικοι 7,000.

Ἑλληγες 2,500.

Τούρκοι 4,500.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ καὶ κεῖται μεσογείως ἐπὶ ἰδίᾳ πεδιάδος, τὴν ὁποίαν πρὸς Ν περιβάλλει συστάς λόφων, ὅπου καὶ εὐρίσκονται τὰ εἰσπία τῆς ἀρχαίας Τέω, ὅπου ἀκόμη ὑπάρχουν καὶ ἀνθρακωρυχεῖα, ὅχι ὅμως πολὺ πλούσια.

Ἐνα ἄλλο χωρίον, νοτιώτερον, εἰς ὕψος 178 μ. εἶναι ἡ Ὑψηλή, συνοικισθὲν ἀπὸ Ἑλλήνας καὶ Τούρκους, καλλιεργοῦν δὲ τὰ σιτηρὰ ἐπὶ τῆς παραλιακῆς πεδιάδος. Ἡ Ὑψηλή δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Λεθέδου. Τὸ δὲ Ντεῖρμὲν-δερε εἶναι τουρκικόν. Κεῖται μεταξὺ πυκνῶν δένδρων καὶ κήπων κατὰ μῆκος ρύακος, ἀπὸ μεγάλῃν πηγὴν ἐκρέοντος. Ἐχει πολλοὺς μύλους. Τὸ Ντεῖρμὲν-δερε εἶναι χωρίον μεσόγειον καὶ εἰς ὕψος 153 μ. Πρὸς τὰ ΝΑ αὐτοῦ ἔκειτο ἡ ἀρχαία Κολοφῶν.

Κρήνη (Τσεσμέ).

Κάτοικοι 17,000.

Τούρκοι 2,000.

Ὅλοι οἱ ἄλλοι Ἑλληγες.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ καὶ κεῖται ἀπέναντι τῆς πόλεως τῆς Χίου ἐπὶ παραλιακῆς ὁμαλῆς πεδιάδος καὶ ἐντὸς κόλπου ἀνοικτοῦ. Καὶ ἡ Κρήνη

εἶναι ἐκ τῶν εὐπόρων καὶ φιλοπροόδων πόλεων τῆς Ἐρυθραίας, παράγουσα κυρίως σταφίδας καὶ ἐξάγουσα ἐκ τοῦ λιμένος τῆς. Ἄλλ' οἱ κάτοικοι τῆς εἶναι καὶ ἄλιεις. Οἱ ὀλίγοι δὲ Τούρκοι αὐτῆς ὁμιλοῦν κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν ἑλληνικὴν καὶ ὀνομάζονται «Μοραῖτες», διότι κατάγονται ἀπὸ Τούρκους τῆς Πελοποννήσου, μετοικήσαντας μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως ὑψοῦται φρούριον τετράγωνον μὲ πύργους, καλῶς διατηρούμενον. Ἐκ τῆς νεωτέρας ἱστορίας ἡ πόλις εἶναι γνωστὴ, διότι ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς συνήρθη ἡ περίφημος ναυμαχία τοῦ Τσεσμέ, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ρωτικὸς στόλος κατέστρεψε τελείως τὸν ἑλλιμενισμένον τουρκικὸν ἐπὶ Αἰκατερίνης Β' (ναυμαχία τῆς 24 Ἰουνίου 1770 καὶ πυρπόλησις τοῦ τουρκικοῦ στόλου, καταφυγόντος ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς 28 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους). Τῷ 1903 ἡ ἔως τότε ἐπισκοπὴ Κρήνης, ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Ἐφέσου τελοῦσα, ὑψώθη εἰς μητρόπολιν. — Εἰς ἀπόστασιν μιᾶς περίπου ὥρας πρὸς τὰ ΝΑ τοῦ Τσεσμέ κεῖνται τὰ Λίντζια, θερμὰ πηγαὶ συχνάζομεναι κυρίως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῆς Σμύρνης, τοῦ Αἰγαίου καὶ τῆς Αἰγύπτου.

Πλησίον τῆς Κρήνης ἔχουμεν καὶ ἄλλας κωμοπόλεις ἀνθηράς, ἑλληνικωτάτας καὶ πολυανθρώπους. Καὶ ἀναφέρομεν ἐκ τούτων τὴν Κάτω Παναγίαν, πρὸς Ν αὐτῆς κειμένην, μὲ 5,000 κατοίκους καὶ τὴν ἀγίαν Παρσσκευὴν μὲ 4,000. Ἡ κωμόπολις αὕτη κατοικεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ ἁλιεῖς. Εἰς 300 δὲ ὑπελογίζοντο πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου τὰ ἁλιευτικὰ πλοιάρια τῶν κατοίκων τῆς. Μεσόγειος, ἀπέχουσα ὅμως μόνον 20 λεπτὰ τῆς ὥρας ἀπὸ τῆς θαλάσσης, εἶναι καὶ ἄλλη μεγάλη, ἀκμαία κωμόπολις, τὰ Ἀλάτσατα, πρὸς τὰ ΝΑ τοῦ Τσεσμέ καὶ μὲ 15,000 κατοίκους, ὅλους Ἑλληγες. Ἄλλη κωμόπολις πρὸς Α τοῦ Τσεσμέ, ἀξιόλογος καὶ αὕτη, εἶναι τὸ Ρεῖς-δερε, μεσόγειος, ἔχουσα δὲ Σκόλλαν τὸ Κερμεάλεσι καὶ πληθυσμὸν (μετὰ τοῦ ἐπινείου τῆς) 4,000. Εἰς ὀλίγην δὲ ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Κάτω Παναγίας καὶ πρὸς Α αὐτῆς κεῖται μεσογείως τὸ Ὀβατζίκιον μὲ 2,000 κατοίκους, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ ἡμίσεις εἶναι Τούρκοι. Ἄλλους συνοικισμοὺς ἀναφέρομεν τὴν Ἀργελιὰν πρὸς Ν τῶν Ἀλατσάτων (500 κάτοικοι) καὶ τὸ Πυργί (500 Ἑλληγες καὶ 500 Τούρκοι), μεσόγειον καὶ πρὸς Α τοῦ Ρεῖς-δερε κείμενον, ἀκμαῖον καὶ τοῦτο χωρίον.

Λυθρί (Ἐρυθρί).

Κάτοικοι 2,500,

Εἶναι χωρίον ἀξιόλογον, κείμενον πρὸς Β τῆς Κρήνης, εἰς τὸ βάθος ἀνοικοῦ κόλπου, κατεσπαρμένου ἀπὸ νησίδας, ἔχοντος κλίσιν ἀπὸ ΒΑ πρὸς ΝΔ, ἔχοντος σχῆμα ἐπίμηκες, ἐκτεινόμενου δὲ μετὰ τὴν τῆς μικρᾶς χερσονήσου τοῦ Τσεσμέ καὶ τῆς μικρᾶς ἐπίσης τῶν Καραπούρνων. Ἡ τοποθεσίᾳ τοῦ Λυθρίου εἶναι ἐξαιρετος. Ἀπ' αὐτοῦ τὸ βλέμμα ἐκτείνεται ἐπὶ τοῦ κόλπου, ἐντὸς τοῦ ὁποῦ σχηματίζονται μικρὰ χερσόνησοι καὶ μικροὶ ὅρμοι, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ὁρέων τῆς ἀπέναντι Χίου. Εἰς τὰς ἡμέρας μας τὸ Λυθρί ὑπείστη ἐπίσης τὴν ἐκ τῆς φυλλοξήρας οἰκονομικὴν κρίσιν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὅμως ἀνέλαβε καὶ τοῦτο διὰ τῆς ἐμφυτεύσεως ἀμερικανικῶν κλημάτων, καὶ ἄλλην δὲ ἀκόμη καταστροφὴν ἐκ σεισμῶν τῷ 1883. Εἰς τὸ Λυθρί ἐγκατεστάθησαν καὶ Χῖοι μετὰ τὸ 1822.

Πληθὺν αὐτοῦ ἔχομεν τὰ ἐρεῖπια τῶν ἀρχαίων Ἐρυθρῶν. Ἀτυχῶς οἱ λίθοι τῶν ἀρχαίων μνημείων, ἐκ τῶν ὁποίων πολυπληθὴ ἴσταντο ἀκόμη πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, ἐχρητίμευσαν εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ Λυθρίου ἢ ἐξήχθησαν.

Μελί.

Κάτοικοι 1000 Ἑλληνας.

Ἄνω τοῦ Λυθρίου προβαίνει ἡ ἰδιαιτέρα μικρὰ χερσόνησος τῶν Καραπούρνων, εἰς σχῆμα περίπου ὠσειδές, ἔχουσα κλίσιν ἐλαφρὰν ἐκ τῶν ΝΑ πρὸς τὰ ΒΔ, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑφούται ὁ Μῖμας (Μπὸς-δάγ 1190 μ.). Εἰς δὲ τὴν δυτικὴν παραλίαν αὐτῆς, ἀπέναντι τῆς Χίου εἶναι τὸ χωρίον Μελί, μὲ ἐλληνικὸν πληθυσμόν, ἰδρυθὲν δὲ ἀπὸ Χίους ἐκ τῶν Κερδαμύλων μετὰ τὸ 1822. Τὸ χωρίον καλλιεργεῖ τὴν ἄμπελον καὶ ἔχει καὶ ὀλίγα καῖκια.

Ἄλλα χωρία τῶν Καραπούρνων εἶναι τὸ Ἐγρο-λιμάν, παράλιον καὶ βορειότερον τοῦ Μελίου κείμενον, τὸ Κιουτσούκ-Μπαχτζέ, μεσόγειον ἀπὸ Τούρκους καὶ Ἑλληνας κατοικοῦμενον, τὸ Γιαϊλά, μεσόγειον καὶ τοῦτο καὶ ἀπὸ Τούρκους μόνον κατοικοῦμενον, τὸ Μοναστήριον, τὸ ὁποῖον βλέπει πρὸς τὴν ἄλλην πλέον παραλίαν τῆς χερσονήσου, τὴν ἀνατολικήν.

Ἀχιρλί.

Κάτοικοι 1000 Ἑλληνας (Τούρκοι ἐλάχιστοι).

Εἶναι ἡ ἔδρα τοῦ καζᾶ τῶν Καραπούρνων, ὀνομάζεται δὲ καὶ αὐτὸ Καρὰ-μπουργαὺ καὶ κατοικεῖται ἀπὸ Τούρκους καὶ Ἑλληνας.

Νοτίως δὲ τοῦ Ἀχιρλί καὶ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῶν Καραπούρνων ἔχομεν σειρὰν χωρίων (Τεπετζίκ, Μουρντιβάν, Χατζιλάρ, τουρκικόν, Τεκὲ ἐλληνικόν, Τσαταλνέγια τουρκικόν εἰς τὴν ἔξοδον φάραγγος, Γένιτζε-μπουνάρ, ἐλληνικόν, Μπαλυκλόβα, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν ὀλίγον ἀπέχουσαν ἀπ' αὐτοῦ παραλίαν ἔχει ἰδιάν Σκάλαν).

Γκιούλ-μπαχτζές.

Κάτοικοι 2,000.

Εἶναι ἀξιόλογος μεγάλη κώμη, κειμένη νοτιώτατα ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας ἐντὸς τοῦ ἐκ τοῦ ὀνόματός της καλουμένου ἐπιμήκουσ κολπίσκου, τοῦ εἰσχωροῦντος βαθύως ἀπὸ Β πρὸς Ν εἰς τὴν Ἐρυθραίαν χερσονήσον. Ὁ Γκιούλ-μπαχτζές κατεστράφη τῷ 1883 ἀπὸ σεισμοῦ.

Ἡ Ἐρυθραία κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους εἶχε πληθὺν ἀξιολόγων πόλεων πόλεων. Ἐκ τούτων ἀναγέρομεν τὰς Κλαζομενάς ἐπὶ τῆς βορείας παραλίας τῆς χερσονήσου ἀπέναντι τῆς σημερινῆς Σκάλας τῶν Βρυλλῶν, ἀπικαίν τῶν Κολοφονίων, πατρίδα δὲ τοῦ φιλοσόφου Ἀναξαγόρου. Ἡ πόλις ἐγένετο καὶ αὐτὴ μαζί με τὰς ἄλλας παρική, ἀνῆκεν ἔπειτα εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν συμμαχίαν καὶ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου ἠνώθη διὰ προχώματος μὲ τὴν ἀπέναντί της Ἐξάν. Αἱ Ἐρυθραί, ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας κείμεναι, κατὰ πρῶτον ἀπὸ Κρήτας, ἔπειτα δὲ ἀπὸ Ἰωνας. Μὴ ἔχουσαι δὲ ἀρκετὴν ἐνδοχώραν, δὲν ἀναπτύχθησαν πολὺ, ὅπως καὶ ἡ Τέως καὶ ἡ Λέβδος. Οἱ κάτοικοι τῆς ἦσαν συγγενέστατοι πρὸς τοὺς Χίους, πρὸς τοὺς ὁποίους ὅμως διεξήγον ἀγῶνας, ἂν καὶ ἐν τῷ συνόλῳ εἶχαν πάντοτε τὴν αὐτὴν μὲ τοὺς Χίους τύχην. Εἰς τὰς Ἐρυθράς μεθ' ὅλην τὴν σάλησιν καὶ τὴν φθοράν τῶν ἀρχαίων ἐρεπίων, διασώζονται ἀκόμη ἀρκετά. Ἡ Τέως, ἡ πατρίς τοῦ Ἀνακρέοντος, εἶναι γνωστὴ ἀκόμη καὶ ἐκ τῆς λατρείας τοῦ Διονύσου, τοῦ ὁποῦ τῶν ναὸν ἀνῆγειρεν ὁ Ἑρμογένης περὶ τὸ 200 π. Χ. Καὶ ἐνταῦθα δὲ διασώθησαν ἀρχαῖα ἐρεῖπια. Ἡ Λέβδος, εἰς τὴν νοτίαν παραλίαν τῆς χερσονήσου κειμένη καὶ αὐτὴ, ὅπως καὶ ἡ Τέως, ἔχει ἱχνὴ τινά, ἀλλὰ ὀλίγα, τῶν ἀρχαίων τευχῶν της. Ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων περίφημα ἦσαν τὰ λουτρά της, ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν ἦτον ἔδρα ἐπισκόπου. Αἱ θεοῖχοι πηγαὶ της ὑφίστανται καὶ σήμερον. Ἡ πόλις τέλος Κολοφῶν, μία ἐκ τῶν σπουδαιότερων ἰωνικῶν πόλεων, ἐπίσημος διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν εὐπορίαν της, διὰ τὸ ἱππικόν της, διὰ τὸ ναυτικόν της (ἦτο πόλις μεσόγειος, ἀλλ' εἶχεν ἐπὶ τὴν Νότιον), διὰ τὰ ἐκ πευκῶν δάση (ἐκ τῶν ὁποίων προήρχετο τὸ κολοφώνιον, εἶδος πίσης), τῷ 665 π. Χ. ἐκυριεύθη ἀπὸ τὸν Γύγην τῆς Λυδίας. Ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν ὅμως χρόνων ἀπέβη ἄσημος.

Ἡ Ἐρυθραία ἔχει ἀσυνήθως πλουσίαν διάρθρωσιν εἰς τὰ παράλια της, ποικίλα κατὰ τὸ σχῆμα ὄρη καὶ λόφους μὲ κατωφερείας

γυμνάς, ἔδαφος γονιμώτατον, πολλάς θερμὰς πηγὰς καὶ μασιζέται ἀπὸ σεισμοῦ. Παρέχει δὲ πολὺ τὸ ἐνδικέρον καὶ εἶναι ἐν γένει χώρα θελκτική. Κύριον προϊόν ἔχει τὴν σταφύδα, ἀλλὰ καὶ τὰ σιτηρὰ καὶ τὸ ἔλαιον. Ἡπὶ τῶν ὁρέων βόσκουν ποῖμνια, ἡ ναυτιλία δὲ καὶ ἡ ἀλιεῖα ἀσκοῦνται ἐπιμελῶς κατὰ τὴν δυτικὴν περὰ τὴν. Ἡ γειτονία τῆς Σμύρνης καὶ ἡ εὐκολία τῆς ναυλώσεως συντελεῖ καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν τῆς λατομίας. Λειτουργοῦν εἰς τὴν χώραν καὶ μεταλλεῖα, ὡς εἰς τὸ Ἀχιρλί (ὕδραργυρος), εἰς τὰ Κοιμητούρια, εἰς τὸ μέσον περίπου τῆς ἀποστάσεως μεταξὺ Ὑψηλῆς καὶ Ντεῖρμὲν-δερέ (θειοῦχος μόλυβδος καὶ ψευδάργυρος), παρὰ τὸ Σεβδί-κιόι λιγνίτης (εἰς τὸ Κιζιλ-δάγ), εἰς τὸ Σιγατζίκ (λιγνίτης), βορείως τοῦ Λυθριοῦ (μυγγάνιον), εἰς τὸ Ἀλαμάν-μπογάζ (σμύρις). Ἡ μεγάλη πηγὴ τοῦ Ντεῖρμὲν-δερέ κινεῖ πλῆθος ὑδρομύλων. Ἀλλ' ὅμως καὶ πάλιν τὸ σπουδαιότατον προϊόν μένει ἡ σταφύς. Τοῦναντίον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα φαίνεται ὅτι σημαντικὴ ὑπῆρξεν ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας. Ἄλλως θὰ ἦτον εἰς ἡμᾶς ἀκατανόητον τὸ μέγα πλῆθος ἀξιολόγων πόλεων. Σήμερον ἡ χερσόνησος ἔχει μόνον τὸν Τσεσμέν, λιμένα ὁπωσδήποτε ἀξιόλογον. Τὰ Βρίουλα, τὰ Ἀλάτσατκ, τὸ Σιδρισάριον εἶναι μᾶλλον ἀγροτικὰ πολίχνη καὶ ἀγοραὶ μὲ τοπικὴν μόνον σημασίαν. Ἡ συγκοινωνία ἐκτελεῖται μόνον κατὰ θάλασσαν. Ἀλλὰ τὴν χερσόνησον δισχίζει καὶ ἀμαξιτός. Αὕτη ἀρχίζουσα ἀπὸ τὴν Σμύρνην κατευθύνεται πρὸς Δ διὰ παραλίας πεδιάδος, ἐγγίζει τὸ Γκιούλ-μπαχξέ, τὸ Ταρτάρ-δερέ, μικρὰν κοιλάδα, τὰ Πέντε Πηγάδια, τὸ τουρκικὸν χωρίον Ζεϊτινλί, τὸ Πυργί, τὸ Ρεῖς-δερέ, τὰ Ἀλάτσατκ, τὸν Τσεσμέν. Ἀλλ' ἡ ὁδὸς, κατὰ τὰ ἄλλα σχετικῶς χαρὰγμένη καλῶς, διатηρεῖται κάκιστα καὶ χρησιμοποιεῖται ὀλίγον. Ἡ παρατηρουμένη καὶ σήμερον εὐπορία εἰς τὴν χερσόνησον εἶναι ἀξιοσημείωτος, εἰς τὰ γόνιμα ἰδίως μέρη, εἰς τὰ Βρίουλα καὶ τὸν Τσεσμέν μάλιστα, ὡς καὶ πύκνωσις τοῦ πληθυσμοῦ.

Ὁ πληθυσμὸς εἶναι ἑλληνικὸς κατὰ μέγα μέρος καὶ τουρκικὸς ὀλίγος. Οἱ Ἕλληνες δὲ εἶναι ἀναμφιβόλως ἑλληνικῆς καταγωγῆς καὶ ἀπὸ τοῦ ἄλλου Ἕλληνας δὲν διακρίνονται οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον. Εἶναι δὲ συγκεντρωμένοι εἰς τὰς πολίχνας, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ Ἀλάτσατκ καὶ τὸ Ρεῖς-δερέ εἶναι σχεδὸν καθ' ὅλοκληρίαν ἑλληνικά, ὁ Τσεσμέ καὶ τὰ Βρουλά μὲ ὀλίγους Τούρκους. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ μικρότερα χωρία ἑλληνικά ὡς καὶ μικτά. Πολλὰ ἑλληνικά χωρία ἔχουν τουρκικὰ ὀνόματα, τὸ ὁποῖον δεικνύει προέλασιν καὶ εἰσχώρη-

σιν ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ εἰς χωρία πρότερον μόνον τουρκικά. Ἀνατολικῶς τοῦ Ντεῖρμὲν-δερέ εὐρίσκονται χωρία Γκουρούιδων, ἕνα δὲ μόνον χωρίον μουατζίριδων, τὸ Γενί-κιόι.

Παλαιὰ Φώκαια (Παλιὲς Φῶκαιες, Ἑσκι-Φῶτζα τουρκ.).

Κάτοικοι 8,000.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ. Κεῖται ἐπὶ χερσονήσου, τὴν ὁποίαν καταλαμβάνουν αἱ οἰκαὶ της, μεταξὺ διπλοῦ λιμένος, προασπιζομένου ἀπὸ τῆς θαλάσσης διὰ νησιδος. Ἀπὸ ξηρᾶς τὴν πόλιν περιβάλλει μικρὰ πεδιάς. Ἡ ὅλη δὲ τῆς πόλεως εἰκὼν πλακισιοῦται ἀπὸ φαλακρὰ ὑψώματα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τοπεῖα ἐξόχως σπάνια ὡς πρὸς τὸ σχῆμα καὶ τὰ χρώματα. Ἡ ἐσωτερικὴ πόλις εἶναι ἀκάθαρτος καὶ μὲ στενοὺς δρόμους. Ὁ μικρὸς ἐσωτερικὸς λιμὴν, ὁ πρὸς Β, περιβάλλεται ἀπὸ καφενεῖα καὶ ἀπὸ τὰς μεγάλας ἀλαταποθήκας, εἰς τὰς ὁποίας φυλάσσεται τὸ προϊόν τῶν μεγάλων ἀλυκῶν τῆς κυβερνήσεως, τῶν ἐκτεινομένων κατὰ μήκος τοῦ Δέλτα τοῦ Ἑρμου. Εἰς τὸν πρὸς Ν ὄρμον κατασκευάζονται καΐκια. Ἡ Φώκαια καὶ σήμερον εἶναι ἀξιόλογος μικρά, παραλιακή, πόλις μὲ τοπικὴν ὅμως σημασίαν. Ἡ θέσις της ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς ἀνάγκας παραλίας πόλεως τῆς ἀρχαιότητος, ἐκτὸς δὲ τοῦ διπλοῦ λιμένος ἔχει καὶ ἕνα ἄλλον μικρότερον ἐπὶ τῆς βορείας πλευρᾶς τῆς χερσονήσου.—Τὸ κλίμα της εἶναι πρὸς ὑγίεινον.

Ἱστορικαὶ εἰδήσεις.—Ἡ περίφημος μητρόπολις τῆς Μασσαλίας, ἡ βορειοτάτη τῶν ἰωνικῶν πόλεων, ἰδρύθη τὸν 8 αἰῶνα, ὡς φαίνεται, ὑπὸ τῆς Τέω, ἔκειτο δὲ εἰς τὸ βάθος κόλπου ἐπὶ ἄκρας οὕτως ὥστε εἶχε δύο λιμένας. Οἱ Φωκαεῖς διὰ τολμηρῶν θαλασσοπορειῶν ἤνοιξαν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὰ παράλια τῆς δυτικῆς Μεσογείου καὶ ἔδρυσαν τῷ 600 π. Χ, τὴν Μασσαλίαν καὶ περὶ τὸ 565 τὴν Ἀλαλίαν εἰς τὴν Κορσικὴν. Ἐκεῖ κατέφυγον καὶ πολλοὶ πλοῦσιοι ἔμποροι Φωκαεῖς, ἀφοῦ ἡ πόλις ἔγινε περσικὴ τῷ 540. Ἀπὸ τοῦ 478 ἡ Φώκαια μετεῖχε τῆς ἀθηναϊκῆς συμμαχίας. Τῷ 412 ἔγινε πάλιν περσικὴ, ἔμεινεν ὅμως ἐπὶ αἰῶνας ἀξιόλογος πόλις, ὥστε τῷ 189 νὰ παρὰσχη εἰς τοὺς Ρωμαίους πλουσίαν λεῖαν. Ἐπὶ τῶν βράχων αὐτῆς σήμερον φαίνονται ἵχνη τῶν τειχῶν της. Διασώζει δὲ ἡ πόλις καὶ μεσαιωνικὸν φρούριον.

Νέα Φώκαια (*Νέες Φόκιες, Γένιζε-Φώιζα τουρκ.*).

Κάτοικοι 7,500 βλοι "Ελληνες.

Κεῖται ΒΑ τῆς Παλαιᾶς, ἐπὶ μικρᾷ πεδιάδος με κήπους καὶ ἐλαιῶνας, εἰς ὥραιο δὲ καὶ στρογγύλον ὄρμον, εἰς τὸν ὅποιον ὅμως μόνον μικρὰ κατὰ ἀγκυροβολοῦν. Ἀπέχει δὲ ἀπὸ τὴν Παλαιάν 3 ὥρας. Ἰδρύθη κατὰ τὸν 13 αἰῶνα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῆς Παλαιᾶς διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν σιδηρῶν στυπτηρίων, ἐκεῖ ἀφθονούντων.

Μενεμένη.

Κάτοικοι 12,500.

"Ελληνες 5,300.

Τούρκοι 7,000.

Ἀρμένιοι καὶ Ἑβραῖοι ὀλίγοι.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ καὶ κεῖται ἐπὶ τῆς πεδιάδος τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἑρμου, ἡ ὁποία εἶναι γονιμωτάτη καὶ παραγωγικωτάτη κυρίως εἰς δημητριακὰ καὶ εἰς ὀπώρας θυμασίας. Ἄξια δὲ μνείας ἰδιαιτέρας εἶναι τὰ πεπὸνικα τῶν περιχώρων τῆς Μενεμένης, διατηρούμενα καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα. Συνδέεται δὲ σιδηροδρομικῶς με τὴν Σμύρνην. Ἡ Μενεμένη ἄλλοτε ἦτο τὸ τέρμα ὁδοῦ πρὸς τὴν Πέργαμον πολυσυχνάστου. Ἄλλως ἡ πόλις σήμερον ἔχει μόνον τοπικὴν καὶ κυρίως γεωργικὴν σημεσίαν. Καὶ ἡ ἀγορὰ τῆς Μενεμένης συχναίνεται ἀπὸ τοὺς ἐμπόρους τῆς Σμύρνης, διότι ἐδῶ καταλήγουν τὰ γεωργικὰ προϊόντα τῶν 45 χωρίων τῆς περιφερείας τῆς.

Πέργαμος (*Πέργαμα τουρκ.*).

Κάτοικοι 25,000.

"Ελληνες 10,000.

Τούρκοι 13,000.

Ἀρμένιοι καὶ Ἑβραῖοι ὀλίγοι.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ. Κεῖται ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Καῖκου, τῆς ὁποίας εἶναι ἡ σπουδαιότατη πόλις, Ἡ Πέργαμος με τὰς ἀνερχομένας εἰς τὰς κατωφρείας τῆς ἀκροπόλεως τῆς οἰκίας, με τὰ τζαμιά τῆς, με τὴν ἑλληνικὴν τῆς ἐκκλησίαν με τὰ ἀρχαῖα τῆς ἐρείπια καὶ με τὰ ἄλλα τῶν κυπαρίσσων κάμνει ἐντύπωσιν γραφικῆς καὶ ἀξιολόγου πόλεως. Ἡ σημερινὴ πόλις κατέχει περίπου τὴν θέσιν τῆς ρωμαϊκῆς. Ἡ (ἀρχαία) ἑλληνικὴ πόλις καὶ ἡ ἀκρόπολις τῆς κατεῖχον τὴν κατωφρείαν καὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους (333 μ.), ἡ ρω-

μαϊκὴ καὶ ἡ νεωτέρα πόλις τοὺς νοτίους καὶ δυτικὺς πρόποδας αὐτοῦ. Τὸ ὄρος (ἡ ἀκρόπολις) εἶναι ὑψαισιεῖδους γενέσεως καὶ περιρρέεται ἀπὸ δύο ποταμούς, οἱ ὅποιοι λαμβάνουν τὰ ὕδατά των τῶν ἀπὸ τὸ Μαδαράς-δᾶγ (Πίνδαρος τῶν ἀρχαίων), τὸν Κέστελ-τσάι (τὸν Κήτιον) καὶ τὸν Πέργαμα-τσάι (τὸν Σελινούντα), τοῦ ὁποίου ὁ ροὺς διέρχεται διὰ τῆς σημερινῆς πόλεως. Ἡ μεγάλη πλατεῖα τῆς πόλεως εἶναι τὰ ὀνομαζόμενα Γκιοννέλλια, ὁπόθεν ἡ θέα εἶναι ὥραία. Ἡ ἀγορὰ τῆς εἶναι μικρὰ καὶ οἱ δρόμοι στενοί. Ἡ ἐμπορικὴ τῆς ὅμως κίνησις εἶναι ζωηροτάτη, καθ' ὅσον ἡ πόλις εἶναι τὸ κέντρον ὅλης τῆς κοιλάδος τοῦ Καῖκου, ὡς καὶ τῆς ἰδιαιτέρας αὐτῆς πεδιάδος, τῆς ἀρδευομένης ἀπὸ τὸν Κέστελ-τσάι. Ἐν τούτοις ἡ πόλις ζῇ καὶ ἀπομεμονωμένη εἰς τὸ μέσον τῶν ἀρχαίων καὶ βυζαντινῶν τῆς ἐρείπων, ἡ δὲ ἐμπορικὴ τῆς σπουδαιότης ἔχει μόνον τοπικὴν σημεσίαν. Διότι αἱ παλλὰι ὁδοί, διὰ τῶν ὁποίων ἐπικοινωνεῖ με τὸ Σόμα καὶ τὸ Δικελί, με τὴν Μενεμένην-Σμύρνην, Ἀῖδα καὶ Ἀδραμύτιον, εἶναι ἐλεεινὰ καὶ δὲν εὐκολύνουν τὴν συγκοινωνίαν. Ἐξαιρετικῶς ἀθλίαι εἶναι ἡ συνδέουσα τὴν πόλιν με τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Σόμα. Οἱ κάτοικοι τῆς Περγάμου εἶναι Τούρκοι, "Ελληνες (ἄλλοτε μειοψηφοῦντες, σήμερον δὲ πρὸς ἐγγύζοντες πολὺ τὸν ἀριθμὸν τῶν Τούρκων), Ἀρμένιοι ὀλίγοι καὶ Ἑβραῖοι. — Ἡ Πέργαμος πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου εἶχε ἐργοστάσια ἀτμοκίνητα (ἐλαιοτριβεῖα 2, ἀλευροποιεῖα 2, σαπωνοποιεῖα 4).

Ἱστορικαὶ εἰδήσεις. — Μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 3 αἰῶνος π. Χ. ἡ πόλις ἦτο μικρὸς ὠχυρωμένος συνοικισμὸς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς ἀκροπόλεως. Μόνον δὲ ἐπὶ τῶν Διαδόχων ἤρχισεν ἡ ἀκμὴ τῆς. Ὁ βασιλεὺς Λυσίμαχος ἀνέθηκε τὴν φύλαξιν ἐνταῦθα θησαυροῦ 9,000 ταλάντων (40,000,000 φρ.) εἰς τὸν ἐκ τοῦ Πόντου Φιλέταιρον, ὁ ὁποῖος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λυσιμάχου ἔγινε κύριος τοῦ θησαυροῦ καὶ ἰδρυτὴς τῆς δυναστείας τῶν Ἀτταλιδῶν (Ἀτταλὸς ἐκαλεῖτο ὁ πατὴρ του). Ὁ διάδοχός του Εὐμένης Α' (263 - 241) καὶ ὁ αὐτοῦ διάδοχος Ἀτταλὸς Α' (241-197) ὑπερήσπισαν τὸ νέον βασιλεῖον κατὰ τῶν βασιλέων τῆς Συρίας καὶ τῶν Γαλατῶν, ἐκαλλώπισαν δὲ καὶ τὴν πόλιν δι' ἔργων τῆς τέχνης. Ἐπὶ Εὐμένους Β' (197-159) ἡ Πέργαμος ἐφθασεν εἰς τὴν μεγίστην ἀκμὴν, καὶ τὸ βασιλεῖον εἰς τὴν μεγίστην του ἔκτασιν (μέχρι τοῦ Ταύρου). Τότε ἀναφέρεται ὑπάρχουσα εἰς τὴν Πέργαμον καὶ ἡ περίφημος βιβλιοθήκη με 200,000 τόμους, ἡ δὲ Περγαμηνὴ λέγεται δι' ἐδῶ ἐπενοήθη. Ἡ πλαστικὴ καὶ

ἡ ζωγραφικὴ ἐκαλλιεργήθησαν ἐπίσης τότε εἰς τὴν Πέργαμον. Τὸν Εὐμένην Β' διεδέχθη ὁ ἀδελφός του Ἄτταλος Β' (159-138) καὶ τοῦτον ὁ υἱός του Ἄτταλος Γ' (138-133), ὁ ὁποῖος ὥρισε τοὺς Ῥωμαίους κληρονόμους τοῦ κράτους του. Ἐπὶ τούτων ἐξηκολούθησαν ὁπωσοῦν ἡ ἀκμὴ τῆς πόλεως, ἡ ὁποία τὸν 2 μ. Χ. αἰῶνα εἶχε 120,000 κατοίκων. Ἡ Πέργαμος ἦτο καὶ μία τῶν 7 ἐκκλησιῶν τῆς Ἀποκαλύψεως (Ἀποκάλ., Ἰω. 1, 11, 1, 12 κ. ἐ.). Καὶ ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν ἡ πόλις ἦτο ἀξιὸν λόγου καὶ ἔδρα ἐπισκόπου, ἀλλὰ τῷ 716 οἱ Ἀραβες ἐπιδραμόντες τὴν κατέστρεψαν. Τέλος οἱ Ὀσμανίδαι Τοῦρκοι τὴν ἐκυρίευσαν περὶ τὸ 1330. Εἰς τὰς ἡμέρας μας ἡ πόλις ἐξήγειρε πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀρχαιολογούντων κυρίως ἕνεκα τῶν ἀνασκαφῶν, τὰς ὁποίας ἐπεχείρησαν ὑπὸ τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ μουσείου τοῦ Βερολίνου γερμανοὶ ἀρχαιολόγοι, ὁ Κάρολος Humann (1896), ὁ Α. Konze (1878-86), ὁ W. Dörpfeld (1900-1912) καὶ ὁ H. Knackfuss. Δι' αὐτῶν ἤχθη εἰς φῶς τὸ σύνολον περὶ πόλεως τῶν ἐλληνιστικῶν χρόνων, οὕτω δὲ διεφωτίσθη ἡ μελέτη, ἡ ἔρευνα καὶ ἡ γνῶσις τῆς ἀρχαιότητος καθόλου. Τὰ εὐρήματα τῶν ἀνασκαφῶν κοσμοῦν σήμερον ἰδιαιτέρον μουσεῖον (Pergamon-Museum) τοῦ Βερολίνου, ὡς καὶ τὸ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἄλλ' ὅμως καὶ τὰ ἀπομείναντα ἐπὶ τόπου ἐρείπια ἐλκύουν πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον, ὥστε ἡ Πέργαμος εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιολογικῶν τόπων, τῶν ἐξόχως ἀξιῶν ἐπισκέψεως. Ἀτυχῶς καὶ ἀτελεῖ μόνον ἔκθεσιν νὰ δώσωμεν ἐδῶ τοῦ πλήθους τῶν ἀποκαλυφθέντων μνημείων δὲν εἶναι δυνατόν. Τεῖχη (δικυφῶν ἐποχῶν), ἀγοραί, ἰδιωτικαὶ οἰκίαι, ναοὶ (τῆς Ἥρας, ἱερὸν τῆς Δήμητρας καὶ τῆς Κόρης, βωμὸς τοῦ Διὸς, ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς, τοῦ Τραϊανοῦ). ἀνάκτορα βασιλικὰ, θέατρον, γυμνάσιον, Ἀσκληπιεῖον, βυζαντινὰ κτίσματα, ταῦτα πάντα καὶ ἄλλα ἀκόμη μνημεῖα διδασκτικώτατα, μένουν ὡς ἐρείπια ἐπὶ τόπου, ὡς ἀποζημίωσις δὲ τῶν εὐρημάτων, τῶν ἀποκειμένων σήμερον εἰς τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ πολύτιμον μουσεῖον τοῦ Βερολίνου.

Δικελλί.

Κάτοικοι 7,000.

Ἑλληγες 4,000,

Τοῦρκοι 3,000.

Κεῖται πρὸς τὰ ΝΔ τῆς Περγάμου καὶ εἶναι τὸ ἐπίνειον αὐτῆς ἀντὶ τῆς Ἑλλάδος τῶν ἀρχαίων χρόνων, ἡ ὁποία εἶχε δώσει τὸ ὄνομά

τῆς καὶ εἰς τὸν κόλπον (τὸν Ἑλαϊτικόν), εἰς τὸν σημερινὸν κόλπον τοῦ Τσανταρλί. Τὸ Δικελλί εἶναι νέα πόλις καὶ ὡς τοιαύτη δὲν παρουσιάζεται ὡς ἀνατολική. Συνδέεται μὲ τὴν Πέργαμον δι' ἀμαξίτης, κατασκευασθείσης τῷ 1869 ἀπὸ τὸν Humann, μήκους 28 χμ. Ἄλλ' ἡ δὸς κατεστράφη. Καὶ ἐπεσκευάσθη μὲν καὶ πάλιν, ἀλλ' αἱ ξύλιναι γέφυραί τῆς διηρπάγησαν. Καὶ ὁ λιμὴν τοῦ Δικελλί δὲν εἶναι ἀσφαλής. Ἐχει ὅμως σπουδαιότατην ἐξαγωγὴν τῶν προϊόντων τῆς κοιλάδος τοῦ Καϊκου. Τὸ Δικελλί ἰδρύθη τῷ 1845 καὶ συνωκίσθη ἀπὸ Περγαμηνούς, Μυτιληναίους καὶ Κυθωνεῖς. Τῷ 1880 εἶχεν ἀκόμη ὀλίγας οἰκίας. Ἀλλὰ τῷ 1909 εἶχε 1000 οἰκίας καὶ ἀκμὴν ἀξιόλογον

Συνοπτικῶς ἀναφέρομεν ἐδῶ καὶ ἄλλους συνοικισμοὺς, τοὺς ἐπισημοτέρους, τῆς περιφερείας Περγάμου. Αὗται εἰναι τὸ Ἀϊζανὸς (χωρίον παράλιον πρὸς Ν τοῦ Δικελλί), ἡ Μακαρονία, ὠραῖον, κατάφυτον καὶ παράλιον χωρίον, ἰδιόκτητον τῶν ἀδελφῶν Ἡλιοπούλου, πρὸς Β τοῦ Δικελλί, μὲ ἐργοστάσιον ἀτμοκίνητον ἀλευροποιῆς, εἰς τοὺς πρόποδας ὄρους, ὅπου εἰς τοὺς τριγύρω ἀγροὺς παράγονται κριθή, κύμμι, σησάμιον, βαλάνidia, καὶ ὅπου βόσκουν ποίμνια ἵππων (ὑπάρχει δὲ πρὸς Α τῆς Μακαρονίας καὶ μικρὸν λεκανοπέδιον, ὅπου ἀναδύζουν θερμαὶ πηγαί), τὸ Κλισιὸν-κιοῖ, συνοικισθὲν ἀπὸ Περγαμηνούς, Μυτιληναίους καὶ Θεσσαλομάγνητας πρὸ 60 ἐτῶν μὲ 2 ἐργοστάσια, τὰ Κάλαργα εἰς ἀπόστασιν 1 ὥρας ἀπὸ τῆς Περγάμου οἱ Σαντζήδες, χωρίον ἰδρυθὲν πρὸ 200 ἐτῶν μὲ 2 ἐργοστάσια, τὸ Κινίκιον μὲ 2 καὶ τοῦτο ἐργοστάσια, εἰς τὸ Ν κράσπεδον τῆς κοιλάδος τοῦ Καϊκου, ὡς καὶ τὸ Ποϊρατζικ καὶ τὸ Γιαγιά-κιοῖ, τὸ Χριστιανοχώρι, χωρίον καθαρῶς ἐλληνικὸν (οἱ Τοῦρκοι τὸ ὀνομάζουν Γκιουρ-κιοῖ), τὸ Καβακούμ, τὸ Κιρικλάρ, τὸ Σακρέν, τὸ Ζάναας, τὸ Κιουζέιλί, τὸ Ἰομαϊλάρ, τὸ Σαριτζαλάρ, τὸ Βουλτζέ-κιοῖ.

Τὸ δὲ Τσανταρλί, ἡ ἀρχαία Πιτάνη, μὲ 2,000 εἶναι τὸ νοτιώτατον παράλιον πολίχνιον τῆς περιφερείας τῆς Περγάμου καὶ κεῖται ἐπὶ μικρᾷ χερσονήσῳ, χωριζούσης δύο τοξεοδεῖς ὁρμούς. Οἱ κάτοικοι τοῦ ἀτκοῦσι καὶ τὴν ἀλιεῖαν, ἐξάγουν δὲ βαλάνidia καὶ ἄλλα γεωργικὰ προϊόντα. Τὸ Τσανταρλί ἔχει καὶ ἀλυκάς. Μολονότι δὲ ὁ λιμὴν τοῦ εἶναι ὁ ἄριστος τῆς χώρας τοῦ Καϊκου ἐπισκιάζεται ἐν τούτοις ἀπὸ τὸν λιμένα τοῦ Δικελλί. Τὸ Τσανταρλί ἔχει καὶ ἀτμοκίνητον ἐργοστάσιον.

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐπὶ τῆς περὶ τῆς τῶν ἐκβολῶν τοῦ Καίκου ἔκειτο ὁ Ἀταρνέως, βορείως τοῦ Δικελί, ἐπὶ προεξοχῇ ὄρους, ἀπὸ Β κατερχομένης καὶ ὀχυρᾶς, ὅπου σφύζονται ἀκόμη ἐρείπια τειχῶν, πυλῶν, κτισμάτων, ἑδῶν, ἀξιόλογα, ἡ *Πιτάνη*, πόλις αἰολικῇ, οὗ ἔχουσιν λιμένας, καὶ ἡ *Ἐλαία*, αἰολικῇ καὶ αὐτῇ, ἐπίνειον Περγαμηνῶν. Ἡ μεταξὺ δὲ *Ἐλαίας*, *Πιτάνης*, *Ἀταρνέως* καὶ *Περγάμου* χώρα ἐκλείπειτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων *Τευθαρίων*, ἡ χώρα δηλαδὴ τῆς κείτω κοιλάδος τοῦ Καίκου.

Νέα Ἐφεσος (Σκάλα Νόβα, Κοὺς-ἄδασι).

Κάτοικοι 8,000.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ. Ἰδρύθη τῇ 1650 καὶ αἱ πολλαὶ εὐπρεπεῖς οἰκίαι τῆς καταδεικνύουσιν τὴν ἀκμὴν, τὴν ὅποιαν ἔλαθεν ὁ λιμὴν οὗτος τῆς πλουσίας μαιανδρικῆς κοιλάδος, μὲ τὴν ὅποιαν συνδέεται διὰ τῶν Σωκίων. Ἀλλ' ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ τῆς Σμύρνης, ἡ ὁποία δὲν προσήγγισεν τὴν Νέαν Ἐφεσον, τὴν ἀπέκοψε καὶ ἀπὸ τὴν ἐνδοχώραν τῆς. Ἐπτόχυνε δὲ καὶ ἐγκατελείφθη ἀπὸ τὰς πλουσίας οἰκογενείας. Εἰς τὴν Ν. Ἐφεσον προσεγγίζουσιν ἀτμόπλοια. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀτμοπλοϊκὴ συγκοινωνία εἶναι ἀραιά. Ὁ πολυὺς Ντεϊρμέν-δερέ, ὁ πρὸς Ν αὐτῆς ἐκδάλλων, τὴν προμηθεύει μὲ ὕδωρ. Ἐν γένει δὲ ὁ ἀῆρ καὶ τὸ ὕδωρ τῆς πόλεως εἶναι καλὰ καὶ τὸ κλίμα τῆς θεωρεῖται ὡς ὑγιεινόν. Τὸ τουρκικὸν ὄνομα Κοὺς-ἄδασι σημαίνει νήσος τῶν πτηνῶν. Σκάλα δὲ Νόβα ὠνομάσθη ἀπὸ τοὺς ναυτικούς, μετὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς πόλεως, ἀποσκοποῦσαν τὴν ἐξαγωγὴν ἀπὸ τοῦ λιμένος τούτου (τῆς Σκάλας) τῶν προϊόντων, τῶν συγκομιζομένων ἀπὸ τὰ περίχωρα.

Ἀγιά Σολοὺκ (ἡ ἀρχαία Ἐφεσος).

Κάτοικοι 350 Ἑλληγες.

Τὸ χωρίον τοῦτο εἶναι μικρόν, ἀσήμαντον καὶ πτωχικόν. Κυρίως ἀποτελεῖται ἀπὸ καπηλεῖα παρὰ τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμόν, κεῖται δὲ πρὸς Α λόφου, τῆς ἀκροπόλεως δηλαδὴ τῆς Ἐφέσου, εἰς ἐξόχως γραφικὴν τοποθεσίαν. Καὶ ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ἡ θάλασσα εἶναι ἐξείρετος. Γνωστὸς πολὺ εἶναι ὁ ἐδῶ παραγόμενος καπνός. Τὰ ἐρείπια 14 τζαμιῶν, 4 ἔως 5 λουτρῶν καὶ πολλῶν τάφων, ἐκ τῶν ὁποίων ἕως μὲ ὀκτάπλευρον στήλην, μαρτυροῦν ὅτι ἐδῶ ἄλλοτε οἱ Τούρκοι ἤσαν εἰς κάποιαν εὐπορίαν καὶ πλοῦτον. Ἐκ τῶν τζαμιῶν θυμιάσιον εἶναι τὸ ἐρειπωμένον σήμερον Σελίμ-τζαμι εἰς τοὺς πρόποδας τῆς ἀκροπόλεως, ἀπὸ τὰ ὠραιότερα σελιτζου-

κικὰ μνημεῖα θεωρούμενον (1375). Τὸ Ἀγιά-Σολοὺκ εἶναι χωρίον πολὺ νοσηρὸν καὶ ὁ πληθυσμὸς του διὰ τοῦτο μετέκρησεν εἰς ἄλλα χωρία τῆς περιφερείας τούτης καὶ ἡλιττώθη πολὺ. Ἡ τουρκικὴ ὀνομασίαι Ἀγιά-Σολοὺκ παρήχθη ἐκ παραφθορᾶς τῆς ἑλληνικῆς Ἀγίος Θεολόγος, ὅπως ὠνομάζετο τὸ χωρίον ἐκ τοῦ ἀγ. Ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ, τοῦ Θεολόγου.

Ἱστορικαὶ εἰδήσεις.—Ἡ Ἐφεσος, μία ἐκ τῶν ἰωνικῶν πόλεων, ἤκμασε τάχιστα ἕνεκα τῆς εὐνοϊκῆς τοποθεσίας τῆς εἰς βαθὺν λιμένα καὶ ἐπὶ τῆς κυρίως ἐμπορικῆς ὁδοῦ ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν εἰς τὸ πεδῖον τοῦ Κλύστρου. Ἐχρησίμευσε δὲ ὡς ὁρμητήριον πρὸς τὸ Αἰγαῖον τοῦ λυδικοῦ καὶ περσικοῦ βασιλείου. Τῇ 550 π. Χ. ὑπετάχθη εἰς τὸν Κροῖσον, τῇ δὲ 545 εἰς τὸν Κύρον μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Κροῖσου. Ἡ Ἐφεσος ἦτο συνδεδεμένη μὲ τὴν διὰ Σάρδεων ὁδὸν πρὸς βασιλέα μέγαν διὰ τινος διακλαδώσεως πρὸς αὐτήν. Ὁ φιλόσοφος Ἡράκλειτος ἐγεννήθη ἐνταῦθα. Εἰς τὴν ἰωνικὴν ἐπανάστασιν δὲν ἔλαθε μέρος ἡ Ἐφεσος. Ἀπὸ τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων ἀπεχώρησε τῇ 412. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐπεμελήθη τὴν πόλιν καὶ ὁ Λυσίμαχος τὴν ἐπανίδρυσεν, περὶ τὸ 290, δυτικώτερον, ἵνα μὴ στερηθῇ τὴν θάλασσαν, τὴν ὅποιαν ἤδη εἶχε καταχώσει τότε ὁ Κλύστρος. Ἀλλὰ καὶ ὁ νέος λιμὴν αὐτῆς κατεχώσθη εἰς ὀλίγον χρόνον. Τὴν νέαν πόλιν ὠνόμασεν ὁ Λυσίμαχος ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς συζύγου του Ἀρσινόης. Ἀφοῦ δὲ ἐπὶ τινι χρόνον ἀπετέλεσε μέρος τοῦ περγαμηνοῦ βασιλείου, ἐγένετο τῇ 133 ρωμαϊκῇ καὶ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Ἀσίας, ὁπότε ἀπέκρησε καὶ πάλιν σπουδαιότητα, ἀπέδωκε δὲ μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἡ μεγίστη πόλις τῆς Ἀνατολῆς (200, 000 κάτοικοι). Κατόπιν ὁ Μιθραδάτης (88-84) ἐγένετο κύριος αὐτῆς. Ἐπὶ Τιβερίου ἡ πόλις ἐπλήθυνεν ἐκ σεισμῶν (29 μ. Χ.). Ὁ Ἀδριανὸς ἐξετέλεσε πολλὰ ἔργα ἵνα μὴ καταχωσθῇ ὁ λιμὴν. Ἐπὶ τῶν χριστιανικῶν χρόνων ἡ Ἐφεσος ἀπέκρησε καὶ πάλιν σημασίαν. Ὁ Παῦλος κατὰ τὴν δευτέραν ἀποστολικὴν του πορείαν ἐκήρυξεν εἰς τὴν Ἐφεσον τὸ Εὐαγγέλιον, ἔμεινε δὲ καὶ κατόπιν τρία περίπου ἔτη (55/58 Πράξ. 18, 19. 19) καὶ ἡ Ἐφεσος εἶναι μία τῶν 7 ἐκκλησιῶν τῆς Ἀποκαλύψεως. Ἐνταῦθα δὲ ἀνηγέρθη καὶ ναὸς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, εἰς τὸν ὅποιον προσήρχοντο προσκυνηταί. Τῇ 263 μ. Χ. κατεστράφη ἀπὸ τοῦ Γότθου, ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν κατέπεσε, διότι εἶχε σχεδὸν καταχωσθῇ ὁ λιμὴν τῆς. Ἐν τούτοις τῇ 431 ἐγένεν ἐδῶ ἡ κατὰ τοῦ Νεστορίου Γ' οἰκουμένη σύνο-

δος. Τὴν Ἐφεσον πολλάκις κατέκτησαν οἱ Σελτζούκοι καὶ ἀπώλεσαν, ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 11 αἰῶνος. Τῷ 1426 τὴν ἐκυρίευσαν οἱ Τούρκοι. Γνωστὰ εἶναι εἰς τοὺς ἀρχαιολογοῦντας αἱ ἀνασκαφαί, αἱ ἐνεργηθεῖσαι ἀπὸ αὐστριακοὺς ἀρχαιολόγους (1896-1908), τὰς ὁποίας διηύθυνε ὁ R. Heberdey συνεργασθεὶς μὲ τὸν O. Benndorf. Κυρίως οἱ ἀρχαιολόγοι οὗτοι ἔσκαψαν τὴν ὑπὸ τοῦ Λυσιμάχου ἰδρυθεῖσαν πόλιν. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐπανελήφθησαν ἀπὸ τοῦ 1912. Τὰ ὥραια γλυπτὰ μετεφέρθησαν εἰς τὴν Βιέννην καὶ κατετέθησαν εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Ἐφέσου. Ἀνασκαφὰς ὅμως ἔκκμυν εἰς τὴν Ἐφεσον καὶ Ἀγγλοὶ ἀρχαιολόγοι. Δι' αὐτῶν ἀπεκαλύφθησαν πολλὰ (ἀγοραί, θέατρον, στάδιον, ψδεῖον, γυμνάσια, θέρμει, στοαί). Ὅχι ὀλίγα, οὐδὲ ἀσήμαντα, εἶναι καὶ τὰ βυζαντινὰ κτίσματα τῆς πόλεως (τείχη, ἐκκλησίαι κτλ.). Καὶ ἡ Ἐφεσσος μ' ὅλην ἐννοεῖται τὴν σύλησιν τῶν ἀρχαιοτήτων εἶναι ἀπὸ τὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι κινοῦν πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀρχαιολόγων καὶ λογίων.

Βαῦνδῆριον.

Κάτοικοι 25,000.

Ἑλλήνες 8,000.

Τούρκοι 16,000.

Ἀρμένιοι πολὺ ὀλίγοι.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ, κεῖται ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Καῦστρου καὶ ἀκριβῶς ἐπὶ πλαγίας μικρᾶς κοιλάδος, ἐνουμένης μὲ τὴν τοῦ Καῦστρου, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Τμώλου, 8που αἱ οἰκίαι τῆς παρατάσσονται ἀμφιθεατρικῶς. Εἶναι δὲ νέα πόλις (κατὰ τινα πληροφορίαν ἰδρῦθη πρὸ 200 ἐτῶν). Ἀπ' αὐτῆς ἡ θεὰ πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Καῦστρου καὶ τὴν Μεσσωγίδα πρὸς Ν ἐκτείνεται εὐρύτατα. Περιβάλλεται δὲ ἀπὸ ἀμπελώνος καὶ παράγει ἀφθονώτατον οἶνον. Ἀλλὰ κύρια ὡσαύτως προϊόντα εἶναι καὶ ὁ βάμβδαξ καὶ τὸ ἔλαιον, ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ ταῦτα καλλιεργούμενα. Εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων εἶναι καὶ τὰ τέσσαρα ἀτμοκίνητα ἐργοστάσια βάμβδακος καὶ ἐλαίου, ὅπως καὶ ὅλον τὸ ἐμπόριον. Ἐγκατεστάθησαν δὲ εἰς τὸ Βαῦνδῆριον ἐνωρίτατα Πελοποννήσιοι καὶ Κιαισαρεῖς. Μετὰ ταῦτα προσήλθον καὶ νησιῶται.

Εἰς τὰ τριγύρω τοῦ Βαῦνδῆριου χωρία, 36 περίπου, ὑπάρχουν Ἑλλήνες ὀλίγοι. Εἰς ὅλα ὅμως οἱ ἀρτοποιοὶ καὶ οἱ παντοπωλᾶι εἶναι Ἑλλήνες, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ Ἑπειῶται.

Καρά-κιοῖ.

Εἶναι ἔδρα ἰδίου ναχιγιέ, κεῖται ἐπὶ τοῦ Τμώλου, ΒΑ τοῦ Βαῦνδῆριου, καὶ ἔχει κήπους ὁπωροφόρων δένδρων, καστανέας, λεύκας καὶ ποικιλίαν βλαστήσεως, τερπνοτάτην. Παράγει δὲ καὶ σιτηρά, ἀραβόσιτον καὶ κέγγρον.

Τουρπαλί.

Κάτοικοι 2,500.

Ἑλλήνες 1500.

Κεῖται εἰς τοὺς ΝΑ πρόποδας τοῦ Τμώλου καὶ πρὸς Δ τοῦ Βαῦνδῆριου. Ἀπ' ἐδῶ ὁ σιδηρόδρομος Σμύρνης - Αἰδινίου ἀποστέλλει τὴν μέχρι Σωκίων διακλάδωσίν του. Καὶ τὸ Τουρπαλί ἔχει διὰ τοῦτο σημαντικὴν συγκοινωνιακὴν.

7 χμ. ΝΑ τοῦ Τουρπαλί κεῖνται τὰ ερείπια τῆς ἀρχαίας Μητροπόλεως.

Θεῖρα (Τίρε).

Κάτοικοι 40,000.

Τούρκοι οἱ πλεῖστοι.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ καὶ κεῖται πέραν τοῦ Καῦστρου εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Μεσσωγίδος ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν ἀρχαίων Θεῖρων. Εἶναι δὲ ἡ πρώτη ἐκ τῶν πόλεων τῆς κοιλάδος τοῦ Καῦστρου ὡς πρὸς τὴν βιομηχανίαν καὶ ὁ τελικὸς σταθμὸς τοῦ δεξιοῦ βραχίονος τοῦ σιδηροδρόμου τοῦ διακλαδιζομένου ἀπὸ τὸ Τουρπαλί (ὁ ἀριστερὸς λήγει εἰς τὸ Ὀδεμήσιον).

Ὀδεμήσιον.

Κάτοικοι 27,000.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ, κεῖται πρὸς Α τοῦ Βαῦνδῆριου καὶ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Τμώλου, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ περιγηγῆται ἀναβαίνουν ὁρμώμενοι ἀπ' αὐτοῦ. Τὸ Ὀδεμήσιον εἶναι ὁ τελευταῖος σταθμὸς τῆς ἀπὸ Τουρπαλί διακλαδώσεως τοῦ σιδηροδρόμου Αἰδινίου. Εἶναι δὲ κέντρον ἐμπορίου τῆς κοιλάδος τοῦ Καῦστρου καὶ ἔχει ἀγορὰν πολὺ ζωηράν, εἶναι καὶ εὐπρεπῶς οἰκοδομημένη πόλις μὲ σχετικὴν ρυμοτομίαν. Δύο δὲ βιομηχανικὰ ἐργοστάσια, πλεῖστα ἄλλα μικρότερα, ἐμπόριον δημητριακῶν, ἀποικιακῶν καὶ ἄλλων ἐγχωρίων προϊόντων, καπνοπαραγωγὴν ἀξιόλογον καὶ μεταξουργίαν, ταῦτα πάντα ἔχουν εἰς τὰς χεῖρας τῶν οἱ Ἑλλήνες. Νοτίως αὐτοῦ κεῖται τὸ χω-

ριον Λιγδα, κατοικούμενον ἀπὸ 800 Ἑλλήνας τουρκοφώνους. — Εἰς τὰ περίχωρα τοῦ Ὀδεμησίου υπάρχουν καὶ μεταλλεῖα ἀντιμονίου, ὑδραργύρου καὶ χαλκοῦ.

5 χμ. πρὸς Β τοῦ Ὀδεμησίου πλησίον τοῦ Τρώλου εἶναι τὰ εἰσπία τῶν Ὑπκίπων ἐπὶ τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ ἀπὸ τῆς Ἐφέσου πρὸς τὰς Σάρδεες, διὰ τῆς ὁποίας οἱ ἐπικρατεῖς τῆς Ἰωνίας κατὰ τὸ ἔτος τοῦ 498 π. Χ. ὤρμησαν πρὸς αὐτάς.

β') Σαντζάκιον Μαγνησίας ἢ Σαρουχάν.

Ἀποτελεῖται ἀπὸ 11 καζάδες, Μαγνησίας, Σόμα, Κιρκαγάς, Ἀξαρίου, Κασαμπᾶ, Γκιόρδες, Ἑσμέ, Δεμερτζί, Σαλιχλί, Κούλων, Ἀλά σελίρ (Φιλαδελφείας).

Τὸ τουρκικὸν ὄνομα Σαρουχάν προέρχεται ἀπὸ τὸν Ἑμίρην Σαρουχάν, λαβόντα τῇ 1310 τὸ μῆμα τοῦτο τῆς Λυδίας πρὸς διοίκησιν.

Μαγνησία (ἢ πρὸς Σιπύλῳ, Μάνισα τουρκ.).

Κάτοικοι 60,000.

Ἑλληνες 12,000.

Τούρκοι 42,000.

Ἀρμένιοι καὶ Ἑβραῖοι 6,000.

Εἶναι ἔδρα σαντζακίου. Κεῖται δὲ ἐπὶ τῶν βορείων ὑπωρειῶν τοῦ Σιπύλου καὶ ἐκτείνεται ἐκ Δ πρὸς Α ἐπὶ ἐκτάσεως μήκους 3 χμ.

Ἡ πόλις, παρατηρουμένη μακρόθεν καὶ ἀπὸ τῆς πεδιάδος, παρουσιάζει θέμα θελκτικὸν μὲ τὰς πολυκρήθιμους τῆς, λαμπούρας, οἰκίας, αἱ ὁποῖαι κλιμακῶδην ἀνέρχονται πρὸς τὸ ὄρος ἢ εἰσχωροῦν ἐντὸς φάραγγος, μὲ τοὺς μιναρέδες τῶν 33 τζαμιῶν τῆς, μὲ τὸ ἄφθονον πράσινον χρῶμα, τὸ ὁποῖον περιχύνεται εἰς αὐτήν, καὶ τὸ ὁποῖον σταμνατᾷ πρὸς Ν, ὅπου ὑψοῦται βράχος ἀπρόσδεκτος καὶ κρημνώδης. Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ὁμῶς εἶναι ἀκάθαρτον καὶ οἱ ὁρόμοι στενοί. Ἐκ τῶν κατοίκων τὰ 2/3 περίπου εἶναι Τούρκοι, οἱ δὲ ἄλλοι Ἑβραῖοι, Ἀρμένιοι καὶ Ἑλληνες, κατοικοῦντες τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς πόλεως, ὅπου ὑπάρχει καὶ ξενοδοχεῖον ἑλληνικὸν εὐπρεπές. Πλησίον αὐτῆς ἐνοῦται ὁ Ἑρμος (Γκεδίζ-τσάι), ὁ Ὑλλος (Κούμ-τσάι) καὶ ὁ Κρύος (Νιφ-τσάι). Ἡ πεδιάς, ἢ ὁποία ἀπλοῦται πρὸ αὐτῆς, εἶναι ἐξαιρέτως γόνιμος καὶ ἀρδεύεται ἀπὸ ἄφθονα ὕδατα, καθόσον οἱ πρόποδες τοῦ Σιπύλου εἶναι ὑδατώδεις. Τῆς εὐλογημένης ταύτης χώρας τὸ κύριον προϊόν εἶναι αἱ σταφίδες. Πλησίον δὲ τῶν πηγῶν ὑπάρχουν ὑδρευόμενοι κῆποι, πλησίον τῶν ποταμῶν λειμῶνες χλοεροὶ καὶ εἰς τὰ ξηρότερα μέρη ἀγροὶ διὰ σιτηρὰ καὶ ὅσπρια. Ἡ πόλις,

διατηρήσασα πάντοτε κάποιαν σπουδαιότητα ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της, εἶναι κέντρον συγκοινωνίας μὲ τὸ ἐσωτερικόν, διότι συγκεντρώνεται ἐδῶ ὁρόμοι ἀπὸ τῆς ἄνω κοιλάδος τοῦ Ἑρμου πρὸς τὴν παραλίαν, ἀπὸ τοῦ Νυμφαίου καὶ τῆς πεδιάδος τοῦ Καῦστρου καὶ ἀπὸ τῆς Σμύρνης διὰ τῆς πεδιάδος τοῦ Ἑρμου, ἀπὸ τὸ Ἀξάριον ἔπειτα, Πέργαμον, Μπαλουκεσέρ καὶ Προποντίδα πρὸς τὴν Σμύρνην. Ἡ γαλλικὴ ἐταιρεία Σμύρνης—Κασαμπᾶ—Ἀφιδόν-καρὰ-χισάρ ἔχει ἐνταῦθα τὸν σπουδαιότατον σταθμὸν τῆς μετὰ τὴν Σμύρνην καὶ ἀποστέλλει ἀπ' ἐδῶ διακλάδωσιν διὰ τοῦ Ἀξαρίου εἰς Σόμα, ἢ ὁποία τελευταῖον ἐπεξετάθη μέχρι Πανόρμου. Ἀλλὰ καὶ ἡ συγκοινωνία μὲ ἀμάξας, μὲ καραβάκια καμῆλων καὶ φορτηγῶν ζώων ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ εἶναι σημαντική. Ἡ ἀγορά τῆς εἶναι μεγάλη, ζωηρὰ καὶ καλῶς προμηθευμένη. Ἐκ τῶν οἰκοδομημάτων, τὰ ὁποῖα ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ πόλις, ἄξιον ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι τὸ Οὐλοῦ τζαμί, ἄλλοτε χριστιανικὴ ἐκκλησία, τὸ Μουραδιέ, τὸ παλάτιον τῶν Καραοσμάνογλου πλησίον τοῦ Μουραδιέ, ἢ ἐκκλησία τοῦ ἁγ. Ἀθανασίου (τοῦ 18 αἰῶνος), ἢ ἀγορά. Ἡ ἀρχαία ἀκρόπολις περιβάλλεται μὲ τείχη ρωμαϊκὰ (μεταγενέστερα) καὶ βυζαντινά, κεῖται δὲ πρὸς Ν τῆς πόλεως (461 μ.).—Τὸ ἐμπόριον τῆς πόλεως εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων. Κατάγονται δὲ οἱ Ἑλληνες τῆς Μαγνησίας κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ ἑλληνικῶν χωρῶν (Πελοποννήσιοι μετὰ τὸ 1770, Λέσδιοι, Σμυρναῖοι, Φιλιππουπολίται, Καστελλορίζιοι, Καισαρεῖς, Ἡπειρώται).

Ἱστορικαὶ εἰδήσεις.—Ἡ πόλις κατὰ τὴν ἀρχαιότητα προσωνομάζετο «ἢ πρὸς Σιπύλῳ» πρὸς διάκρισιν ἄλλων ὁμωνύμων καὶ ἦτο ἢ ἀνατολικωτάτη αἰολικὴ πόλις. Ὑπετάγη δὲ εἰς τοὺς Λυδοὺς καὶ τοὺς Πέρσας. Ἐπὶ τῶν Σελευκιδῶν ἐγένετο πολὺ γνωστή, διότι πλησίον αὐτῆς ἐνίκησεν ὁ Λ. Κορνήλιος Σκιπίων καὶ ὁ Π. Κορν. Σκιπίων Ἀντίοχον τὸν μέγαν τῆς Συρίας (190 π. Χ.). Τῇ 17 μ. Χ. κατεστράφη ὑπὸ σεισμῶν καὶ ἀνοικοδομήθη ὑπὸ τοῦ Τιβερίου. Βραδύτερον ὑπῆρξεν ἔδρα ἐπισκόπου καὶ ἀπέβη πόλις ἐπίσημος. Τῇ 1313 τὴν ἐκυρίευσαν οἱ Σελτζουκίδαι. Ἀπὸ τοῦ 1398 ἐγένετο τουρκικὴ, τῇ δὲ 1402 κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Ταμερλάνου. Εἰς τὴν Μαγνησίαν εἶχε τὴν ἔδραν του καὶ ὁ περίφημος οἶκος Καραοσμάνογλου (τέλη τοῦ 18 καὶ ἀρχὰς τοῦ 19 αἰῶνος), σχεδὸν ἀπὸ τὸν Σουλτάνον ἀνεξάρτητος, τὸν ὁποῖον ὁμῶς ἐξόντωσε τῇ 1822 Μαχμούτ Β'.

Τσοπανησία.

Κάτοικοι 1800.

Κείται εις απόστασιν 14 χμ. πρὸς Α τῆς Μαγνησίας, εἰς τὸ 79ον χμ. τοῦ σιδηροδρόμου Σμύρνης - Μαγνησίας, εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Σιπύλου πλησίον τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς τοῦ μόνου 1/4 ὥρας ἀπέχοντος Νιφ - τσάϊ, ἔχει δὲ πρὸ αὐτῆς ἀναπεπταμένην πεδιάδα, γόνιμον εἰς παντοδαποὺς καρπούς, εἰς σουλτανίαν δὲ κυρίως καὶ ἔλαιον. Ἔχει δὲ καὶ 2 ἐλαιοτριβεῖα νέου συστήματος καὶ 7 ἀγγειοπλαστεῖα. Ἡ Τσοπανησία ἀριθμεῖ βίον μόλις ἐνὸς αἰῶνος. Καὶ ἰδρυτὴς αὐτῆς ἔγινεν ὁ Μεχμέτ-βέης ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Καρασσιμάνογλου, ὁ ὁποῖος πρὸς καλλιέργειαν τῆς γῆς ἐλκυσεν ἐκεῖ Μυτιληνάους, Κυπρίους, Ροδίους καὶ Θεσσαλομάγνητας. Οὕτως ἰδρύθη χωρίον χριστιανικόν, Κάτω ἢ Ροῦμ Τσοπάν - Ἰσά ὀνομασθέν, καὶ ἡμίωρον ἀπέχον τῆς Ἄνω Ἰσλάμ Τσοπάν - Ἰσά. Ἡ Τσοπανησία ὑπάγεται εἰς τὴν μητρόπολιν Ἐφέσου. — Εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας ἀπ' αὐτῆς κείται ἄλλη κωμόπολις, ἡ Καραογλανία, μὲ 1500 κατοίκους, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ τρίτον εἶναι Ἑλλήνες.

Ὁρὸς-κιοῦ.

Κάτοικοι 4,500.

Κείται 4 χμ. ΒΔ τῆς Μαγνησίας καὶ εἶναι περίφημον διὰ τὴν ἑλληνικὴν του ἐκκλησίαν τῆς ἀγ. Ἀναστασίας ὡς καὶ διὰ τὴν ἀγοράν, ἡ ὁποία τελεῖται κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς ἀγίας, ὁπότε προσέρχονται πολλοὶ ἔμποροι καὶ προσκυνηταί, θαυμάζοντες τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ ὡραῖον κωδωνοστάσιόν της.

Ἀξάριον (Θυάτεια, τουρκ. Ἀκ-χισάο).

Κάτοικοι 22,000.

Ἑλλήνες 7,000.

Τούρκοι 14,000.

Ἀρμένιοι καὶ Ἑβραῖοι 1000.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ. Κείται δὲ εἰς θέσιν εὐνοϊκὴν διὰ τὴν ἀπὸ Β πρὸς Ν συγκοινωνίαν, ἐπὶ πεδιάδος περικυκλωμένης ἀπὸ λόφους, παραγούσης δὲ σιτηρᾶ, οἶνον, τριφύλλιον, ὅπιον. Ἡ πόλις ἔχει ζωηρὰν ἐμπορικὴν κίνησιν καὶ ἐμφανίζει εὐπορίαν. Εἶναι δὲ σημαντικὴ διὰ τὴν ταπητουργίαν της. Ἐκ τῶν Ἑλλήνων της πολλοὶ κατὰγονται ἀπὸ τὰ Κύθηρα. Καὶ τῆς πόλεως ταύτης οἱ ἐγχώριοι Ἑλλήνες

πρὸ ὀλίγων ἀκῆμη ἐτῶν ἦσαν τουρκόφωνοι, σήμερον δὲ μὴς διὰ τῶν σχολείων ἐπανέκτησαν τὴν προγονικὴν των γλῶσσαν. Ἡ πόλις εἶναι καθαρὰ καὶ ἡ καθαριότης της ὀφείλεται εἰς τὸ ἀφθονον ὕδωρ, τὸ ὁποῖον δι' ὑδραγωγείου διοχετεύεται ἐκ τῶν τριγύρω λόφων.

Τὰ Θυάτεια, ἔκταμα Σελεύκου Α', εἶναι μία τῶν 7 ἐκκλησιῶν τῆς Ἀποκαλύψεως.

Κιρκαγάτς.

Κάτοικοι 20,000.

Ἑλλήνες 4,000.

Τούρκοι 16,000.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ. Κείται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Τσάμλουτζα-δᾶγ (900 μ.) ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Κέλεμπε-τσάϊ, πικραποτάμου τοῦ Καϊκου, τοῦ ἀπὸ ΒΑ τοξοειδῶς κατερχομένου, ὁ ὁποῖος ἐνεῖται 6 χμ. πρὸς Β τοῦ Κιρκαγάτς μὲ τὰς ἀνατολικώτερον ἐπὶ πεδιάδος ἀναδυσζούσας, ἀφθονον δὲ ὕδωρ ἐχούσας πηγὰς, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐθεωροῦντο καὶ ὡς πηγαὶ τοῦ Καϊκου. Ὑπεράνω τῶν οἰκιῶν τῆς πόλεως ὑψοῦνται 14 μινκρέδες, δηλωτικοὶ τοῦ τουρκικοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἑλλήνες εἶναι πολυάριθμοι, ἔχοντες καὶ μεγάλην ἐκκλησίαν, ἀκόμη δὲ καὶ εὐρεῖς, καλῶς διατηρουμένους δρόμους εἰς τὴν συνοικίαν των. Διὰ τῆς πόλεως ταύτης διέρχεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ καὶ ἡ ἀμαξιτὴ ἀπὸ Μαγνησίας εἰς Σόμα. Τὸ Κιρκαγάτς ἔχει καὶ ἐργοστάσια (ἀλευρομύλους καὶ ἐκκοκκιστήρια βάμβακος). Πλησίον δὲ καὶ πρὸς Ν αὐτοῦ κείται τὸ μέγα, ἀπὸ Τούρκους καὶ Ἑλλήνας κατοικούμενον, χωρίον Μπακῦρ, ἐκ τοῦ ὁποῖου προέρχεται καὶ τὸ τουρκικὸν ὄνομα τοῦ Καϊκου (Μπακῦρ-τσάϊ).

Εἰς δὲ τὴν μικρὰν ἀνατολικὴν πεδιάδα κείται ἡ κωμόπολις Κέλεμπε, ὅπου Ἑλλήνες καὶ Τούρκοι συζοῦν μὲ ὁμόνοιαν, ὅχι δὲ εἰς χωριστὰς συνοικίας, ὅπως συνήθως ἄλλαχοῦ. Καλλιεργεῖται δὲ ἐδῶ πολὺ ἐρυθρόδανον (ριζᾶρι) καὶ ὑπάρχει καὶ βαφεῖον. Ἀλλὰ διὰ τῆς διαδόσεως τῶν ἐξ ἀνιλίνης χρωμάτων κατέπεσεν ἡ βιομηχανία αὕτη καὶ μᾶζι μὲ αὐτὴν καὶ τὸ Κέλεμπε. Πρὸς Β αὐτοῦ διέρχεται ἡ σπουδαία κρηθονικὴ δόδος πρὸς τὸ Μπαλουεσέρ καὶ τὴν Προποντίδα.

Σόμα (ἡ ἀρχαία Γέφυρα).

Κάτοικοι 6,000.

Ἑλλήνες 2,000.

Τεῦροκοι 4,000.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ. Κεῖται δὲ εἰς τὸ ἄκρον κοιλάδος, ἐχούσης θαυμασίας καρυδέας καὶ ἐλαίαις, ἐπὶ θέσεως γραφικῆς, ὑπεράνω τῆς ὁποίας ὑψοῦνται αἱ τιτανώδεις κορυφαὶ τοῦ Τράχαλα-δάγ, τῶν ὁποίων μία φέρει μεσαιωνικὸν φρούριον. Ὁ σταθμὸς τοῦ σιδηροδρόμου Μαγνησίας—Σόμας κεῖται 2 χμ. περίπου ΝΑ πέραν τοῦ ποταμοῦ Καΐκου ἐπὶ τῆς πεδιάδος. Ἄλλ' ἡ ἀμαξιτὴ ὁδὸς ἀπὸ Μαγνησίας εἰς Πέργαμον διέρχεται διὰ τῆς πόλεως. Ἡ ὁδὸς αὕτη ἀπὸ μακροῦ διατηρεῖ τὴν συγκοινωνίαν τῆς κάτω κοιλάδος τοῦ Καΐκου μετὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἑρμου. Τῷ δὲ 1912 ἡ γραμμὴ τοῦ σιδηροδρόμου προεξετάθη ἀπὸ τὸ Σόμα βορείως μέχρι τῆς Πανόρμου καὶ διέρχεται διὰ γονίμων ἐκτάσεων (183 χμ. ἀπὸ Σόμα εἰς Πάνορμον) καὶ 10 σηράγγων ἐντὸς πλαγίων πρὸς τὴν γραμμὴν ὁροσειρῶν.

Σαλιχλί (πλησίον τῶν ἀρχαίων Σάρδεων).

Κάτοικοι 7,000.

Ἑλληνας 2,000.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ καὶ κεῖται νοτίως τοῦ Ἀξαρίου. Τὸ Σαλιχλί πρὸ ὀλίγων ἀκρόμῃ ἐτῶν ἦτο ἀτήμαντος κόμη. Σήμερον ὅμως εἶναι ἀξιόλογον ἐμπορικὸν κέντρον. Ἡ τριγύρω του χώρα παράγει βάμβακκ, λίνον, καπνόν, ὄπιον, κριθήν. Ἐν γένει ὅμως ἡ χώρα αὕτη δὲν εἶναι ἀκόμῃ καλῶς καλλιεργημένη. Ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς τῆς πολίχνης κεῖται μακρὰν αὐτῆς, ἐξ αὐτοῦ δὲ λεωφόρος μὲ πλατάνους ἄγει εἰς αὐτήν, κειμένην ἐπὶ τῆς πεδιάδος.

Πρὸς Δ τοῦ Σαλιχλί καὶ εἰς ἀπόστασιν 9 χμ. κεῖνται τὰ εἰρεῖπια τῶν Σάρδεων, τῆς Λυδικῆς καὶ μετέπειτα ἐλληνικῆς πόλεως, ἔπου δὲ σήμερον εἶναι διεσκορπισμέναι καὶ καθ' ὁμάδας καλύδαι πενιχραὶ τοῦ χωρίου Σάρτ. Οἱ πρῶτοι κάτοικοι αὐτῶν ἦσαν οἱ Μελόνες, ἔπειτα δὲ οἱ Λυδοί. Ἡ πόλις κειμένη εἰς τὸ ἄκρον παναρχαίας ἐμπορικῆς ὁδοῦ, εἰς τὸ μέσον δὲ τῆς κοιλάδος Ἑρμου-Κογάμου, τῆς κυρίας καὶ γονιμωτάτης Λυδικῆς πεδιάδος, ἐκμεταλλευθεῖσα δὲ καὶ τὸν χρυσὸν τοῦ Πικτιωλοῦ, ἐφθασεν εἰς πλοῦτον, ἀποδάντα παρσιμῶδη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Ἐκ τῶν βασιλέων αὐτῆς πρῶτος ὁ Γύγης προήλασε πρὸς τὸ Αἰγαῖον καὶ ἐκυρίευσεν τὴν Κολοφῶνα καὶ Μαγνησίαν. Ἄλλ' ἔπεσε πολέμων κατὰ τῶν Κιμμερίων τῷ 657, οἱ ὅποιοι προήλασαν ἀπὸ Β μέχρι τῶν Σάρδεων. Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρδυσ ἐπανε-

κτησε τὴν χώραν καὶ ἐπεξετάθη μέχρι τοῦ Ἄλυος καὶ τῆς Πριήνης, ἐπολέμησε δὲ ἔπειτα κατὰ τῆς Μιλήτου. Διάδοχός του ἦτο ὁ Σαυάτιης καὶ τούτου ὁ Ἀλυάτιης (605-560). Οὗτος τῷ 575 ἐκυρίευσεν τὴν Σμύρνην καὶ μετὰ μακρὰν πολιορκίαν τῆς Μιλήτου συνήψε συμβαλὴν μὲς τῆς. Ὁ διάδοχός του Κροῖσος (560-546) ἔγινε κύριος τῆς Ἑρέσου. Ἐπ' αὐτοῦ τὸ κράτος τῆς Λυδίας ἤκμασε τὰ μέγιστα. Γνωστὸν ὅμως εἶναι τὸ ἄδοξον τέλος τῆς βασιλείας του. Καὶ ἡ αἰφνιζία αὕτη πτώσις ἀπὸ τῆς ἄκρας εὐδαιμονίας ἐνεποίησεν εἰς τοὺς Ἑλληνας ἐντύπωσιν. Τότε αἱ Σάρδεις ἀπέδωσαν ἔδρα Πέρσου σατραπείου καὶ κέντρον τῆς περσικῆς θυνάμεως πρὸς Δ. Καὶ ἀπὸ τῆς Σάρδεις ἦγεν ἡ μεγάλη ὁδὸς πρὸς βασιλέα μὲ σταθμοὺς κατὰ 4 ὥρας καὶ πρασάγγας διὰ τῆς Ἀγκύρας εἰς τὰ Σοῦσα. Τὴν πόλιν ἐκυρίευσαν τῷ 499 οἱ Ἑλληνες. Καὶ ὁ Ξέρξης ἀπὸ τῶν Σάρδεων ἐξεκίνησε τότε κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Βραδύτερον Κύρος ὁ νεώτερος ἐξεκίνησεν ἐπίσης ἐκ τῶν Σάρδεων κατὰ τοῦ Ἀρταξέρξου. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐχρησιμοποίησεν αὐτὴν ὡς κύριον ὁρμητήριον. Μετὰ ταῦτα ἡ πόλις ἀνεδείχθη καὶ πάλιν καὶ ἐκαλλωπίσθη. Ἄλλ' εὗρεν ἀντιζήλον τὴν Πέργαμον, ἡ ὁποία καὶ τὴν ἐπεσκήασεν. Ἐπὶ τῶν Ρωμαίων ὅμως ἐλαμπρύνθη καὶ πάλιν καὶ ἐπεξετάθη. Ἐνωρίτατα δὲ ἐσχηματίσθη ἐνταῦθα χριστιανικὴ κοινότης καὶ αἱ Σάρδεις εἶναι ἐπίσης μία τῶν 7 ἐκκλησιῶν τῆς Ἀποκαλύψεως. Ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν ἦτον ἔδρα ἐπισκόπου. Κατόπιν τὴν ἐκυρίευσαν οἱ Ὀσμάνοι. Τελείαν δὲ καταστροφὴν ὑπέστη τῷ 1402 ὑπὸ τῶν Μογγόλων ὀδηγουμένων ὑπὸ τοῦ Ταμερλάνου, ἔκτοτε δὲ ἡρημώθη. — Σήμερον τὰ ἀπομένοντα ἀκόμῃ εἰρεῖπια τῆς πόλεως (λυδικὰ καὶ ἐλληνικά, ρωμαϊκὰ, βυζαντινὰ καὶ τουρκικὰ) εἶναι ἀξιόλογα, προσελκύουν δὲ τοὺς περιηγητὰς (τείχη, θέατρον, γυμνάσιον, θέρμαι ρωμαϊκαί, ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, ἀκρόπολις, ὅπου διασώζονται τείχη βυζαντινὰ). Ἀξιοθέατος εἶναι καὶ ἡ νεκρόπολις τῶν Σάρδεων, πρὸς Β τῆς πόλεως κειμένη καὶ πέραν τοῦ Ἑρμου, ὅπου σώζονται τάφοι, μεταξὺ δὲ τούτων καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου περιγραφεὶς τοῦ Ἀλυάτιου.

Κασαμπᾶς.

Κάτοικοι 35,000.

Ἑλληνας 3,600.

Ἀρμένιοι 1,000.

Ἑδραῖοι 1,500,

Οἱ λοιποὶ Τοῦρκοι, μετὰ δὲ αὐτῶν πολλοὶ μουατζήριδες.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ, ἀπαρτιζομένου ἀπὸ 48 χωρία καὶ δύο ναχιγέ-
δες, τὸν Τάγ-Μέρμερε καὶ τὸν Ἰλιτζα, ἔχοντα ἔδραν τὸ Ἀχμετλί.
Κεῖται δὲ πρὸς τὰ ΒΑ τῆς Σμύρνης, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἀπέχει 93 χμ
(ἀπὸ τὴν Μαγνησίαν 27), ἐπὶ τῆς πεδιάδος τοῦ Ἑρμου. Τὸ Α καὶ Ν
ἄκρον τοῦ Κασαμπᾶ στέφουν κατάφυτοι καὶ ρωμαντικοὶ λόφοι τῆς
ὁροσειρᾶς τοῦ Τμώλου, καταλήγοντες εἰς γήλοφον, καλούμενοι Κυ-
παριστάκια, ὡς ἐκ τῶν 7 κυπαρίσσω, τῶν ὑψουμένων ἐκεῖ. Ἡ πόλις
ἔχει 4 συνοικίας, τὴν Τουρκικὴν, Ἑλληνικὴν, Ἀρμενικὴν, Ἑβραϊ-
κὴν. Ἡ τουρκικὴ κατέχει τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῆς εἰς τὸ κέν-
τρον, ἐκτείνεται δὲ πρὸς τὰ ἄκρα, ὅπου ἔχουν ἐγκατασταθῇ οἱ μουα-
τζήριδες (Τοῦρκοι τῆς Θεσσαλίας, τῆς Βοσνίας, τῆς Κρήτης, Τά-
ταροι). Οἱ Ἕλληνες τοῦ Κασαμπᾶ ὁρμῶνται ἐκ Πελοποννήσου, Θεσ-
σαλίας, Ἡπείρου, Λέσβου, Ρόδου, Καισαρείας καὶ ἐκ πλησιοχώρων
μερῶν μικρασιατικῶν, τῆς Σμύρνης, τῶν Βριοῦλων, τῆς Φωκαίας, τῆς
Μαγνησίας κτλ. Τὸ κλίμα ἐν γένει τοῦ Κασαμπᾶ εἶναι εὐκρατον καὶ
ὕγιεινόν. Δὲν λείπουν ὅμως τὸ θέρος οἱ πυρετοὶ καὶ ἡ ὑπερβολικὴ
ὕγρασία τὸν χειμῶνα. Ἡ πεδιάς, ἡ περιλαμβανομένη εἰς τὴν περιο-
χὴν τοῦ Κασαμπᾶ, εἶναι ἐκτάκτως γόνιμος καὶ εἶναι ὡς ἓνας ἀπέ-
ραντος κήπος. Εἰς ὀλίγον βάθος εὐρίσκεται ὕδωρ καὶ τὰ ἀρτεσιανὰ
πρῆατα ὁρσιζοῦν κατὰ τὸ θέρος τὴν πεδιάδα, ἡ ὁποία εἶναι κατέ-
φυτος (ἐλάται, συκαί, ἄμπελοι), ἡ ὁποία ὅμως παράγει καὶ λαχα-
νικά, πεπόνια, καρπούζια ὀνομαστά, ὀπώρας, καπνόν, γλυκόρριζαν,
δημητριακά, σησάμιον, βάμβακα, κουκκιά. Ἐκ τῶν κυριωτέρων
ὅμως προϊόντων εἶναι ἡ σταφίς, τὸ εἶδος σουλτανίνα. Εἰς τὴν εὐδαί-
μονα ταύτην πόλιν ἀκμάζει καὶ ἡ οἰνοπνευματοποιία (6 ἐργαστάσια)
ἡ ἔλαιουργία, ἡ ἀλευροποιία, ἡ τυροκομία, ἡ βυρσοδεψικὴ, ἡ ἀγ-
γειοπλαστικὴ. Διὰ τὸ πλῆθος δὲ τῶν προϊόντων ἡ ἐμπορικὴ κίνησις
εἶναι ζωηροτάτη. Καὶ ἡ πόλις εἶναι σταθμὸς ἀξιόλογος τῆς γαλλι-
κῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Σμύρνης—Κασαμπᾶ—Ἀφιὸν-καρά-
χισάρ. Ἡ πόλις ἀριθμεῖ 500 ἔτων, ὡς λέγεται, βίον. Αἱ οἰκίαι τῆς
εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μονώροφαι. Τῷ 1865 ἡ ἀγορὰ αὐτῆς ἀπετε-
φρώθη, ἐρρυμοτήθη δὲ τότε καλῶς ἀπὸ τὸν Ἕλληνα ἀρχιτέ-
κτονα Βοσκούδακην καὶ τὸν Ἕλληνα μηχανικὸν Ρόκον. Διὰ τῆς
νέας δὲ ρυμοτομίας ἀπέκτησε δρόμους πλατεῖς, μικρὰς πλατείας,
σκιαζομένας ἀπὸ πλατάνους γηραιὰς (ὡς καὶ οἱ δρόμοι), ἔχει δὲ καὶ
νερὰ ἄρθονα.

Τὸ ὄνομα Κασαμπᾶ εἶναι ἀραβικόν καὶ σημαίνει κωμόπολις. Οἱ Τοῦρκοι
τὴν πόλιν ὀνομάζουσι Τουργουτλού-κασαμπᾶ πρὸς διάκρισιν ἄλλων ὁμωνύμων
πόλεων.

Κοῦλα.

Κάτοικοι 12,500.

Ἕλληνες 2,800.

Τοῦρκοι 9,800.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ καὶ κεῖται πρὸς Β τῆς Φιλαδελφείας. Τὰ
Κοῦλα φημίζονται κυρίως διὰ τὴν ταπητουργίαν των. Ἀλλ' εἰς τὸ
ἔργον τοῦτο καταγίνονται κυρίως τὰ δυτικὰ γειτονικά χωρία τῆς
περιφέρειας. Εἰς τὰ Κοῦλα κατασκευάζονται καὶ νοστιμώτατα ἀρ-
γυρᾶ κομφοτεχνήματα, ὅμοια πρὸς τὰ τοῦ Καυκάσου, ὡς καὶ ὑφά-
σματα ἰδιόρρυθμα ἀρίστης ποιότητος. Ἐχει δὲ ἡ πόλις καὶ θερμάς
πηγὰς πλησίον τῆς, Ἑμὶρ χαμάμ καλουμένας. Ἀπὸ τὰ Κοῦλα δὲ
ἀρχίζει ἡ Κατακέκαυμένη.

Τὸ θέαμα, τὸ ὁποῖον παρουσιάζεται εἰς τὸν ὁδοιπόρον ἀπὸ τὸ
ὑψος τοῦ πρὸς Β τῆς πόλεως ὄρους, τὸν ἔχοντα ἐνώπιόν του τὴν
πόλιν αὐτήν, τὴν μικρὰν σιτοφόρον πεδιάδα πρὸς Ν καὶ τὰ τριγύρω
πολύχρωμα καὶ πολύμορφα βουνά, εἶναι τῷ ὄντι ἀπαράμιλλον. Ἀναμ-
φιδόλως ἡ πόλις εἶναι ἵδρυμα τοῦ μεταγενεστέρου μεσαιῶνος ἢ τῶν
νεωτέρων χρόνων, διότι κανένα ἔχνος ἀρχαιοτέρου συνοικισμοῦ δὲν
παρουσιάζεται. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους πρωτεύουσα τῆς περιφε-
ρείας ταύτης πόλις ἦτο ἡ Μαιονία (σήμερον Μένε) πρὸς Δ τῶν Κού-
λων κειμένη. Ἀργότερα ἐχρησίμευσε τὸ Τκιόλδε, χωρὶς, κείμενον
ΒΔ τῶν Κούλων, ἄλλοτε ἀξιόλογον, σήμερον δὲ ἐκπεσόν, μετὰ παλαιὰν
ἐκκλησίαν. Τὰ Κοῦλα ἤκμασεν τὸ τέλος τοῦ 18 καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ
19 αἰῶνος. Τότε ἀνηγέρθησαν αἱ πολλαὶ μεγάλαι οἰκίαι τῆς ἑλλη-
νικῆς συνοικίας ἀπὸ ξύλα καὶ ξυλῶμτα (πλεκτὴν ξυλείαν) μετὰ πρε-
ξέχον τὸ ἄνω πάτωμα, μετὰ κομψήν, ποικίλως χρωματισμένην, ξυλουρ-
γικὴν μέσα εἰς τὰς οἰκίας καὶ ἔξω, ὑπενθυμίζουσαν τὰς οἰκίας πα-
λαιῶν γερμανικῶν πόλεων τοῦ μεταγενεστέρου μεσαιῶνος. Οἱ Ἕλ-
ληνες δὲ ἦσαν οἱ δημιουργοὶ τῆς ἀκμῆς ταύτης, ἡ ὁποία ὀφείλεται
ὄχι εἰς τὸ ἥκιστα γόνιμον ἔδαφος τῆς περιχώρου, ἀλλ' εἰς τὴν βιο-
μηχανίαν, ἰδίως δὲ εἰς τὴν βαφικὴν τῶν ἐρίων. Καὶ ἡ βαφικὴ αὕτη
κατάρθωσε πολλὰ ὡς πρὸς τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν διατήρησιν τῶν
χρωμάτων. Διὰ τὰ χρώμτα ταῦτα, τὰ ἀπὸ φυτὰ προερχόμενα, λέ-
γεται ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν Κούλων εἶχον ἰδιαίτερας συνταγὰς, περὶ

τῶν ὁποίων ἐτήρησαν ἀπόλυτον μυστικότητα. Λέγεται ἀκόμη ὅτι εἰς τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν διατήρησιν τῶν χρωμάτων συντελεῖ πολὺ καὶ τὸ ὕδωρ τῶν Κοῦλων. Ἀλλ' αἱ συνταγαὶ αὗται μετὰ τὴν διάδοσιν τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐξ ἀνιλλίνης χρωμάτων ἐγκαταλείφθησαν. Αὕτη δὲ εἶναι καὶ ἡ κύριον αἰτία τῆς παρακμῆς τῆς πόλεως, τῆς ὁποίας αἱ λαμπρὰ οἰκίαι μένουσιν κεναί, διότι οἱ περισσότεροι κάτοικοι μεταστάσαντες.

Τακμάκ.

Κάτοικοι 4,000 οἱ πλείστοι Τοῦρκοι.

Εἶναι ἔδρα τοῦ καζᾶ Ἐσμῆ.

Γκιόρδες (Julia Gordus).

Κάτοικοι 4,000.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ, κεῖται ΒΑ τοῦ Σαλιχλί καὶ ἐγείρεται ἐπὶ τῆς δυτικῆς κατωφερείας κοιλάδος, καμμένης πλησίον τοῦ ποταμοῦ Κοῦμ-τσάι, τὸν ὅποιον διέρχεται τις ἐδῶ ἐπὶ ξυλίνης γεφύρας. Εἶναι πολλήν, περίφημος διὰ τῆς παλαιᾶν ταπητουργίαν τῆς, ἣ ὁποία ὅμως σήμερον συνηγορήθη πρὸς τὰ ἐξ Εὐρώπης ὑποδείγματα καὶ κάμνει χρήσιν τῶν ἐξ ἀνιλλίνης χρωμάτων. Εἶναι μακρὰν πάσης συγκοινωνίας καὶ δὲν παρέχει ἄλλως πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον. Μονότονος εἶναι καὶ ἡ χώρα ἡ περιγύρω τοῦ Γκιόρδες.

Δεμερτζί.

Κάτοικοι 3,000.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ καὶ κεῖται πρὸς τοὺς πρόποδας τοῦ Δεμερτζι-δάγ (τοῦ Τύμνου), τὸ ὅποιον χωρίζει τὸ βιλαέτιον Ἀρδινίου ἀπὸ τὸ βιλαέτιον Προῦσης. Ἡ πόλις πιθανώτατα ἰδρῦθη κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, καθόσον κανένα λείψανον, εἴτε βυζαντινὸν εἴτε τῶν ἀρχαίων χρόνων, δὲν φαίνεται πούθενά. Καὶ ἡ πόλις δὲν κινεῖ πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον. Εἶναι δέ, ὅπως καὶ τὸ Γκιόρδες, ἀπόκεντρον. Ἐν τούτοις φαίνεται πυκνῶς κατοικημένη καὶ εὐπορος. Τὸ πρᾶγμα ὀφείλεται εἰς τὴν ἀξιόλογον ταπητουργίαν, εἰς τὴν βραβυκὴν τῶν μαλλίων, διὰ τὴν ὁποίαν μεταχειρίζονται ἐπιτόπια χρώματα. Ἀμαξιοὶ δὲ τὴν συνδέει μὲ τὸ ἀπομακρυσμένον Σαλιχλί ἐπὶ τῆς γραμμῆς Σμύρνης — Φιλαδέλφειας.

Φιλαδέλφεια (Ἀλὰ-σεχίρ=ὠραία πόλις).

Κάτοικοι 35,000.

Ἕλληνας 6,000.

Τοῦρκοι 20,000.

Ἐδραῖοι ὀλίγοι καὶ Εὐρωπαῖοι.

Εἶναι ἔδρα καζᾶ καὶ κεῖται εἰς τὰ ἀνατολικά τῆς Ἀνδίκης, εἰς τὸ κράσπεδον λόφου τοῦ Τμώλου, ΝΑ τῶν ἀρχαίων Σάρδεων. Ἡ Φιλαδέλφεια ἐμποιεῖ ἐντύπωσιν εὐπόρου καὶ ἐμπορικῆς πόλεως. Πολλὰ ὠραῖα καὶ εὐπρεπεῖς οἰκίαι μὲ κήπους εἰς τὰς ἐκτὸς τῶν ἀρχαίων τειχῶν (βλ. κατωτ.) συνοικίας ἀνέκουν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τοὺς Ἕλληνας κατοίκους τῆς, οἱ ὅποιοι ἄλλοτε ὠμίλουν μόνον τὴν τουρκικὴν, σήμερον δὲ τὴν ἑλληνικὴν. Εἰς τὴν περιχωρὸν αὐτῆς καλλιεργεῖται ἀραβόσιτος, σιτηρά, κέγχρος, καπνός, βάμβαξ καὶ ἡ ἐλαία. Εἰς τοὺς ἀγεωργήτους ἀγροὺς βλαστάνει ἡ γλυκορρίζα. Λειτουργοῦν δὲ εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐργοστάσια ἐκκομιστικά καὶ ἄλλα διὰ τὴν κατεργασίαν τῆς γλυκορρίζας. Ἀλλ' ἡ πόλις εἶχε καὶ ἄλλοτε, ἔχει δὲ καὶ σήμερον σπουδαιότητα μεγάλην, διότι εἶναι κέντρον συγκοινωνίας καὶ ἐμπορίου χώρας εὐρείας, ἃν καὶ ὅχι καὶ ἐξαιρέτως εὐφόρου. Διότι πολὺ θαφιλῆς δὲν εἶναι, σήμερον τοῦλάχιστον, ἡ κοιλάς τοῦ Κογάμου (παραποτάμου τοῦ Ἑρμου), ἐνῷ ὁ Σιράδων (13,628) τὴν ἀποκαλεῖ εὐδαιμονα γῆν. Ἐν τούτοις ἡ Φιλαδέλφεια ἀποτελεῖ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἰδρύσεώς τῆς, μετὰ τὴν ὁποίαν ἐξηφανίσθη ἡ τοῦλάχιστον παρήκμασεν ὁλόκληρον πληθὸς παλαιότερων πόλεων, ὅχι μόνον τὸ ἀδιαφιλονίκητον κέντρον τῆς κοιλάδος τοῦ Κογάμου, ἀλλὰ κεῖται καὶ εἰς θέσιν, ὅπου συγκεντρώνονται πολλὰ ὁδοὶ συγκοινωνίας πλεονεκτικῆς. Δι' αὐτῆς ἐξέρχεται ὁ ὁδοιπόρος ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἑρμου—Κογάμου πρὸς Α εἰς τὸ ὁροπέδιον, προχωρῶν δὲ πρὸς τὰ ΝΑ ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης διαβαίνει δίοδον καὶ φθάνει εἰς τὴν λεκάνην τῆς Ἱερὰπόλεως παρὰ Μαιάνδρῳ. Πρὸς Β πάλιν δι' ἄλλης ὁδοῦ φθάνει εἰς τὸν ἄνω Ἑρμον, εἰς Γκέδις (εἰς τοὺς Κάδους), Κοτυάσιον κτλ. Ἐχει δὲ καὶ πρὸς Ν δίοδον, ἄγουσαν πρὸς τὸν ἄνω Κάύστρον. Λεωφόροι δὲ ἄγουσι βορείως πρὸς τὰ Κοῦλα καὶ ἀπ' ἐδῶ εἰς τὸ Τακμάκ. Ἀθλῖαι πάλιν ἀμαξίται φέρουν δυτικῶς μέχρι τοῦ Δερέ-κιοῦ καὶ ἀνατολικῶς εἰς Οὐσάκ. Πρὸς Β δὲ τῆς πόλεως καὶ ἐπὶ τῆς πεδιάδος κεῖται σήμερον ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς τῆς γραμμῆς Σμύρνης—Ἀφιδὸν-καρὰ-χισάρ.

Διὰ τὴν τοιαύτην τῆς εὐνοϊκῆς θέσιν ἡ Φιλαδέλφεια εἶναι κύριον κέντρον συγκοινωνίας ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν πρὸς τὴν δυτικὴν παραλίαν. Μολονότι δὲ πολλάκις ἐβλάδῃ (σεισμοί, ἐπιδρομαί, κατακτῆσεις), ἐπέζησεν ἐν τούτοις καὶ διετήρησε τὴν σημασίαν τῆς. Καὶ σήμερον ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, ἡ δι' αὐτῆς διερχομένη, ἔτι μάλλον ἠύξησε τὴν σπουδαιότητά τῆς. Ἄλλ' ἡ Φιλαδέλφεια εἶναι ἀκόμη καὶ λουτρόπολις. Ἡ πρὸς Α αὐτῆς κειμένη κοιλάς, ἡ ἔχουσα εὖρος 2 χμ. μόνις περιέχει πολλὰς πηγὰς. Πρὸς τὰ ΝΑ τῆς πόλεως καὶ εἰς ἐλκχίστην ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν ἀναδύζει εἰς τὸ κράσπεδον τῆς κοιλάδος ἄλλη πηγὴ, ἡ Σάριζα, μεταλλικὴ, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ περιέχει ἀνθρακικὸν ὀξύ καὶ τίθεται εἰς φιάλας καὶ πίνεται εἰς τὴν Σμύρνην καὶ εἰς ἄλλας πόλεις ὡς ἐπιτραπέζιον. Εἰς ἄλλο μέρος τῆς κοιλάδος καὶ εἰς κάποιον ὕψος ἀπ' αὐτῆς ὑπάρχει ἄλλη πηγὴ, ψυχροῦ ὕδατος, ὅπου συνηθίζουσιν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως νὰ δροσίζωνται εἰς τὴν σκιὰν πυκνοφύλλων πλατάνων. Τέλος ἓνα τέταρτον τῆς ὥρας μακρὰν τῆς πρώτης, τῆς θερμῆς πηγῆς, ἀναδύζει ἄλλη ἔχουσα ὕδωρ χλιαρὸν, θειοῦχον καὶ σιδηροῦχον. Ἐκεῖ ἀνηγέρθη καὶ λουτρόν. Εἶναι τὰ λιντζικὰ τοῦ Ἀλά-σεχίρ (τὰ λουτρά τῆς Φιλαδεφείας).

Ἱστορικαὶ εἰδήσεις.—Ἰδρύθη τῷ 140 π. Χ. ἀπὸ τὸν βασιλέα τῆς Περγᾶμου Ἀτταλον II τὸν Φιλάδελφον ὡς συνοριακὸν φρούριον καὶ ἤκμασε πρὸς ζῆμίαν τῶν Σάρδεων τόσον ὥστε ὠνομάσθη «μικρὰ Ἀθήναι» διὰ τὰς τελουμένας ἐκεῖ ἐορτὰς καὶ τὰ ἱερά. Ἡ πόλις εἶχε καὶ κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους σπουδαιότητα ὡς μία τῶν 7 ἐκκλησιῶν τῆς Ἀποκαλύψεως. Ἐκυριεύθη δὲ τῷ 1390, τελευταία μείνασα βυζαντινὴ κτῆσις εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, ὑπὸ τὸν Σουλτᾶνον Βαγιαζίτ Α'. Ἡ Φιλαδέλφεια διετήρησε μέχρι σήμερον τὸ περιβάλλον αὐτὴν κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους τείχος, τὸ ὁποῖον ἔχει πολυαρίθμους στρογγυλοὺς πύργους, εἰς τὸ ὁποῖον ὁμοῦ εἰς πολλὰ μέρη ἤνοιξαν ὁπάς. Διατηρεῖται δὲ μεταξὺ τῶν οἰκιῶν τῆς πόλεως καὶ ρωμαϊκὸν οἰκοδόμημα, μεταβληθὲν ἔπειτα εἰς χριστιανικὴν ἐκκλησίαν. Ἐπὶ τινος δὲ προεξοχῆς τοῦ λόφου τοῦ Τμώλου, ὕψουμένου 50 μ. ὑπεράνω τῆς πόλεως, κεῖνται τὰ εἰσώτια τῆς μεσαιωνικῆς, ἴσως δὲ καὶ τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως. — Ἡ πόλις ἐβλάδῃ καὶ ἄλλοτε καὶ τῷ 17 μ. Χ. ἀπὸ σεισμούς, διότι τὸ ἐδαφὸς τῆς εἶναι σεισμόπληκτον, γειτνιάζον πρὸς τὴν σεισμόπληκτον Κατακεκαυμένην.

γ') Σαντζάκιον Ἀϊδινίου.

Ἀποτελεῖται ἀπὸ 5 καζάδες, Ἀϊδινίου, Σεβκὲ (Σωκίων), Τσίρας, Μποζδογάν, Ναζλί.

Τὸ ὄνομα Ἀἰδίνιον, ἐπεκταθὲν ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς ἐλόκληρον τὸ σαντζάκιον καὶ τὸ βιλαέτιον, προέρχεται ἀπὸ τὸν ἰδρυτὴν τῆς πόλεως Ἀἰλὸν, ἐμίρην, εἰς τὸν ὁποῖον ἐδόθη τῷ 1310 τὸ τμήμα τοῦτο τῆς Λυδίας πρὸς διαίτησιν.

Ἀἰδίνιον (Ἀἰδιν-γκιουσὲλ-χισάο=τὸ ὠραῖον φρούριον τοῦ Ἀἰδίν).

Κάτοικοι 40,000.

Ἑλληγες 10,000.

Ἑβραῖοι 1500.

Ἀρμένιοι 300.

Τοῦρκοι 25,000.

Λεβαντῖνοι καὶ Εὐρωπαῖοι 1000.

Εἶναι ἔδρα σαντζακίου καὶ κεῖται ἐπὶ τῆς κατωφερείας ἐνὸς ἐκ τῶν λόφων ἐκείνων, τοὺς ὁποίους προεκβάλλει ἡ Μεσσηγίς πρὸς τὴν κοιλάδα (τοῦ Μαιάνδρου), ἔχει δὲ ἔνεκα τούτου γραφικὴν θέσιν, καὶ διαρρέεται ἀπὸ τὸν παραπόταμον τοῦ Μαιάνδρου Ταμπάκ-τσάϊ, τὸν Εὐδωνα τῶν ἀρχαίων. Ἀλλ' ἡ πόλις ἐκτείνεται καὶ εἰς τὴν ἔξοδον τῆς μεγάλης κοιλάδος τοῦ Ταμπάκ-τσάϊ. Ἡ ἀγορὰ καὶ ὁ κύριος ὄγκος τῆς κεῖνται πρὸς Δ τοῦ ροῦ του, ἐνῶ ἡ ἐλληνικὴ συνοικία κεῖται πρὸς Α καὶ προχωρεῖ ἐπὶ ὕψωματων. Ὑπεράνω δὲ τῆς συνοικίας ταύτης ὑπάρχουν καφενεῖα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔχει κνεῖς θέαν ἐξαιρετον πρὸς τὴν κάτω πόλιν, μὲ τὰ πολυάριθμα τζαμιά τῆς, μὲ τὸν ἐκ κήπων στέφανον, τὸν περιβάλλοντα αὐτὴν, ἔπειτα δὲ πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Μαιάνδρου καὶ πέραν ἀκόμη πρὸς τὰ ὄρη τῆς Κιζίλς. Μεγαλοπρέπειαν δὲ ὠραίαν προσδίδουν εἰς τὸ θέαμα κυρίως αἱ γόνιμοι πεδιάδες, οἱ συκεῶνες, οἱ ἀμπελώνες, οἱ πρασινίζοντες λειμῶνες. Καὶ αἱ οἰκίαι τῆς πόλεως ἔχουν ὁπωσδήποτε ἐμφάνισιν εὐάρεστον, διότι περιστοιχίζονται ἀπὸ κήπους, ὅπου θάλλουν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πορτοκαλεῖα. Ἀλλ' οἱ δρόμοι τῆς πόλεως εἶναι στενοὶ καὶ ἐλικοειδεῖς, ἡ ἀγορὰ μικρὰ καὶ αἱ οἰκοδομαὶ ἐν γένει ἀνάξιαι λόγου. Πλησίον τῆς ἐλληνικῆς συνοικίας εἶναι καὶ ἡ ἀρμενικὴ, (πρὸς Α τοῦ Εὐδωνος), πλησίον δὲ τῆς τούρκικῆς ἡ ἐβραϊκὴ (πρὸς Δ). Ἡ δὲ κοιλάς τοῦ Εὐδωνος ἔχει πλατάνους σκιερὰς καὶ ἐκεῖ συχάζουσιν οἱ κάτοικοι κατὰ τὰς ἐσπερινὰς ὥρας. Ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ διέρχεται διὰ τοῦ κάτω μέρους τῆς πόλεως, ἡ ἀγορὰ εὐρίσκεται εἰς ὕψος 90 μ. καὶ ἡ ἀκρόπολις ἔχει